

การชั้นสูตรพลิกศพกรณีตายในความควบคุมของเจ้าพนักงาน
ศึกษาเฉพาะกรณีการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ

ณรงค์ จ้อยเสย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2548

ISBN 974-9746-81-3

Post-mortem autopsy; Case study of dead prisoners restrained
By officers. Especially the death of prisoners in jails.

Narong Juisuey

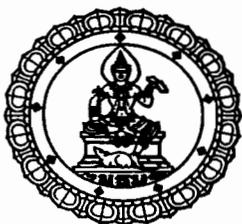
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Laws
Department of Law
Graduate School Dhurakij Pundit University

2005

ISBN 974-9746-81-3

เลขทะเบียน.....	0183950.....
วันลงทะเบียน.....	23 ก.พ. 2549
เลขเรียกหนังสือ.....	345.056
	รท 2117
	[2548]

๑๒

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การชันสูตรพลิกศพ กรณีตายในความควบคุมของเจ้าพนักงาน
: ศึกษาเฉพาะกรณีการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ

เสนอโดย นายณรงค์ จัยเสย

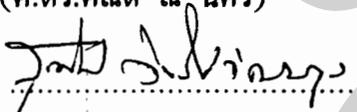
สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

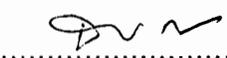
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

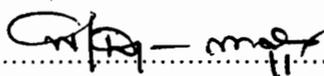
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม นายนันทิ จิตสว่าง

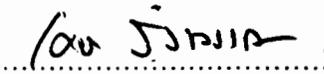
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศ.ดร.คณิต ณ นคร)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(นายนันทิ จิตสว่าง)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

.....กรรมการ
(ผศ.ดร.เดชา สังขวรรณ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ถวัลย์รัฐ วรเทพุดิพงษ์)

วันที่ 26 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 48

กิตติกรรมประกาศ

ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และนายนิติ จิตสว่าง เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ควบคุมการทำวิทยานิพนธ์และได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้เขียนทั้งในด้านการศึกษา และแนวทางการศึกษาค้นคว้า ให้คำแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการ ตลอดจนให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งยังสนับสนุนในเรื่องโอกาสในการจัดทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลงด้วยดีได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังฆวรรณ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาเป็นกรรมการและได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจ ผู้เขียนขออุทิศให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วและผู้มีพระคุณทุกท่าน หากพบว่ามีข้อบกพร่องใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นายณรงค์ จุ้ยเสย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๙
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	11
3. ขอบเขตและวิธีการวิจัย.....	11
4. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	11
5. คำนิยาม.....	12
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2. การชั้นสูตรพลิกศพ.....	13
1. ความหมายของการชั้นสูตรพลิกศพ.....	13
2. ระบบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	14
3. ระบบการชั้นสูตรพลิกศพของไทย.....	34
3. การชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายในต่างประเทศ.....	79
1. ประเทศอังกฤษ.....	79
2. ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	86
3. ประเทศฝรั่งเศส.....	92
4. ประเทศญี่ปุ่น.....	93

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4. การชั้นสูตรพลศึกษาผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน.....	98
1. การตรวจสอบภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน.....	98
1.1 ระเบียบปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์.....	99
1.2 วิธีการปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์.....	103
1.3 วิธีปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	105
2. การให้ญาติเข้าร่วมชั้นสูตรพลศึกษาผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน	108
3. ปัญหาและอุปสรรคทางวิธีการปฏิบัติของการชั้นสูตรพลศึกษา ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน.....	110
4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการนำกฎหมายมาใช้บังคับ ในการชั้นสูตรพลศึกษาด้วยปัจจัยภายในเรือนจำ.....	118
5. เปรียบเทียบปัญหาการชั้นสูตรพลศึกษาผู้ต้องขังในเรือนจำ ทัณฑสถานของประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	118
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	123
1. บทสรุป.....	123
2. ข้อเสนอแนะ.....	125
บรรณานุกรม.....	128
ภาคผนวก.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	139

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การชันสูตรพลิกศพ กรณีตายในความควบคุมของเจ้าพนักงานศึกษา เฉพาะกรณีการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ
ชื่อนักศึกษา	ณรงค์ จัยเสย
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	นายณัฏฐ์ จิตสว่าง
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา)
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ต้องขังตายในเรือนจำถือว่ามี การตายเกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น แม้การตายของผู้ต้องขังนั้นจะเป็นการตายโดยตามธรรมชาติ (ป่วยตาย)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การชันสูตรพลิกศพ กรณีตายในความควบคุมของเจ้าพนักงานศึกษาเฉพาะกรณีการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการชันสูตรพลิกศพ ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารตำรากฎหมาย ผลการวิจัย คำพิพากษาฎีกา ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า การชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ มีปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของเรือนจำ ผู้ต้องขังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยไม่สมดุลกัน ทำให้มาตรการในการคุ้มครองบุคคลผู้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพไม่มีประสิทธิภาพทั่วถึงและปลอดภัย เทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารที่มี ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัยด้อยกว่าต่างประเทศ

2. ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรภายนอก แพทย์จะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ที่กำลังขาดแคลน พนักงานสอบสวนจะต้องประสานงานกับแพทย์ พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองหากมาไม่พร้อมกันก็จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ พนักงานอัยการมีคดีลี้ลับมีงาน

คั้งค้ำและบุคลากรไม่เพียงพอ ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองมีหลายระดับและแยกย่อยลงไปอีกทำให้ไม่ทราบว่าแจ้งใคร และจะเตรียมตัวอย่างไร ซึ่งต่างประเทศจะไม่ค่อยมีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองชั้นสูงตรพลิกศพ

3. ปัญหาและอุปสรรคของญาติ ผู้ต้องขังบางคนมีญาติบางคนไม่มีญาติหากญาติประสงค์จะเข้าร่วมชั้นสูงตรพลิกศพทุกคนจะตัดสินใจอย่างไร หากบางคนแอบอ้างไม่สามารถจะตรวจสอบได้ละเอียดในขณะนั้น และญาติอาจชุกซ้อนยาเสพติด สิ่งของผิดกฎหมายหรืออาวุธเข้าไปให้ผู้ต้องขังก่อเหตุร้ายได้

ดังนั้น ขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้

1. การชั้นสูงตรพลิกศพภายในเรือนจำ กรณีผู้ต้องขังตายตามธรรมชาติ ควรกำหนดเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก

2. ควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 150 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากมีผู้ต้องขังตายบนเรือนนอน หรือภายในส่วนของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่มีผู้ต้องขังพลุกพล่าน ควรจะมีข้อยกเว้นให้สามารถเคลื่อนย้ายศพได้ โดยนำไปไว้ในสถานพยาบาลของเรือนจำ หรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งใกล้ประตูเรือนจำ เพื่อป้องกันความปลอดภัยแก่เจ้าพนักงานและญาติ ซึ่งร่วมกันชั้นสูงตรพลิกศพ เพราะเป็นการลดความเสี่ยงอันตรายกว่าการที่จะเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุ

3. ควรแก้ไของค์กรที่ใช้ในการชั้นสูงตรพลิกศพ ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถานให้เหลือเพียง 2 ฝ่ายคือ พนักงานสอบสวนและแพทย์ เพื่อให้สอดคล้องกับต่างประเทศ ทั้งจะเป็นการลดความเสี่ยงต่อความปลอดภัย เนื่องจากหากบุคคลเหล่านั้นถูกผู้ต้องขังจับเป็นตัวประกัน จะมีอำนาจในการต่อรองสูง

4. ควรจะห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปร่วมชั้นสูงตรพลิกศพภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพราะมิใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และอาจทำให้มีการปฏิบัติลักลั่น เนื่องจากผู้ต้องขังบางคนไม่มีญาติหรือญาติอยู่ห่างไกล หรืออยู่ต่างประเทศ

Thesis Title : Post-mortem autopsy; Case study of dead prisoners restrained by officers. Especially the death of prisoners in jails.

Name : Narong Juisuey

Thesis Advisor : Asso. Prof. Dr. Surasak Likkhasitwatthanakun

Co-Thesis Advisor : Mr. Nathee Chitsawang

Department : Law (Required core course for criminal Law)

Academic Year : 2005

Abstract

In case of the dead committed by officers or prisoners' death restrained by officers who attributed to their duties counted especially the dead during treated in jails. There should be post-mortem examination (autopsy) for every case without exemption by laws. Eventhough causes of death ere sickness or terminated of nature.

The purpose of this thesis was studied and analized of post-mortem autopsy when prisoners died. There were many hindrances and problems that could be realized. Also comparing Thailand with England, United States of America, France and Japan by researching of laws issues, research documents and the supreme court convictions, From the studies of prisoners' autopsy were these following problems:-

1) Hindrances and problems were the unbalance of increasing prisoners compared to the decreasing officers in jails. And insufficient modern information technology equipments worse than other developing foreign countries. As well as inefficiency coroners took part to post-mortem autopsy with insecure criterions of protections.

2) Hindrances and problems with outer-organizations which lacked of medical jurisprudence. Ascertain officials needed better cooperation to legal medicines, public prosecutors and government officers. However, when they could not gathering at scene of dead, tasks maybe paused. The lack of public prosecutors and staffs made them too much to handle and unfinished cases. Also government officers

had many level and rank classifications often occurred notification and preparation problems. In which foreign countries there's no any government officer or public prosecutor examined cadavers.

3) Hindrances and problems of prisoners' relatives. Actually some of them were nobody, but what would happened when many relatives wanted to participate with coroners. And how could their be indecision. Some may pretended to mention as relatives and concealed narcotics, contrabands or arms for other prisoners' agitations.

These are suggestions and renovations for improvals :

1) In case terminated of nature, there could be exempted by laws with concerning of securities for postmortem autopsy examination in jails.

2) Criminal Procedure Code 150 (Dual) could be renovated for improval. There must be exempted for dead-bodies removal if prisoners died in crowded dwelling-place or part of jail/prison. The cadavers should keep at nursing home in the jail or at some areas nearby an exit door. To avoid or suppress risks and dangers from relatives that participating post-mortem autopsy came into the scene of death.

3) The organization of autopsy should bere-engineering and have only 2 sections (investigators and medical jurisprudences) perform within jails/prisons as same standard as other countries. These officials were sometimes risked of hostage and danger form highly negotiatory prisoners which power must be suppressed.

4) Stangers or outsiders must prohibited part of post-mortem autopsy in jail/prison. They were not legal authorized person and would occurred unsystematic operation to someone cousins that lived far distance or in foreign countries.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นไม่ว่าจะการตายตามธรรมชาติ หรือโดยผิดธรรมชาติก็ตาม สิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงสาเหตุแห่งการตายนั้นได้ก็คือ "การชันสูตรพลิกศพ" ซึ่งได้แก่ การตรวจศพ จากการดูลักษณะภายนอก การรวบรวมพยานหลักฐานจากศพ และสถานที่พบศพ ตลอดจนการผ่าศพตรวจ การตรวจวัตถุพยานจากศพ และการชันสูตรพลิกศพนอกจากจะสามารถบอกถึงสาเหตุแห่งการตายแล้ว ยังสามารถบ่งชี้ไปว่าผู้ตายเป็นใคร พฤติการณ์แห่งการตาย ตายมานานเท่าใดแล้ว และรวมไปถึงบุคคลที่ทำให้ตายได้อีกด้วย การชันสูตรพลิกศพผู้ตายซึ่งตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น ก็เนื่องมาจากบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.อาญา มาตรา 148 ได้บัญญัติไว้แจ้งชัดว่า

"เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- (1) ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยมิปรากฏเหตุ"

การฆ่าตัวตาย¹ (Suicide) คือ การเจตนาทำให้ตัวเองถึงแก่ความตาย เช่น ยิงตัวเอง ตาย กินยาพิษตาย หรือจมน้ำจืดจมน้ำ หรือกระโดดจากที่สูงตาย แต่ถ้าผู้ตายไม่ได้เจตนาทำให้

---

¹ สมบูรณ์ ธรรมเถลิงกิจ. "การตายผิดธรรมชาติและกรณีชันสูตรพลิกศพ." วารสารยุติธรรม. ปีที่ 15, ฉบับที่ 7, กรกฎาคม 2543, หน้า 35.

ตนเองตาย เช่น กินยาผิด ตกน้ำตาย หรือพลาดตกจากที่สูงตาย กรณีเหล่านี้ถือว่าเป็นการตายโดยอุบัติเหตุ ไม่ใช่เป็นการฆ่าตัวตาย

การถูกผู้อื่นทำให้ตาย (homicide) คือการตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น อาจโดยเจตนา โดยประมาท หรือโดยไม่เจตนาก็ได้

การถูกสัตว์ทำร้ายตาย ได้แก่ การตายนั่นเป็นผลโดยตรงจากการถูกทำร้ายเช่น ถูกงูกัด ถูกสัตว์ป่ากัดตาย แต่ถ้าถูกสุนัขกัดแล้วเป็นโรคพิษสุนัขบ้า หรือถูกยุงกัดแล้วเป็นไข้เลือดออกตาย เช่นนี้ไม่ถือว่าถูกสัตว์ทำร้ายตาย แต่เป็นการตายจากโรค

การตายโดยอุบัติเหตุ ได้แก่ การตายที่เกิดจากเหตุปัจจุบันทันด่วนที่ไม่อาจคาดหมายได้ เช่น ถูกฟ้าผ่าตาย ตกน้ำตาย หรือถูกไฟฟ้าดูดตาย นอกจากนี้การตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นโดยประมาท เช่น ถูกรถชนตาย ก็เป็นการตายโดยอุบัติเหตุเช่นกัน

การตายโดยยังมีปรากฏเหตุ ได้แก่ การตายที่ยังไม่ทราบที่เกิดจากเหตุใด ขณะเดียวกันก็มีข้อสงสัยว่า อาจเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติข้อใดข้อหนึ่งใน 4 ข้อที่กล่าวมาแล้ว เช่น สงสัยว่าถูกวางยาพิษ หรือถูกทำร้าย การตายที่ปรากฏเหตุตายว่าตายเพราะเหตุใดและถือว่าเป็นการตายโดยยังไม่ปรากฏเหตุนั้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- เป็นการตายที่เกิดขึ้นโดยกะทันหันและไม่คาดคิด
- ผู้ตายไม่มีประวัติเจ็บป่วยเรื้อรังหรือร้ายแรง
- ญาติหรือผู้เกี่ยวข้องสงสัยไม่แน่ว่าอาจตายจากโรคหรือจากเหตุอื่น
- ไม่มีใครทราบประวัติหรือพฤติกรรมใดๆ ที่ตาย เช่น พบศพข้างถนน พบศพตายในบ้าน ไม่มีใครเห็น หรือพบศพลอยน้ำมา

การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน² ได้แก่ การตายที่อยู่ในระหว่างการควบคุม หรือขัง หรือจำคุก หรือคุมตัว ของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หรือคำพิพากษา หรือตามคำสั่งของศาลแล้วแต่กรณี ไม่ว่าจะการตายนั่นจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติหรือไม่ก็ตาม เช่น ผู้ต้องหาเป็นลมตายในขณะที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวไว้ในห้องขังหรือนักโทษป่วยตายด้วยโรคเอดส์ภายในเรือนจำ ก็เป็นกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ วัตถุประสงค์ก็เพื่อทราบสาเหตุของการตายที่แน่ชัด และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง และอาจจะเป็นเครื่องยับยั้งเจ้าพนักงานมิให้คิดกระทำการโดยมิชอบ เนื่องจากจะต้องมีการตรวจสอบโดยละเอียด

² สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม. การชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุสำหรับผู้ช่วยชันสูตรพลิกศพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546, หน้า 8.

นับแต่เหตุการณ์การฆาตกรรมอำพรางสองแม่ลูกตระกูลศรีธนัชนท์³ ซึ่งสืบเนื่องมาจากกรณี “เพชรซาอุ” อันเป็นคดีสำคัญที่เกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้พยายามคลี่คลายโดยใช้อำนาจเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชั้นสูตรพลิกศพ ได้บิดเบือนผลการชั้นสูตรพลิกศพ จนถึงเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม 6 ศพ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี หรือที่รู้จักกันในนาม “วิสามัญฆาตกรรม โจ ด่านช้าง” เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2539 ที่มีข้อเท็จจริงประหลาดพิกลเกี่ยวกับการจับกุม การขัดขืนต่อสู้ อันนำมาสู่ความตายของผู้ที่ถูกจับและการชั้นสูตรพลิกศพที่รวบรัด ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามแนวนโยบายที่ “ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร” ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองในการปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะการค้ายาบ้า ที่จะใช้ความเด็ดขาดทุกรูปแบบในการต่อสู้กับอาชญากรรมดังกล่าว อันก่อให้เกิดความคลางแคลงใจสงสัยในหมู่ประชาชน และเป็นทิวพากษวิจารย์การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในกรณีนี้อย่างกว้างขวาง

กรณีดังกล่าวนี้ยังเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้สืบเนื่องอีกหลายกรณีต่อมา โดยอาศัยเหตุที่ว่า การปราบปรามการค้ายาบ้าเป็นข้ออ้าง ดังที่ปรากฏตามสถิติการไต่สวนการชั้นสูตรพลิกศพของศาลทั่วราชอาณาจักร ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวิสามัญฆาตกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมด กล่าวคือ เฉพาะกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ทำสำนวนสอบสวนเสนอพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาล ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างสูงมาก กล่าวคือ ในระหว่างปี 2538-2540 จะมีจำนวนใกล้เคียงกัน ในปี 2538 มีจำนวน 421 คดี ปี 2539 มีจำนวน 380 คดี ปี 2540 มีจำนวน 386 คดี ปี 2541 มีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 451 คดี และเป็นที่น่าสังเกตว่าเพียงช่วง 5 เดือนแรกของปี 2542 จำนวนคดีได้เพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติ กล่าวคือ มีถึง 283 คดี ทั้งที่การวิสามัญฆาตกรรมไม่ควรเกิดขึ้นในสังคมไทย เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการดูแลให้ความคุ้มครองในสวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน หากเจ้าหน้าที่พบผู้กระทำความผิดก็ควรจะทำกรจับกุมเพื่อสอบสวนส่งฟ้องต่อศาลตามกระบวนเมือง การวิสามัญฆาตกรรม จึงเป็นสิ่งไม่ควรได้รับการสนับสนุน เนื่องจากเท่ากับเป็นการให้มีกัรพิพากษาประหารชีวิต โดยอาศัยดุลพินิจชั่วขณะของเจ้าหน้าที่โดยไม่ผ่านกระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐานตามกระบวนการของบ้านเมือง

³ กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ. “กฎหมายว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพที่แก้ไขใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542.” วารสารยุติธรรม. ปีที่ 15, ฉบับที่ 7. กรกฎาคม 2543, หน้า 15 -16.

การทำวิสามัญฆาตกรรม ควรเกิดขึ้นในเฉพาะกรณีที่เจ้าหน้าที่อยู่ในสถานการณ์ที่จำเป็นอย่างถึงที่สุด ซึ่งไม่อาจจะหลีกเลี่ยงใช้วิธีการอื่นที่รุนแรงน้อยกว่าการใช้กำลังทำอันตรายแก่ชีวิตได้ ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของเจ้าหน้าที่และประชาชนคนอื่นๆ ปราบฏุกการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และจะทำให้เกิดความวิตกต่อการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของปัจเจกบุคคลเป็นอย่างมาก ต่อมาสภาผู้แทนราษฎร⁴ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาสอบสวนศึกษาคดีผู้ต้องหา 6 คน ที่จังหวัดสุพรรณบุรีได้ถูกเจ้าพนักงานตำรวจฆ่าในระหว่างอยู่ในความควบคุม เพื่อทำการตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว คณะกรรมการฯ จึงได้ทำการศึกษาข้อเท็จจริงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วจัดทำรายงานเสนอต่อสภาผู้แทน ที่สรุปได้ว่าระบบการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในขณะนั้น มีข้อบกพร่องสมควรปรับปรุงระบบการชันสูตรพลิกศพใหม่ทั้งระบบ เพื่อยกระดับให้ได้มาตรฐานการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้เสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพต่อรัฐสภา จนได้มีการประกาศเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2542 และมีผลใช้บังคับในวันที่ 27 มิถุนายน 2543 เป็นต้นมา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การชันสูตรพลิกศพมี 2 กรณี คือ ตายโดยผิดธรรมชาติหรือสงสัยว่าตายโดยผิดธรรมชาติ และตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะโดยเหตุใดเว้นแต่การประหารชีวิตตามกฎหมาย⁵ ฎีกาที่ 106/2501 วินิจฉัยว่านักโทษเด็ดขาดตายเพราะเส้นโลหิตแตกในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานเรือนจำ อัยการร้องต่อศาลให้ไต่สวนและมีคำสั่งได้⁶ ดังนั้น เมื่อมีผู้ต้องขังตายในเรือนจำ ก็ถือว่ามี การตายเกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น แม้การตายของผู้ถูกควบคุมนั้นจะเป็นการตายโดยธรรมชาติก็ตาม การที่กฎหมายได้กำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกรายเช่นนี้ เพราะเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการพิสูจน์ถึงการกระทำ

⁴ สำนักงานศาลยุติธรรม. คู่มือการชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เคน โกรว จำกัด, 2544. หน้า 1-2.

⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2544, หน้า 149.

⁶ คำพิพากษาที่จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตสภา ตั้งแต่หน้า 100 เป็นต้นไป

หรือพฤติกรรมต่างๆ ของเจ้าพนักงานผู้ควบคุมและสาเหตุแห่งการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมตัวโดยเจ้าพนักงานของรัฐให้สาธารณชนได้ทราบ องค์การของศาลจะเป็นผู้ไต่สวนซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ โดยถือว่าเป็นการใช้อำนาจศาลเข้ามาตรวจสอบเพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบการกระทำของฝ่ายเจ้าหน้าที่บริหารหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับบุคคลผู้มีอำนาจเข้าไปชันสูตรพลิกศพ ผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น มาตรา 150 แห่ง ป.วิ.อาญา ที่แก้ไขใหม่ตามพระราชบัญญัติเพิ่มเติม ป.วิ. อาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพดังนี้

1. ในกรณีที่ไม่ใช่วิสามัญฆาตกรรม ให้มีสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคนร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย (มาตรา 150 วรรคสอง)

2. ส่วนกรณีวิสามัญฆาตกรรม/อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน นอกจากจะกำหนดให้มีพนักงานสอบสวน แพทย์ และบุคคลต่างๆ ที่กำหนดเช่นเดียวกับกรณีไม่ใช่วิสามัญฆาตกรรมแล้ว ยังต้องมีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองร่วมในการชันสูตรพลิกศพกรณีนี้ด้วย (มาตรา 150 วรรคสาม)

จะเห็นได้ว่า จากกรณีดังกล่าวบุคคลผู้มีอำนาจที่ เข้าไปชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น ประกอบด้วยบุคคลจำนวน 5 ฝ่ายด้วยกันคือ

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ นั่นคือพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในเขตท้องที่ที่เรือนจำ/ทัณฑสถานตั้งอยู่ เช่น เรือนจำกลางบางขวางตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองนนทบุรี หรือเรือนจำกลางนครสวรรค์ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นต้น

(2) แพทย์ผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ

- แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งเป็นผู้ได้รับวุฒิปับัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา

- แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ

- แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุข

- แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่

(3) พนักงานอัยการ

(4) พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ตนนั้นอยู่ ซึ่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2543 ว่าด้วย ระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูงตรพลิกศของพนักงานฝ่ายปกครองไว้ดังนี้

ก. ในจังหวัดอื่นๆ ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอนายอำเภอป้องกันจังหวัด จำจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด

ข. ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง นิติกร หัวหน้างานหัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทย

(5) สามเณร ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติผู้ตาย

**ตารางแสดงสถิติผู้ต้องขังเสียชีวิตภายในเรือนจำ
เปรียบเทียบจำนวนผู้ต้องขังระหว่างตายตามธรรมชาติ⁷ (ป่วยตาย)
กับผู้ต้องขังตายผิดธรรมชาติ⁸**

ประเภทการตาย	ปี สาเหตุการตาย	จำนวน (ราย)			รวม	ร้อยละ
		พ.ศ. 2544	พ.ศ.2545	พ.ศ.2546 (ม.ค.-ส.ค.)		
กรณีตายตามธรรมชาติ	ป่วยตาย	2062	2134	1304	5500	98.10
กรณีตายผิดธรรมชาติ	ฆ่าตัวตาย	15	30	11	56	1.00
	ถูกทำร้ายตาย	6	7	4	17	0.30
	ตายโดยอุบัติเหตุ	3	7	1	11	0.20
	ตายโดยไม่ปรากฏสาเหตุ	2	0	22	24	0.43
	รวม	2088	2178	1324	5608	100.00

⁷ ข้อมูลจาก กองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

⁸ ข้อมูลจาก สำนักทัณฑ์หวินทยา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม (สำรวจ ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2546)

วิเคราะห์สถิติการตายของผู้ต้องขัง ปัจจุบันสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 213,815 คน⁹ แยกเป็นนักโทษเด็ดขาด 157,468 คน ผู้ต้องขังระหว่าง 54,982 คน คนฝาก 170 คน ผู้ต้องกักกัน 7 คน และผู้ต้องกักขัง 1,188 คน จากสถิติของผู้ต้องขังที่เสียชีวิตภายในเรือนจำ ระหว่างระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา นั้น จะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีการตายหลายประเภท ได้แก่ ป่วยตาย ฆ่าตัวตาย ถูกทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยมิปรากฏเหตุ

กรณีการป่วยตายจะมีสถิติมากที่สุด ส่วนการตายกรณีอื่นจะลดลงตามลำดับ ซึ่งสาเหตุของการป่วยตายนั้น มีมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ระบบหัวใจล้มเหลว ภูมิคุ้มกันบกพร่อง ปอดติดเชื้อ การติดเชื้อในกระแสโลหิต มะเร็ง วัณโรค โรคเกี่ยวกับตับ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ ไตวาย เบาหวาน เป็นต้น และการป่วยตายนี้นั้นส่วนมากญาติไม่ติดใจ เพราะการตายไม่สลับซับซ้อนสามารถลงความเห็นได้ว่าเป็นโรคอะไรตาย เพราะญาติจะทราบล่วงหน้า จึงไม่ค่อยมีปัญหาสำหรับการตายประเภทอื่นๆ ได้แก่ การฆ่าตัวตาย เช่น ผูกคอตาย กระโดดกำแพงหรือเรือนนอน การถูกทำร้ายตาย เช่น ถูกแทง ถูกรุมทำร้าย การตายโดยอุบัติเหตุ เช่น รถชนจมน้ำ สำลักอาหาร ลื่นล้ม ไฟฟ้าช็อต และการตายโดยไม่ปรากฏสาเหตุ เช่น นอนตาย ยังต้องตรวจสอบหาความจริง และเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานต่างๆ มากมายหลายชนิด จึงเห็นว่ากรณีการป่วยตายนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพ เพราะมีแพทย์ลงความเห็นอยู่แล้ว ว่าการตายนั้นเนื่องมาจากอาการป่วยของผู้ต้องขังเอง อันจะทำให้ลดขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องไปได้หลายฝ่าย และไม่ทำให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังด้อยไปกว่าเดิม

ผู้เขียนจึงเห็นว่า กรณีป่วยตายนั้น เป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยทั่วไป แม้แต่บุคคลภายนอกที่มีชีวิตอยู่ตามปกติก็ยังประสบเหตุการณ์ดังกล่าวให้เห็นอยู่เสมอ และเมื่อมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังอย่างรัดกุม เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และสอดคล้องกับปริญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเต็มรูปแบบ เหมือนกับกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติในกรณีอื่น โดยควรลดจำนวนบุคคลให้เหลือเพียง 2 ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ได้แก่แพทย์ ซึ่งสามารถอธิบายสาเหตุของการตาย และพนักงานสอบสวน ผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการรวบรวมพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น ส่วนเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการนั้น เห็นว่าโดยสายวิชาชีพมิได้ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ ซึ่งสาเหตุแห่ง

⁹ ข้อมูลจาก สำนักทัณฑ์ขวิทยา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม (สำรวจ ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2546) (โปรดดูภาพผนวก)

การตายแต่อย่างใด สำหรับญาตินั้นอาจจะอนุญาตให้เข้าร่วมสังเกตการณ์ได้หากสมัครใจ และได้รับพิจารณาแล้วว่าจะไม่เป็นผู้สร้างปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ แต่ก็ไม่ควรบัญญัติเป็นบทบังคับว่าจะต้องเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกัน

สาเหตุที่ผู้เขียนมีความเห็นให้ลดระดับความเคร่งครัดในการชันสูตรพลิกศพกรณีผู้ต้องขังป่วยตาย ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานเช่นนี้ เพราะเหตุว่าจากประสบการณ์ที่เป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์มาร่วม 20 ปี ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอบสวน และคลุกคลีเกี่ยวกับเรือนจำ/ทัณฑสถานมาโดยตลอด ทำให้ทราบว่างานควบคุมผู้ต้องขังเป็นงานที่มีลักษณะพิเศษเป็นงานที่อันตราย เพราะบางต่อกรเกิดปัญหา หากให้บุคคลภายนอกเข้าไปยุ่งเกี่ยวในเรือนจำเกินจำเป็น ทั้งในแง่ของระเบียบวินัยที่จะกระทบถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีวินัยข้าราชการกรมราชทัณฑ์ โดยเฉพาะแยกต่างหากจากข้าราชการพลเรือน โดยทั่วไปและในแง่ของสวัสดิภาพของบุคคลภายนอกเอง อีกประการหนึ่งความตายของผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานนั้น ยังมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระบุให้มีการไต่สวนการตาย ซึ่งกระทำโดยศาลหลังจากมีการชันสูตรพลิกศพรองรับอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้น อันเป็นหลักประกันในเรื่องความกระจ่างชัด ซึ่งสาเหตุแห่งการตาย โดยที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่สามารถบิดเบือนข้อเท็จจริงให้เป็นอื่นได้ จึงถือว่าสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในเรื่องดังกล่าว ได้รับการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์แล้ว แม้จะไม่มี การชันสูตรพลิกศพอย่างเต็มรูปแบบเหมือนความตายผิดธรรมชาติในกรณีอื่นก็ตาม สำหรับปัญหาที่ผู้เขียนมีความเห็นให้ลดจำนวนผู้เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิต เนื่องจากการเจ็บป่วยในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น มีดังต่อไปนี้

1.1.1 สภาพปัญหา

การที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลดังกล่าวข้างต้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพนั้น ก็เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องว่าการตายนั้น เกิดขึ้นจากเหตุใด เนื่องจากการที่บุคคลถูกควบคุม คนอื่นไม่มีโอกาสรับรู้ว่าคุณคนนั้นถูกปฏิบัติอย่างไร จากพนักงานผู้ควบคุม ดังนั้น การกระทำของรัฐโดยฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองต้องโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งสำคัญ แต่การที่จะให้บุคคลหลายฝ่ายเข้าไปร่วมชันสูตรพลิกศพภายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น สิ่งนี้อาจตามมาก็คือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ

ก. ด้านการตรวจสอบตัวบุคคลผู้เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ

ตั้งแต่พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครอง สามี บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ต้องขังที่ตาย นับว่าเป็นบุคคลสำคัญทั้งนั้นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นผู้เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพได้ และบางหน่วยงานอาจจะ

มีเจ้าพนักงานเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพมากกว่า 1 คน เพราะกฎหมายมิได้กำหนดห้ามจำนวนบุคคลไว้ ทางเรือนจำไม่สามารถตรวจสอบได้ละเอียดว่าบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจอย่างไร แท้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะญาติเป็นคำที่ใช้กันได้อย่างกว้างขวาง หมายถึง บุคคลหลายประเภทที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับกัน ทั้งทางสืบสายโลหิตและทางนิติสัมพันธ์ ไม่อาจกำหนดให้แคบลงได้ว่าญาติประเภทใดที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะให้เข้าไปดูการชันสูตรพลิกศพและญาติดังกล่าว อาจขอเข้าไปหลาย ๆ คนได้ โดยต่างฝ่ายต่างอ้างถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับผู้ต้องขังที่ตาย เป็นปัญหาการตรวจสอบของเจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถานว่าบุคคลที่ขอเข้าไปร่วมดูการชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นญาติกับผู้ต้องขังที่ตายจริงหรือไม่ มิใช่บุคคลอื่นแปลกปลอมเข้ามา

ข. ด้านเรือนจำและทัณฑสถาน

เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถานมีน้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเพิ่มจำนวนของผู้ต้องขัง ทำให้มาตรการในการคุ้มครองบุคคลผู้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพไม่ทั่วถึงและไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะหากผู้ต้องขังตายในเวลากลางวันจะทำให้การปฏิบัติงานมีความยากลำบากมาก เนื่องจากผู้ต้องขังยังไม่ได้ขึ้นเรือนนอน จะกระจัดกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไปบริเวณเรือนจำ และหากตายในเวลากลางคืน แม้ผู้ต้องขังจะขึ้นเรือนนอนหมดแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่น้อยไม่เพียงพอ เพราะมีแต่เจ้าหน้าที่ผู้เข้าเวรรักษาการณ์กลางคืนเท่านั้น บางครั้งในเรือนจำ/ทัณฑสถานบางแห่งไม่มีอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยในการควบคุม ศักยภาพของเรือนจำและสภาพภายในไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าไปชันสูตรพลิกศพหรือเจ้าหน้าที่แตกความสามัคคีก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง รวมทั้งเครื่องมือสื่อสารมีไม่เพียงพอ และบางสิ่งที่มีอยู่ก็ด้อยประสิทธิภาพ ทำให้ไม่คล่องตัวในการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจค้นและอุปกรณ์ในการควบคุมผู้ต้องขัง เช่น เครื่องมือตรวจวัดถูระเบิด ที่วิงจรปิดยังไม่เพียงพอ เนื่องจากยังไม่มั่งบประมาณเพียงพอในการจัดซื้อ เป็นเหตุให้ผู้ต้องขังมีโอกาสซุกซ่อนนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ/ทัณฑสถานได้

ค. ด้านความปลอดภัย

- ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน อาจจับตัวผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพเป็นตัวประกันได้เนื่องจากเป็นบุคคลที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานสอบสวน แพทย์ อัยการ พนักงานฝ่ายปกครอง อาจจะเป็นผู้มียศมีตำแหน่งสูง ๆ เป็นเหตุให้ผู้ต้องขังมีอำนาจต่อรองสูง และเมื่อเจ้าพนักงานที่เข้าระงับเหตุการณ์แล้ว บุคคลดังกล่าวข้างต้นอาจต้องเสียชีวิตลง กฎหมายได้ให้อำนาจและคุ้มครองเฉพาะเจ้าพนักงานเท่านั้น รวมทั้งให้สวัสดิการแก่การปฏิบัติหน้าที่จนต้องประสบเหตุดังกล่าว เช่น เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นพิเศษ แต่กรณีญาติไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครอง

- ญาติอาจนำอาวุธขออนุญาตเข้าไปก่อเหตุร้ายเพื่อพาผู้ต้องขังหลบหนีได้ โดยเฉพาะเรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนต่าง ๆ
- ญาติอาจนำสิ่งของต้องห้าม เช่น ยาเสพติดเข้าไปภายในเรือนจำหรืออาจมีการนัดแนะกับบุคคลภายนอกก่อเหตุร้ายได้
- ผู้ต้องขังอาจมีการวางแผนฆ่ากันตายเพื่อให้มีการชันสูตรพลิกศพขึ้น จะได้เป็นเหตุให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องเข้าไปภายในเรือนจำเพื่อจะได้ก่อเหตุร้ายต่าง ๆ ขึ้น

ดังนั้น ในการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังในเรือนจำ หากมีการวิจัยผลดีที่จะตามมาคือ ทำให้ทราบและรู้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในโอกาสภายภาคหน้า แต่หากไม่ได้วิจัยผลเสียที่ตามมาคือ เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นก็ไม่สามารถที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากการให้บุคคลหลายฝ่ายเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะมีผลดี ซึ่งหมายถึง ความโปร่งใส การตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การ แก้ไขปัญหาเคลือบแคลงความสงสัย ข้อครหาต่าง ๆ แก่ญาติและสังคมทั่วไป ให้เข้าใจว่าการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่าเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกฎหมาย นอกจากนี้ ยังเป็นการถ่วงดุลของผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่ตาย แต่ผลเสียที่ตามมาคือ เป็นการระแคะเรือนจำ/ทัณฑสถานเกี่ยวกับเรื่องการดูแลความปลอดภัย เนื่องจากผู้ต้องขังมีการตายในหลายลักษณะ หลายเวลาและหลายสถานที่ อีกทั้งกรรมการแต่ละคนนั้นอาจมาไม่ตรงตามเวลาที่เรือนจำ/ทัณฑสถานแจ้งไป จึงจำเป็นต้องรอให้พร้อมกันเสียก่อน ถึงจะเข้าไปในเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ เวลาจึงไม่แน่นอน ทำให้มีปัญหาในเรื่องความปลอดภัย และการควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่จะไม่ให้สร้างปัญหาต่อคณะกรรมการและหากจะอนุญาตให้ญาติของผู้ต้องขัง เข้าไปชันสูตรพลิกศพด้วยนั้น จะมั่นใจได้อย่างไรว่าจะไม่สร้างปัญหาให้กับการปฏิบัติงานของเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือหากเป็นผู้ต้องขังชาวต่างชาติ จะติดต่อญาติอย่างไร หรือผู้ต้องขังต่างพื้นที่ หรือผู้ต้องขังไม่มีญาติ ก็จะทำให้มีการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคกัน หรือปัญหาในการปฏิบัติของแพทย์ อัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือถ้าหากมีญาติแจ้งความจำนงขอเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพหลายรายโดยอ้างความสัมพันธ์ จะพิจารณาหลักเกณฑ์อย่างไร เพราะคงมิให้ญาติเข้าร่วมทุกราย และทางเรือนจำไม่สามารถตรวจสอบได้ละเอียดว่าเป็นบุคคลซึ่งจะเป็นญาติหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจอย่างแท้จริงหรือไม่ อีกทั้งมาตรการในการคุ้มครองบุคคลผู้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้ไม่ทั่วถึงและไม่ปลอดภัยเนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อยและอุปกรณ์เครื่องมือที่สื่อสารไม่ทันสมัย ด้อยประสิทธิภาพและญาติอาจนำอาวุธแอบลักลอบขูดซ่อนเข้าไปภายในเรือนจำ หรือญาติอาจนำสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งของผิดกฎหมาย ผิดระเบียบเข้า

ไปภายในเรือนจำ นอกจากนี้ผู้ต้องขังอาจมีการวางแผนร่วมกันเพื่ออำพรางให้ญาติเข้าไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพ จะได้ทำการก่อเหตุร้ายขึ้น

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษากระบวนการชั้นสูตรพลิกศพผู้ต้องขังเสียชีวิตในเรือนจำ/ทัณฑสถาน
2. ศึกษาเปรียบเทียบระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ
4. เพื่อให้ทราบเป็นแนวทางแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

3. ขอบเขตและวิธีการวิจัย

1. ศึกษาถึงการชันสูตรพลิกศพของผู้ตายที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานโดยศึกษาเฉพาะกรณีการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ
2. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย เกี่ยวกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศสและญี่ปุ่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบวิจัยเอกสาร โดยจะทำการศึกษาค้นคว้า จากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร ตำราต่างประเทศ ประกอบกับรัฐธรรมนูญของไทย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ตามความเหมาะสม เช่น

1. ตำราทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา
2. บทความในวารสารต่าง ๆ ได้แก่ ดุลพินิจ วารสารนิติศาสตร์ อัยการนิเทศ บทความนิติธรรม วารสารยุติธรรม สภานายความ
3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148-156
4. ประมวลกฎหมายอาญา
5. พระราชบัญญัติการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457

6. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479
7. ระเบียบและคำสั่งกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
8. ระเบียบกรมตำรวจเกี่ยวกับนิติเวชศาสตร์
9. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่การชันสูตรพลิกศพ พนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543

5. คำนิยาม

คำเฉพาะที่ผู้วิจัย ใช้เฉพาะสำหรับกรณีงานวิจัยฉบับนี้เพื่อผู้อ่านจะได้ทำความเข้าใจตรงกับผู้วิจัย คือคำว่า "ญาติ"

ญาติ หมายถึง คนในวงศักรานที่ยังนับรู้กันได้ทางเชื้อสายฝ่ายพ่อ หรือฝ่ายแม่ และให้รวมตลอดถึง สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมนับถือกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระบบการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังเสียชีวิตภายในเรือนจำ
2. ทำให้ทราบถึงระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

บทที่ 2

การชันสูตรพลิกศพ

ในบทนี้ จะได้ศึกษาถึงแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความหมายของการชันสูตรพลิกศพ ระบบการชันสูตรพลิกศพที่ใช้ในต่างประเทศ วิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนเหตุผลในการแก้ไข เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์การชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยในบทที่ 4 ต่อไป

1. ความหมายของการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การสอบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อหาสาเหตุที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการตาย หรืออาจจะเรียกว่าเป็นการสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงในการตายนั่นเอง¹ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Post mortem inquest หรือคำว่า Autopsy

ความหมายของคำว่า การชันสูตรพลิกศพนั้น กฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่ก็ได้มีผู้เสนอให้คำอธิบายไว้หลายประการ ซึ่งใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจศพเพื่อหาสาเหตุของการเสียชีวิต ที่ประกอบไปด้วยการดูภายนอก การผ่าศพดูพยาธิสภาพภายใน การเก็บเลือดหรือน้ำคั่งหลังตรวจทางห้องปฏิบัติการ การตัดชิ้นเนื้อตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ รวมถึงการตรวจพิเศษอีกมากมาย²

2. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจร่างกายของผู้ตาย เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการตายที่แท้จริง นอกจากนั้นยังหมายรวมถึง การตรวจชันสูตรเพื่อให้ทราบว่า ผู้ตายคือใคร ตายเมื่อใดอีกด้วย³

---

¹ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา." วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532, หน้า 10.

² พรทิพย์ โรจนสุนันท์. นิติเวชศาสตร์ การชันสูตรศพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2545, หน้า 21.

³ แมน อิงคตานุวัฒน์ และคณะ. นิติเวชศาสตร์ 1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, หน้า 15.

3. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง เป็นวิธีการในการตรวจร่างกายของผู้ตายเพื่อจะค้นพบถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายแก่บุคคลนั้น⁴

4. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจดูศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั่นขึ้น⁵

5. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจพิจารณาศพผู้หนึ่งผู้ใดเพื่อทราบว่าจะตายไปเพราะเหตุใด และศพนั้นเป็นศพของใครแน่ และรายละเอียดอื่นๆ เท่าที่จำเป็นแก่การสอบสวนเพื่อให้รู้ถึงข้อเท็จจริงมาข้างต้น⁶

6. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจศพจากการดูลักษณะภายนอก การรวบรวมพยานหลักฐานจากศพ และสถานที่ที่พบศพ ตลอดจนการผ่าศพตรวจ การตรวจวัตถุพยานจากศพ⁷

7. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจพิจารณาศพของบุคคลที่ตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน⁸

8. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การพิจารณาศพเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุแห่งการตาย⁹

9. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจสภาพศพจากภายนอกของศพ ดูเพศ อายุ เชื้อชาติ ขาวของที่ติดตัว เสื้อผ้า เพื่อตรวจว่าผู้ตายเป็นใคร ตรวจดูสภาพการเปลี่ยนแปลงของศพ เช่น ดูการแข็งตัวของศพ ดูการตกของเลือดลงสู่เบื้องต่ำ ฯลฯ เพื่อประมาณเวลาตาย ตรวจดู

⁴ คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541, หน้า 343.

⁵ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด , 2546, หน้า 348.

⁶ สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2537, หน้า 189.

⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การศึกษาาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ." ดุลพาท. ปีที่ 41, เล่มที่ 6. พฤศจิกายน - ธันวาคม 2537, หน้า 35.

⁸ สมชัย ทรัพย์วณิช. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2526, หน้า 23.

⁹ กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ. "ประชาชนจะได้อะไรจากแก้ไขกฎหมายการชันสูตรพลิกศพใหม่." วารสารยุติธรรม. ปีที่ 15, ฉบับที่ 7. กรกฎาคม 2543, หน้า 22.

ลักษณะบาดแผลที่ปรากฏเพื่อสันนิษฐานถึงสาเหตุการตาย ซึ่งการตรวจภายนอกดังกล่าวนี้ต้องกระทำอย่างละเอียด ต้องมีการพลิกศพดูด้านหน้า ด้านหลังทั้งหมด¹⁰

10. การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง เป็นวิธีพิจารณาความอาญาประเภทหนึ่งโดยเป็นการสอบสวนเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งความตายของบุคคล ซึ่งทำงานร่วมกันระหว่างการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาและการทำงานในทางแพทย์ อันเกี่ยวพันระหว่างการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของสังคมกับการรักษาพยาบาลและการค้นหาสาเหตุแห่งความตายที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ของบุคคล¹¹

2. ระบบการชันสูตรพลิกศพ

ระบบการชันสูตรพลิกศพ หมายถึง วิธีหรือแบบแผนในการจัดการกับศพภายหลังจากที่ตายแล้ว โดยแต่ละประเทศอาจจะกำหนดวิธีการและรูปแบบไว้ต่างกัน แล้วแต่ว่าประเทศนั้น ๆ จะใช้ระบบกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศตน โดยปกติการชันสูตรพลิกศพจะมีเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายมาเกี่ยวข้อง เช่น พนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ของศาล แพทย์ และอาจจะมีเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้ด้วยก็ได้ ซึ่งในแต่ละประเทศจะมอบอำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ไว้ต่างกัน บางประเทศจะให้แพทย์หรือตำรวจหรือบางประเทศจะให้โคโรเนอร์เป็นผู้มีอำนาจในการจัดการ ดังนั้น ประเทศที่ให้อำนาจเต็มที่ที่จะดำเนินการในด้านนี้แก่เจ้าหน้าที่ใดก็มักจะเรียกชื่อ “ระบบ” ตามเจ้าหน้าที่นั้น เช่น บางประเทศบัญญัติกฎหมายให้แพทย์เป็นผู้มีอำนาจเต็มที่ที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ก็เรียกว่า “ระบบแพทย์สอบสวน” บางประเทศก็ใช้ “ระบบตำรวจ” เป็นต้น¹²

จากการศึกษาการชันสูตรพลิกศพที่มีอยู่ในประเทศต่างๆในโลกขณะนี้ มีระบบที่ใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับศพหลายระบบ แต่ระบบที่นิยมมี 3 ระบบคือ ระบบศาล ระบบแพทย์และระบบตำรวจ¹³

¹⁰ สมบูรณ์ ธรรมเดลิ้งกิจ. เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

¹¹ สำนักงานศาลยุติธรรม. เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

¹² วิสูตร พงศิริไพบูลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

¹³ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. “แนวทางพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย.” บทบัณฑิตย.

2.1 ระบบศาล (Coroner System)

ระบบศาล หมายถึง ศาลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากศาล มีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานตำรวจอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพบ้าง แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากศาล¹⁴ ระบบนี้นิยมใช้แพร่หลายในประเทศส่วนใหญ่

Coroner System ระบบนี้ได้กำหนดให้บุคคลที่จะดำเนินการเมื่อมีการตายผิดปกติเป็นบุคคลที่ศาลแต่งตั้งซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์เสมอไป อาจเป็นอัยการ อาจจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หรือเป็นสัตวแพทย์ ซึ่งศาลเป็นผู้ตั้งขึ้น เรียกว่า “Coroner” ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้พิจารณาด้วยตนเองว่า หากจะต้องได้รับการชันสูตรพลิกศพโดยสมบูรณ์ก็จะส่งให้กับพยาธิแพทย์เป็นผู้ชันสูตรอีกที ระบบ Coroner นี้ได้แพร่หลายในหลายประเทศ เนื่องจากเป็นระบบที่มีคนกลางมาดำเนินการ ซึ่งเป็นการถ่วงดุลอำนาจของกระบวนการยุติธรรม อาจจะมีปัญหาได้บ้างหาก Coroner ไม่มีความรู้ทางนิติเวชเพียงพอ จึงทำให้ไม่ได้ดำเนินการส่งศพให้แพทย์เฉพาะทางชันสูตรศพ¹⁵ ระบบนี้อาจจะแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1.1 ระบบศาลโคโรเนอร์

- 1) ระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษ จะขอนำไปกล่าวไว้ในบทที่ 3 ต่อไป
- 2) ระบบโคโรเนอร์ในสหรัฐอเมริกา

แต่เดิมสหรัฐอเมริกาเป็นอาณานิคมของอังกฤษ จึงได้รับระบบโคโรเนอร์มาใช้ในสหรัฐอเมริกาด้วย แม้ว่าจะมีการพัฒนาระบบแพทย์สอบสวนของตนขึ้นมาใช้ก็ตาม¹⁶ โดยได้แปลงระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษไปใช้ในรัฐต่าง ๆ โดยโคโรเนอร์จะมาจากการเลือกตั้ง (ต่างกับอังกฤษ ซึ่งจะมาจากการแต่งตั้ง) และส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้อย่างในอังกฤษ ในปัจจุบันสหรัฐอเมริกาใช้ระบบโคโรเนอร์อยู่ใน 29 รัฐ ไม่ว่าจะมียุทธวิธีทั้งรัฐหรือบางพื้นที่

¹⁴ วิจารณ์ อิงประพันธ์. “การศึกษากระบวนการนิติเวชของไทยและต่างประเทศ.” ดุลพาน. ปีที่ 41, เล่มที่ 6. พฤศจิกายน-ธันวาคม 2537, หน้า 56.

¹⁵ พรทิพย์ โรจนสุนันท์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

¹⁶ ราเพย นามจวี. “การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษากรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2546, หน้า 23.

ของรัฐ ซึ่งใน 26 รัฐ โควิดจะมาจากการเลือกตั้ง มีเพียง 2 รัฐเท่านั้นที่มีโควิดจะมาจากการแต่งตั้ง การเลือกตั้งโควิดจะมีการเลือกตั้งทุก 4 ปี วาระของโควิดมีวาระละ 2-4 ปี¹⁷

ใน 29 รัฐนี้ มีอยู่ 4 รัฐ ซึ่งได้แก่ Louisiana, Kansas, North Dakota และ Ohio ได้กำหนดคุณสมบัติของโควิดไว้ว่าจะต้องได้รับปริญญาแพทยศาสตร และ มีประชากรของสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 16 อยู่ภายใต้ระบบโควิด ส่วนอีกร้อยละ 50 อยู่ภายใต้ระบบผสมระหว่างระบบโควิดกับระบบแพทยสอบสวน

ก. คุณสมบัติของโควิดในสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไปจะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) ต้องมีอายุอย่างน้อย 21 ปี
- 2) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้ง
- 3) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง
- 4) ขณะในการเลือกตั้งได้ที่นั่งเป็นโควิด ซึ่งมักจะได้รับการ

สนับสนุนจากพรรคการเมือง

5) ผ่านการฝึกอบรมทางด้านการสอบสวนหาสาเหตุของการตายมาแล้วซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ต้องการเฉพาะบางรัฐเท่านั้น แต่ไม่ใช่เป็นคุณสมบัติที่กำหนดทุกพื้นที่ ดังนั้น บุคคลอื่นใดที่มีคุณสมบัติข้างต้นก็อาจเป็นเจ้าหน้าที่โควิดได้

ข. เจ้าหน้าที่ของโควิด ในสหรัฐอเมริกา

การเป็นเจ้าหน้าที่โควิดในสหรัฐอเมริกา เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าไม่จำเป็นต้องเป็นพยาธิแพทย์หรือทนายความมาก่อน กรณีที่มีความตายของผู้ถูกคุมขังซึ่งมีเหตุน่าสงสัยเกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของตำรวจหรือนายอำเภอซึ่งมีสถานะเป็นโควิดด้วยบุคคลเหล่านั้นจึงอาจทำการชี้ขาดถึงสาเหตุและลักษณะการตายโดยธรรมชาติและไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนหาสาเหตุการตายใด ๆ ทั้งสิ้น

ระบบโควิดในบางพื้นที่ของประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างโดยผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ที่โควิดได้นั้น จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษไม่จำเป็นต้องเป็นพยาธิแพทย์ ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญอาจจะต้องปฏิบัติงานนอกเหนือจากสาขาอาชีพที่เขา มีความชำนาญพิเศษ ซึ่งพยาธิแพทย์ทั่วไปทางด้านกายวิภาคนั้นอาจเป็นผู้ซึ่งไม่ได้ผ่านการฝึกอบรม

¹⁷ นิวัฒน์ หังทอง. "การพัฒนาระบบนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ." วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540, หน้า 98.

รมทางด้านนิติเวชหรือมีคุณสมบัติหรือมีความชำนาญพิเศษทางนิติเวช จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาคือได้อย่างเต็มที่เหมือนอย่างเช่นพยาธิแพทย์

ภายในพื้นที่ของขอบเขตเมืองที่เจ้าหน้าที่โคโรเนออร์ต้องรับผิดชอบนั้น เจ้าหน้าที่โคโรเนออร์ ต้องทำการสอบสวนถึงพฤติการณ์แวดล้อมที่เกี่ยวกับการตายโดยผิดธรรมชาติทั้งหมด และวินิจฉัยถึงสาเหตุและลักษณะการตาย ซึ่งในอดีตกฎหมายกำหนดให้โคโรเนออร์ต้องทำการสอบสวนสาเหตุการตายทั้งหมด เว้นแต่การตายอันเนื่องมาจากสาเหตุทางธรรมชาติซึ่งไม่มีลักษณะทางกฎหมายที่จะต้องทำการสอบสวนและเจ้าหน้าที่โคโรเนออร์ยังมีอำนาจที่จะทำการจับกุม แล้วให้ประกันตัวนักโทษและนั่งร่วมพิจารณาแบบศาล (Magistrate) ในเขตอำนาจของตน

ตามข้อเสนอของสมาคมโคโรเนออร์สากล สิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบการสอบสวนการตายทางนิติเวชเป็นระบบที่ดี ก็คือ

- 1) การเข้าใจความยุ่งยากสลับซับซ้อนของการสอบสวนสาเหตุการตาย
- 2) ต้องมีเจ้าหน้าที่โคโรเนออร์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ
- 3) ต้องมีการบริหาร บุคลากรและโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ
- 4) เมื่อได้มีการว่าจ้างนิติพยาธิแพทย์ มาเป็นผู้ช่วยอัยการทางด้านการศึกษาตรรกะปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่าเจ้าหน้าที่โคโรเนออร์ มักไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมอย่างผู้มีวิชาชีพหรือเป็นผู้มีความสามารถมาก่อน และมักจะได้มีการว่าจ้างนิติพยาธิแพทย์เพื่อทำหน้าที่ชั้นสูงตรรกะ

ในอดีตนั้น เจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวน แต่ตราบดที่ยังไม่ได้ทำการสอบสวน โคโรเนออร์อาจจะร้องขอให้หรือไม่ร้องขอให้มีการชั้นสูงตรรกะ โดยพยาธิแพทย์หรือไม่ก็ได้

ในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะให้มีการศึกษาในหลักสูตรการฝึกอบรมแก่โคโรเนออร์ ซึ่งจากการสำรวจ พบว่ามีอยู่จำนวน 7 รัฐ ได้แก่ จอร์เจีย อิลลินอย เคนตักกี มิสซิสซิปปี มอนตানা เพนซิลวาเนีย และไวโอมิง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอบรม และเป็นไปได้ว่าจะจัดให้มีการอบรมแก่บรรดาเจ้าหน้าที่โคโรเนออร์ ที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งในแต่ละปี¹⁸

¹⁸ ราเพย นามจวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 36 - 38.

3) ระบบโคโรเนอร์ในฮ่องกง¹⁹

เนื่องจากแต่เดิมนั้น ฮ่องกงอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของประเทศอังกฤษ การชันสูตรพลิกศพจึงใช้ระบบโคโรเนอร์ด้วย โดยได้มีการตั้งสำนักงานโคโรเนอร์ขึ้นในปี ค.ศ. 1841 แต่ได้ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. 1888 โดยโอนอำนาจไปให้ฝ่ายปกครอง แต่ก็ได้มีการตั้งสำนักงานโคโรเนอร์ขึ้นใหม่อีกในปี ค.ศ. 1950 และ ค.ศ. 1950 – 1967 หัวหน้าฝ่ายปกครองที่สำนักงานการปกครองกลางซึ่งอยู่ทางใต้ของเกาะลูน เป็นฝ่ายซึ่งทำหน้าที่ชันสูตรโดยดำเนินการในลักษณะของการทำ Part Time โดยทำหน้าที่ทั้งด้านปกครองและทางด้านการชันสูตรพลิกศพด้วย ในปี ค.ศ. 1967 ให้มีการตรากฎหมายในเรื่องการชันสูตรพลิกศพขึ้น และในปี ค.ศ. 1971 และ 1980 ได้มีการแก้ไขโดยให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานปกครองให้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพและเปิดกว้างในเรื่องคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน

หน้าที่ของโคโรเนอร์ในฮ่องกงจะทำหน้าที่ในการสืบสวนการตาย รวมทั้งการพิสูจน์ว่ามีการทำร้ายร่างกายหรือไม่ และสืบหาถึงสาเหตุการตายดังกล่าว รวมถึงให้คำวินิจฉัยว่าสาเหตุการตายดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องใด นอกจากนี้โคโรเนอร์ ยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีกได้แก่ การแบ่งประเภทการตาย การฝังหรือเผา และการควบคุมการส่งศพออกนอกประเทศ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้อนุญาตให้นำอวัยวะจากผู้ตายไปทำการปลูกถ่ายด้วย

สำหรับรายงานการตายของโคโรเนอร์ กฎหมายกำหนดให้จัดทำในเรื่องที่เกี่ยวกับการตายอย่างฉับพลัน อุบัติเหตุ และการตายแบบอุกฉกรรจ์ การตายอย่างมีข้อสงสัย ศพที่ถูกนำเข้ามาในประเทศ การตายในระหว่างควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน การตายจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งกรณีเหล่านี้จะคล้ายกับในอังกฤษ โดยจะต้องทำอย่างระมัดระวัง แต่ถ้าการตายเกิดในระหว่างถูกคุมขังไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจากการถูกทำร้ายหรือไม่ก็ตาม จะต้องส่งเรื่องให้อัยการทำการสอบสวนอีกชั้นหนึ่ง

ในปี ค.ศ. 1988 มีการตาย 6,150 ราย โคโรเนอร์ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ 4,616 ราย และมีการสืบสวน 353 จำนวน วินิจฉัยว่าถูกทำร้าย 56 จำนวน และ 1,534 จำนวน ที่สืบสวนถูกระงับไป การระงับการชันสูตรพลิกศพเป็นเรื่องที่พิเศษในฮ่องกง ซึ่งจะต้องมีคำอธิบายชัดเจนโดยพยาธิแพทย์ที่จะเป็นผู้ให้ถ้อยคำแก่พนักงานสอบสวน โดยวินิจฉัยจากการตรวจสภาพของศพและลักษณะการตาย และถ้าสรุปว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติ การสืบสวนนั้นจะถูกระงับไป

¹⁹ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

ปัญหาการชันสูตรพลิกศพในฮ่องกง จะมีปัญหาในลักษณะที่คล้ายกับในอังกฤษ และแคนาดา คือการสอบสวนจะทำโดยตำรวจ ซึ่งโคโรเนอร์จะไม่สามารถควบคุมการสอบสวนได้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการสอบสวน อีกทั้งระบบการสอบสวนไม่มีกระบวนการที่รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนกับในอังกฤษ ที่มีหน่วยงานที่จะทำการชันสูตรพลิกศพตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ

ปัจจุบันสำนักงานโคโรเนอร์ในฮ่องกง สังกัดอยู่ในกระทรวงสาธารณสุข โดยมีแพทย์นิติเวชจำนวน 3 คน ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ซึ่งปฏิบัติงานเต็มเวลา (Full-time) และยังทำหน้าที่สอนนักศึกษาแพทย์ในมหาวิทยาลัยอีกด้วย

4) ระบบโคโรเนอร์ในประเทศศรีลังกา

ประเทศศรีลังกาเป็นอีกประเทศหนึ่ง ที่เคยอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ และก็เคยอยู่ภายใต้อาณานิคมของโปรตุเกสและฮอลแลนด์ด้วย แต่ระบบกฎหมายและการศาลส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากอังกฤษและฮอลแลนด์ ศรีลังกามีพื้นที่เป็นเกาะโดยแบ่งเป็น 9 จังหวัด ประชากรมีจำนวนประมาณ 15 ล้านคน และมีกรุงโคลัมโบเป็นเมืองหลวง ถึงแม้ศรีลังกาจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาแต่ก็ได้จัดระบบบริหารจัดการ ด้านนิติเวชให้ครอบคลุมพื้นที่ของประเทศได้อย่างเหมาะสม²⁰

การชันสูตรพลิกศพในศรีลังกา ในกรณีที่การตายอย่างปัจจุบันทันด่วนและตายเนื่องจากการบาดเจ็บต่าง ๆ จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย ผู้ที่จะรับผิดชอบในด้านนี้เรียกว่า "พนักงานสอบสวนการตาย" (Inquirers into Deaths) มีฐานะคล้ายโคโรเนอร์ (Coroner) ของอังกฤษ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้แต่งตั้งให้ทำหน้าที่รับผิดชอบ ตามเขตพื้นที่ทั่วทั้งประเทศ ในเมืองสำคัญ ๆ พนักงานสอบสวนการตายจะมีความรู้ด้านกฎหมายสำหรับในพื้นที่ชนบทนอกเมืองออกไป พนักงานสอบสวนการตายจะจบการศึกษาแค่ภาคบังคับเท่านั้น²¹

ในการดำเนินการของพนักงานสอบสวนการตายนั้น จะมีผู้พิพากษาจากศาลแขวง (Magistrate) สามารถเข้ามาควบคุมในขั้นตอนใดก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจ และการดำเนินการทุกอย่างพนักงานสอบสวนการตายจะต้องยื่นเสนอต่อศาลแขวงในท้องที่ที่เกี่ยวข้องด้วย

²⁰ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "ศรีลังกา : ระบบบริการทางนิติเวชที่น่าสนใจ." วารสารคลินิก. ปีที่ 10, ฉบับที่ 11. พฤศจิกายน 2537, หน้า 782.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 785.

กรณีการตายเกิดจากการถูกทำร้าย (Homicide) ในเขตนอกเมืองออกไป เจ้าหน้าที่ตำรวจจะขอให้ผู้พิพากษาศาลแขวง (Magistrate) ทำการไต่สวนการตาย แต่สำหรับในเมืองสำคัญนั้น มีนักกฎหมายเป็นพนักงานสอบสวนการตายอยู่แล้ว ผู้พิพากษาก็ไม่ต้องไต่สวน ในการไต่สวนการตายของผู้พิพากษานั้นจะทำในระยะใดก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

สำนวนการสอบสวนทั้งหมดของพนักงานสอบสวนการตาย ต้องยื่นต่อศาล และให้ความเห็นการตายนั้นว่าอุบัติเหตุ ฆาตกรรม ถูกผู้อื่นทำร้ายตาย หรือตายโดยธรรมชาติ ถ้าพนักงานสอบสวนการตายไม่อาจหาข้อสรุปได้ สำนวนคดีนั้นจะทำการชะลอการสรุปไว้ก่อน และถูกส่งให้พนักงานตำรวจทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป

พนักงานสอบสวนการตายจะได้รับแต่งตั้งเป็น "คณะผู้สอบสวน" ซึ่งมีหน้าที่ในการให้คำชี้ขาดในเรื่องสาเหตุการตายและไม่มีลูกขุนในการสอบสวน คำชี้ขาดนี้ไม่อาจถูกเปลี่ยนได้ หากเป็นกรณีการตายที่มีสาเหตุมาจาก อุบัติเหตุ อัศวินบาตกรรม ฆาตกรรม การตายโดยธรรมชาติ ถ้าหากพนักงานสอบสวนการตายได้ร้องขอให้แพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากแพทยสภา เป็นผู้ทำการผ่าศพและทำรายงานถึงสาเหตุการตายก็ได้

ในศรีลังกานั้น นอกเหนือจากแพทย์ผู้ได้รับการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติอย่างแพทย์ทางตะวันตกแล้วยังมีระบบการแพทย์แผนโบราณที่เรียกว่า "อายุรเวท" (Ayurveda) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่สืบต่อกันมานานกว่า 3,000 ปี แพทย์อายุรเวทบางคนได้รับการฝึกอบรมจากสถาบันซึ่งมอบปริญญาบัตรให้แก่ผู้เรียน แต่อีกหลายคนก็เพียงได้รับการฝึกอบรมทางประเพณีที่ถือปฏิบัติมา แต่ไม่มีแพทย์อายุรเวทคนใดถูกเรียกตัวให้ทำงานด้านกฎหมายทางการแพทย์หรืองานนิติเวชแต่อย่างใดเลย

นอกจากงานบริการด้านการชันสูตรพลิกศพแล้ว ยังมีงานบริการอีกด้านหนึ่งในศรีลังกาซึ่งก็นับว่ามีความสำคัญ นั่นก็คืองานบริการด้านนิติเวชคลินิก

สำหรับงานบริการ ด้านนิติเวชคลินิกในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของศรีลังกา จะมีป้อมตำรวจมาประจำอยู่เพื่อรับแจ้ง กรณีผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกทำร้าย อุบัติเหตุทางรถยนต์ สารพิษอื่น เข้ามารักษาตัวในโรงพยาบาล โดยแพทย์จะเซ็นชื่อในใบหลักฐานทางแพทย์ (Clinical note) ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการแจ้งจากญาติผู้ป่วยอีกทีภายหลังการสอบสวน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะออกแบบฟอร์มที่เรียกว่า "แบบการตรวจทางนิติเวชวิทยา" (Medico-legal Examination Form) ให้แก่คนไข้ แบบฟอร์มนี้จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อแพทย์ของสำนักงานแพทย์ใหญ่ ฝ่ายนิติเวชหรือแพทย์ใหญ่ของฝ่ายนิติเวชประจำอำเภอดำเนินการตรวจแล้ว และทำสำเนาฉบับส่งคืนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ แบบฟอร์มที่สมบูรณ์จะให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของการบาดเจ็บ

เจ็บ ชนิดอาวุธที่ใช้ ประเภทของการบาดเจ็บ โดยทั่วไปข้อมูลเหล่านี้เพียงพอสำหรับเจ้าหน้าที่ ตำรวจรวบรวมข้อมูลลงในสำนวนการสอบสวนหรือเสนอต่อศาล หากตำรวจต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็อาจขอคำชี้แจงจากแพทย์ได้ เมื่อได้มีการรวบรวมข้อมูลลงในสำนวนแล้ว ศาลจะเรียกให้ แพทย์ยื่นรายงานรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาการบาดเจ็บในแบบพิมพ์ที่เรียกว่า “Medico – Legal Report Form” ซึ่งโดยปกติรายงานที่เป็นหนังสือก็เพียงพอต่อการพิจารณาคดีแล้ว แต่หาก จำเป็นศาล อัยการ หรือ จำเลย ก็อาจมีหมายเรียกให้แพทย์มาเบิกความด้วยวาจาอีกก็ได้

วิธีการเดียวกันนี้ยังใช้กับกรณีฆาตกรรมโดยเสพรามีนเมาด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เกิดอาชญากรรมสำคัญๆ เช่น การข่มขืนหรือฆาตกรรม โดยศาล (Magistrate) ยังไม่ได้ยุติกระบวนการพิจารณา การเรียกตัวผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความเป็นพยานต่อศาลจะต้องได้รับ อนุญาตจากอธิบดีกรมอัยการเสียก่อน

สำหรับแพทย์ของเอกชนนั้น พบว่าไม่อาจดำเนินการในส่วนนี้ได้ เว้นแต่มีการทำใบรับรองแพทย์กรณีคู่ความเจ็บป่วยมาศาลไม่ได้ ซึ่งหากการทำเช่นนั้นพิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นการเสี่ยงเกินไป ก็อาจให้แพทย์ของรัฐออกให้โดยศาลเป็นผู้สั่ง²²

5) ระบบโคโรเนอร์ในประเทศสิงคโปร์²³

เจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ในประเทศสิงคโปร์จะเป็นนักกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ผู้พิพากษาศาลแขวง (Magistrate) และศาลโคโรเนอร์ก็ให้ศาลแขวง (Magistrate's Court) นั้นทำหน้าที่ด้วย

เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการตายโดยถูกฆาตกรรม อุบัติเหตุ การเสียชีวิตในทันที และในกรณีที่ไม่ทราบสาเหตุของการเสียชีวิต ต้องแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรายงานให้โคโรเนอร์ทราบเพื่อทำการสอบสวนต่อไป

ในคดีฆาตกรรมโคโรเนอร์จะร่วมกับพยาธิแพทย์ไปดูสถานที่เกิดเหตุ โคโรเนอร์เป็นผู้สั่งให้พยาธิแพทย์ของรัฐเป็นผู้ผ่าศพเพื่อหาสาเหตุการตาย พยาธิแพทย์มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลจากสถานที่พบศพ จากการผ่าศพตรวจและการตรวจทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ทั้งหมด แล้วเสนอความเห็นต่อโคโรเนอร์ กรณีที่การตายเกิดจากการกระทำของบุคคล เมื่อโคโรเนอร์ไต่สวนแล้ว โคโรเนอร์จะต้องสั่งให้มีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้ต้องรับผิดต่อการนั้นต่อศาลอีกด้วย

²² นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 103 – 105.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

นอกจากนี้ระบบโคโรเนออร์ยังมีในประเทศอื่น ๆ อีก เช่น

- แคนาดา โดยโคโรเนออร์ต้องมีคุณสมบัติได้ปริญญาแพทยศาสตร (M.D.) ผู้แต่งตั้งโคโรเนออร์คืออัยการจังหวัด ในการผ่าศพโคโรเนออร์จะให้พยาธิแพทย์เป็นผู้ทำการผ่าศพชั้นสูงด้วย

- อินเดีย มีระบบโคโรเนออร์เฉพาะในเมืองใหญ่ๆเท่านั้น เช่น กัลกัตตา บอมเบย์ และ มัทราส เป็นต้น

- ออสเตรเลีย , นิวซีแลนด์

- อิสราเอล เป็นต้น

2.1.2 ระบบผู้พิพากษาของยุโรป

ระบบนี้การตัดสินใจที่จะให้มีการชันสูตรพลิกศพหรือไม่ในชั้นสุดท้าย จะต้องให้ผู้พิพากษา (ศาลยุติธรรม) เป็นผู้ตัดสินใจ โดยผู้พิพากษาจะเป็นผู้สั่งให้มีการไตสวนและผ่าศพตรวจ ประเทศที่ใช้ระบบผู้พิพากษายุโรป ได้แก่

2.1.2.1 ประเทศเยอรมนี

ในประเทศเยอรมนีเมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติ ตายโดยไม่ทราบชื่อหรือตายโดยมีเหตุสงสัยเกิดขึ้น ถ้าแพทย์มีความสงสัยต้องรายงานไปยังนายทะเบียนคนตายแห่งท้องที่ ซึ่งจะต้องแจ้งเรื่องให้ตำรวจทราบด้วย ภายหลังจากที่ตำรวจทราบเรื่องแล้วจะต้องส่งรายงานไปยังสำนักงานอัยการ เพื่อที่จะให้ความเห็นว่าสมควรจะให้มีการผ่าศพหรือไม่ ถ้าพนักงานอัยการเห็นสมควรก็จะส่งคำร้องไปยังผู้พิพากษาเพื่อจัดให้มีการไตสวนการตายขึ้น ในบางครั้งพนักงานอัยการอาจจะไม่ส่งรายงานไปยังศาลก็ได้ แต่ความรับผิดชอบเรื่องการตายทั้งหมดนั้นจะต้องตกอยู่กับพนักงานอัยการคนเดียว ผู้พิพากษาจะเป็นผู้สั่งว่าสมควรจะให้มีการผ่าศพหรือไม่ ถ้าผู้พิพากษามีคำสั่งไม่เห็นสมควรพนักงานอัยการสามารถอุทธรณ์ได้ ซึ่งในการพิจารณาอุทธรณ์นี้ต้องมีผู้พิพากษา 3 ท่าน นั่งร่วมพิจารณาและขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นที่ยุติ²⁴

สำหรับแพทย์ไม่มีสิทธิจะสั่งให้ผ่าศพตรวจ แพทย์มีหน้าที่เพียงรับคำสั่งให้ทำการผ่าศพตรวจเท่านั้น

ในกรณีจำเป็นต้องผ่าศพ คณะผู้ผ่าศพจะต้องประกอบด้วยแพทย์ 2 คน ซึ่งจะทำการผ่าศพต่อหน้าผู้พิพากษา แพทย์คนหนึ่งต้องเป็นแพทย์ที่ศาลตั้งหรือ

²⁴ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 151.

แพทย์ศาล (gerichtsarzt) ส่วนแพทย์อีกคนหนึ่งจะเป็นใครก็ได้ แต่แพทย์ที่รักษาผู้ตายในระยะสุดท้ายจะเข้าร่วมการผ่าศพไม่ได้

ในทางปฏิบัติศาลจะตั้งแพทย์ของสถาบันนิติเวชของมหาวิทยาลัยให้ทำหน้าที่เป็นแพทย์ศาล ซึ่งในระหว่างผ่าศพแพทย์ต้องทำรายงานตามแบบที่กฎหมายกำหนดว่าได้ตรวจส่วนใด พบอะไร และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ศาลจะมาพิมพ์รายงานตามคำบอกของแพทย์ขณะผ่าศพ เมื่อการผ่าศพเสร็จสิ้นแพทย์จะให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ตายและความเห็นอื่นเท่าที่จะบอกได้ แล้วลงชื่อในรายงานเพื่อให้ผู้พิพากษานำเอาไปใช้ประกอบการพิจารณาในศาลต่อไป

ในการชันสูตรพลิกศพนั้นจะต้องมีผู้พิพากษา 1 คน และเสมียนศาลอีก 1 คน ทั้งคณะรวมมี 4 คน โดยมีผู้พิพากษาเป็นประธาน

ศาลอาจจะจัดการพิจารณาใต้สวน (inquest) ด้วยตัวศาลเองโดยไม่ต้องอาศัยความเห็นหรือความช่วยเหลือของพยาธิแพทย์หรือของแพทย์เลยก็ได้²⁵

โดยผลการตรวจชันสูตรศพที่ออกมาจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติหรือไม่นั้นเป็นดุลยพินิจของแพทย์ซึ่งนอกจากจะต้องรายงานให้ศาลสั่งให้ผ่าศพตรวจแล้ว ยังจะต้องรายงานไปยังหน่วยงานอื่นอีกซึ่งก็มีอำนาจสั่งให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่ด้วยเป็นกรณีพิเศษ คือ

1) สำนักงานประกันอุบัติเหตุ ในกรณีที่มีการตายเนื่องจากการทำงาน และเป็นโรคตายจากการทำงาน

2) สำนักงานสาธารณสุข (Amtsarzt) เมื่อมีการตายเกิดจากโรคติดต่ออย่างร้ายแรง

3) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเขต เมื่อมีการเผาศพจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของเขตก่อน และถ้าสงสัยว่าจะมีการตายผิดธรรมชาติก็สามารถสั่งให้มีการผ่าศพตรวจได้

นอกจากนี้ในบางเมือง เช่น เมือง Hamburg มีกฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง (Municipal authorities) ที่จะสั่งให้มีการผ่าศพตรวจได้ เมื่อเห็นว่าผู้ตายมิได้อยู่ในความดูแลของแพทย์และไม่มีใบมรณบัตรหรือตายจากอุบัติเหตุ ฆ่าตัวตาย ตายในระหว่างการถูกควบคุมตัวโดยเจ้าพนักงานหรือตายในขณะที่รักษา แต่ผู้ที่ทำการตรวจศพได้ต้องพยาธิแพทย์หรือนิติพยาธิแพทย์

²⁵ นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 106 .

2.1.2.2 ประเทศอิตาลี²⁶

สำหรับในประเทศอิตาลี เมื่อในอดีตผู้รับผิดชอบในการสอบสวนการตายนั้น จะเป็นผู้พิพากษา (Judge of Magistratura) ซึ่งมีอำนาจสั่งให้มีการผ่าศพด้วย แต่ปัจจุบันได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใหม่ ประกาศใช้เมื่อ ค.ศ. 1989 โดยเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบในการสอบสวนการตายเป็นพนักงานอัยการประจำศาลที่พิจารณาความผิดที่มีโทษสูง (Tribunale Prosecutor) และกฎหมายใหม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ แต่งตั้งแพทย์ของตนเข้าไปร่วมดูการผ่าศพได้ด้วย

การชันสูตรพลิกศพในอิตาลี มีอยู่ 2 ระบบที่แตกต่างกันคือ

- การชันสูตรพลิกศพที่เกี่ยวข้องกับคดีความ จะทำโดยแพทย์ที่ถูกคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อพิเศษ ภายหลังจากได้ผ่านการทดสอบความสามารถในลักษณะคดีต่อคดีของแพทย์เหล่านั้นแล้ว โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้จ่ายค่าธรรมเนียมให้โดยอัยการ จำเลย และญาติของผู้ตายแต่ละฝ่ายอาจตั้งนิติพยาธิแพทย์ (Forensic Pathologist) ในฐานะเป็นที่ปรึกษาเพื่อจะเป็นตัวแทนในการชันสูตรพลิกศพและช่วยอภิปรายในคดี ซึ่งพยาธิแพทย์เหล่านี้จะเบิกความต่อศาลในฐานะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

- เมื่อมีการตายที่มีเหตุอันควรสงสัยได้รับการสอบสวนหาสาเหตุ และไม่มีผู้ใดตกเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด อัยการผู้ฟ้องคดีมีอิสระที่จะตัดสินใจว่าจะให้มีการผ่าตัดเพื่อชันสูตรหรือไม่ หากเห็นควรพนักงานอัยการจะเลือกแต่งตั้งแพทย์ให้เข้ามาทำการผ่าศพและทำรายงานการผ่าศพนั้น โดยพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาเลือกแต่งตั้งจากรายชื่อแพทย์ที่มีอยู่

ในกรณีที่มีการตายนั้น เกิดมีผู้ต้องสงสัยว่าน่าจะเป็นผู้รับผิดชอบในการตายนั้น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 360 กำหนดให้พนักงานอัยการแต่งตั้งแพทย์เพื่อทำการผ่าศพแล้ว ต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะผ่าศพนั้น ให้ญาติผู้ตายและผู้ถูกสอบสวนกรณีต้องสงสัยให้ทราบและทั้งสองฝ่ายอาจแต่งตั้งแพทย์เป็นที่ปรึกษาของตน เพื่อเข้าไปดูศพ แต่แต่ละฝ่ายมีสิทธิที่จะรับรู้ถึงผลการชันสูตรพลิกศพ และที่ปรึกษาแพทย์แต่ละฝ่ายนั้นก็จรรวบรวมเป็นรายงานส่งให้แก่ฝ่ายที่แต่งตั้งตนขึ้นมาให้ทราบสำหรับรายงานการสอบสวนทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รวบรวมโดยแพทย์ที่ปรึกษาของอัยการนั้นสามารถนำเสนอต่อศาลและใช้ในระหว่างการพิจารณาคดีได้ กรณีนี้ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ได้เข้าร่วม

²⁶ นิวัฒน์ หั่งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 108.

ดูการผ่าศพเพื่อชันสูตรดังกล่าว เพราะไม่ได้รับหนังสือบอกกล่าว ผลก็คือรายงานผลการผ่าศพนั้น ไม่อาจใช้อ้างต่อศาลได้

2.1.2.3 ประเทศกรีซ²⁷

ในปัจจุบันประเทศกรีซ ได้มีการจัดตั้งสำนักงานนิติเวชขึ้นโดยให้อยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเอเธนส์และเมืองปิเรอัส แพทย์นิติเวชให้บริการทั้งการผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพและการตรวจบาดแผลผู้ป่วย ศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจสั่งให้แพทย์ผ่าศพเพื่อชันสูตรได้

2.2 ระบบแพทย์สอบสวน (Examiner System)

ระบบแพทย์สอบสวน หมายถึง ระบบที่แพทย์ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพโดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพและการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคลและรวมถึงอำนาจในการผ่าศพตรวจด้วยตนเองด้วย แพทย์ที่ทำหน้าที่นี้จะมีตำแหน่งที่เรียกว่า “แพทย์สอบสวน” (Medical Examiner) ระบบนี้ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก²⁸ แต่ยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเนื่องจากประเทศส่วนใหญ่มีปัญหาคาดแคลนแพทย์ในสาขาดังกล่าว²⁹

Medical examiner system ระบบนี้จะใช้แพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมมาทางนิติเวชโดยตรงซึ่งมักเป็นพยาธิแพทย์ นิติเวชแพทย์ หรือแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรม ซึ่งศาลจะตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบ ระบบนี้ดีที่สุดเพราะคนที่ดำเนินการเป็นแพทย์เฉพาะทางด้านนี้โดยตรง จึงสามารถดำเนินการชันสูตรศพได้อย่างมีคุณภาพ ในอังกฤษหรือในอเมริกาใช้ระบบนี้ในหลายรัฐ แต่ยังมีปัญหาของการขาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้อยู่เช่นกัน ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2541 มีพยาธิแพทย์ประมาณสองร้อยกว่าคน ส่วนแพทย์ทางนิติเวชมีเพียง 60 คน และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญสองด้านแบบอเมริกาคือมีความรู้ทั้งทางพยาธิวิทยาและนิติเวชมีประมาณ 5 คน โอกาสที่ประเทศไทยจะใช้ระบบนี้จึงเป็นไปได้ยาก ประเทศที่ใช้ระบบนี้มากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา³⁰

2.2.1 ระบบแพทย์สอบสวนของสหรัฐอเมริกา จะขอนำไปกล่าวไว้ในบทที่ 3 ต่อไป

²⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

²⁸ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

²⁹ สำนักงานศาลยุติธรรม. เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³⁰ พรทิพย์ โรจนสุนันท์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

2.2.2 ระบบแพทย์สอบสวนของประเทศอื่น ๆ³¹

ระบบแพทย์สอบสวนดังกล่าวในข้างต้น นอกจากจะมีใช้ในสหรัฐอเมริกาแล้ว ระบบนี้ยังมีใช้ในประเทศอื่น ๆ เช่น

2.2.2.1 ประเทศบัลกาเรีย

เมื่อปี ค.ศ. 1946 ประเทศบัลกาเรีย ได้ตกอยู่ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ ดังนั้นทั้งกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงจำเป็นที่จะต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายของสหภาพโซเวียต

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศบัลกาเรีย บัญญัติไว้ว่า “การตรวจชั้นสูตรพลิกศพจะต้องปฏิบัติในระหว่างสืบสวนข้อมูลเบื้องต้น หรือทำการบันทึกภาพวาด (กรณีที่ต้องการความชัดเจน) โดยทำการใช้เครื่องมือทางเทคนิคภาพ” ดังนั้นหน้าที่การตรวจสอบทางนิติเวชก็คือ

- (1) ระบุเหตุแห่งการตายหรือภัยอันตรายที่เกิดแก่ร่างกาย
- (2) บ่งบอกอายุผู้กระทำความผิด (หรือผู้ต้องสงสัย) หากจำเป็นตามแต่กรณี

ส่วนการพิสูจน์ทางนิติเวชแก่บุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นถูกกำหนดให้ต้องพิสูจน์หาความหนักเบาแห่งอันตรายที่ก่อให้เกิดความทรมาน การบาดเจ็บ การละเมิดทางเพศ การตั้งครรภ์ การทำแท้ง ช่มชืดกระทำชำเรา การกระทำใด ๆ ที่เป็นการเสื่อมเสียศีลธรรมในที่สาธารณะ เช่น การสอดอวัยวะเพศ การรักร่วมเพศ การดื่มสุราเมามายในที่สาธารณะ เป็นต้น

การชันสูตรพลิกศพ ต้องกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

1) การตายอันเนื่องมาจากสาเหตุที่ร้ายแรง เช่น การตายจากบาดแผลที่ถูกทำร้าย การขาดอากาศหายใจ การจมน้ำตาย อุณหภูมิร้อนหรือเย็น ยาพิษ ไฟฟ้าช็อต และการตายในลักษณะอื่น ๆ ที่น่าสงสัยอีก เป็นต้น

2) การตายที่ได้ทำการวินิจฉัยจากโรงพยาบาลแล้วว่า ไม่สามารถระบุสาเหตุแห่งการตายได้และการตายนั้นมีผู้ร้องเรียนว่าเป็นการกระทำโดยประมาท เลินเล่อ หรือทำการรักษาผิดพลาด

3) เมื่อพบศพแต่ไม่สามารถทราบเหตุของการตาย

4) เมื่อความตายเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและคาดไม่ถึง ประกอบกับไม่พบประวัติการเจ็บป่วยมาก่อน

³¹ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

5) กรณีศพที่ยังไม่มีการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ทำให้มีปัญหา
ในการขอลอกใบมรณบัตร

6) กรณีจำเป็นต้องการทราบข้อมูลผู้ตาย
ระบบการให้บริการทางนิติเวชของประเทศ ได้ก่อตั้งองค์กรขึ้น
อย่างสอดคล้องกับเขตพื้นที่และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงสาธารณสุข การชันสูตร
พลิกศพจะกระทำโดยสมาชิกของแผนกนิติเวชในคณะแพทยศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยโซเฟีย
มหาวิทยาลัย Plovdiv มหาวิทยาลัย Varna มหาวิทยาลัย Pleven เช่นเดียวกับการชันสูตรพลิก
ศพโดยผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชประจำเขต

งานของสำนักงานนิติเวชประจำเขต ได้แก่

- 1) เข้าร่วมการตรวจดูสถานที่ที่เกิดเหตุอาชญากรรม
- 2) ทำการผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพ
- 3) สอบสวนบุคคลเพื่อวินิจฉัยถึงระดับการบาดเจ็บที่เป็น

อันตรายแก่ร่างกาย

- 4) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชในการสอบสวนเพื่อทำรายงาน

คดีเสนอศาลต่อไป

5) เข้าร่วมในการพิจารณาของศาลในฐานะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ
สำนักงานนิติเวชประจำเขตต่างๆ จะมีแพทย์ทางนิติเวช
(แพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษหรือแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียน) ประจำอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีหน้าที่ใน
การเข้าร่วมตรวจดูสถานที่เกิดเหตุภายหลังได้รับหมายเรียกจากตำรวจ และทำการชันสูตรพลิกศพ
ในทุกคดีที่เข้ามาภายหลังจากเวลาทำงานปกติ ซึ่งเวลาทำงานปกติของแพทย์นิติเวชในแต่ละวันก็
คือ 6 ชั่วโมงต่อวัน โดยแพทย์ดังกล่าวจะต้องไปตรวจยังสถานที่พบศพหรือสถานที่เกิดเหตุทุกราย
รวมทั้งควบคุมเคลื่อนย้ายศพมาทำการผ่าศพตรวจ งานชันสูตรพลิกศพของแพทย์สอบสวนขึ้น
ตรงกับหัวหน้าแพทย์สอบสวน (Chief Forensic Medical Examiner) ซึ่งสังกัดอยู่กับกระทรวง
สาธารณสุข (Ministry of Nation Health) โดยปกติหัวหน้าสอบสวนจะเป็นบุคคลเดียวกับหัวหน้า
ภาควิชานิติเวชศาสตร์ของคณะแพทยศาสตร์โซเฟีย (Medical Faculty Sofia) ด้วย ซึ่งหัวหน้า
แพทย์สอบสวนจะส่งผู้แทนซึ่งเป็นที่ปรึกษาไปยังแผนกนิติเวชศาสตร์ของเขตต่าง ๆ ทุก 3 เดือน
เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการ และตรวจสอบมาตรฐานการบริการของแต่ละเขต พร้อม ๆ
กันไป และที่ปรึกษาต้องทำรายงานส่งหัวหน้าแพทย์สอบสวนเพื่อไปตรวจงาน เสร็จแล้วจากนั้นหัว
หน้าแพทย์สอบสวนอาจส่งแพทย์สอบสวนคนใดเข้าฝึกอบรมทางวิชาการเพิ่มเติมก็ได้

สำหรับเจ้าหน้าที่ของแผนกนิติเวชในแต่ละโรงพยาบาลประจำเขตที่
อย่างน้อยที่สุด จำเป็นที่จะต้องมียุประจำ ได้แก่

- 1) หัวหน้าผู้ชำนาญการพิเศษทางด้านนิติเวช
- 2) เจ้าหน้าที่เทคนิค
- 3) เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด หรือเลขานุการ
- 4) ผู้ช่วยผ่าศพ (Mortuary assistant)
- 5) ช่างถ่ายภาพ

ประเทศบัลแกเรียมีพื้นที่ 110,000 ตารางกิโลเมตร มีประชากร
ประมาณ 9,000,000 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 26 เขต แต่ละเขตการปกครองมีโรง
พยาบาลประจำเขตซึ่งทุกๆ โรงพยาบาลเหล่านี้จะมีแผนกนิติเวชอยู่ด้วยโดยแพทย์สอบสวนที่
ทำงานเต็มเวลา 1 คน จะต้องรับผิดชอบประชากรจำนวน 60,000 – 80,000 คน ซึ่งในปัจจุบัน
บัลแกเรียมีแพทย์นิติเวชทั้งหมด เพียง 56 คนโดยแผนกนิติเวชประจำเขตแต่ละแห่งจะเป็นหน่วย
งานอิสระมีเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการและสถานที่เก็บศพของตนเอง ซึ่งงานบางอย่างของแผนกนิติ
เวชจะต้องทำงานประสานกับแผนกพยาธิวิทยาของโรงพยาบาล

2.3 ระบบตำรวจ (Police System)

ระบบตำรวจ หมายถึง ระบบที่ตำรวจมีอำนาจเต็มฝ่ายเดียวในการชันสูตรพลิก
ศพ โดยจะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสำคัญ ในการผ่าศพนั้น
พนักงานตำรวจจะดำเนินการร่วมกับฝ่ายแพทย์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมาย ประเทศที่ใช้
ระบบนี้ได้แก่ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ซึ่งได้แก่ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ นอร์เวย์ สวีเดน และไอซ์
แลนด์ สำหรับประเทศในแถบเอเชีย เช่น จีน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมถึงประเทศไทย
ด้วย แต่ในกรณีของประเทศอินโดนีเซียนั้นนอกจากจะใช้ตำรวจในการชันสูตรพลิกศพแล้ว ยังใช้
พนักงานอัยการในการที่จะสั่งให้มีการผ่าศพหรือชุดศพตรวจได้อีกด้วย³²

Police System เป็นระบบที่กำหนดให้พนักงานสอบสวน คือตำรวจจะเป็นผู้
ดำเนินการเมื่อมีการพบศพ รวมทั้งเก็บรวบรวมพยานหลักฐานส่งตรวจ และเมื่อพิจารณาดูว่าจะ
ต้องส่งศพตรวจก็จะส่งให้แพทย์เป็นผู้ชันสูตร ซึ่งแพทย์ดังกล่าวไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องผ่านการ
ฝึกอบรมหรือไม่ ในเมืองไทยใช้ระบบนี้ ซึ่งแต่เดิมที่กำหนดให้ผู้ที่สามารถชันสูตรศพได้ คือ แพทย์
ประจำโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องที่ รวมถึงแพทย์ประจำตำบล ซึ่งโอกาสผิด

³² วิทยุ อึ้งประพันธ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 245.

พลาดในการสรุปสาเหตุการเสียชีวิตจึงมีมาก โดยเฉพาะคดีวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งพนักงานสอบสวนมีส่วนในการทำให้เสียชีวิต การชันสูตรพลิกศพมักถูกดำเนินการโดยแพทย์ประจำตำบล เนื่องจากความสะดวกในการขอความร่วมมือ ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาปริมาณแพทย์ปัจจุบันมีไม่เพียงพอและยังกระจายไม่ทั่วถึงในท้องที่ชนบทห่างไกล การพิสูจน์ความจริงจึงไม่ค่อยได้มาตรฐาน ดังตัวอย่างคดีวิสามัญฆาตกรรม 6 ศพ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 นี้ สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่อง การชันสูตรศพโดยกำหนดให้ผู้ที่สามารถชันสูตรศพได้ต้องเป็นแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น³³

2.3.1 ประเทศจีน

สำหรับในประเทศจีน หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรงได้แก่ สำนักงานรักษาความปลอดภัยสาธารณะ (Public Security Bureau) โดยสำนักงานตำรวจในระดับตำบล (Country) ระดับเมือง (City) ระดับมณฑล (Province) จะมีฝ่ายนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science Sector) รวมอยู่ด้วย ซึ่งรวมงานด้านนิติเวช (งานชันสูตรพลิกศพและงานชันสูตรบาดแผล) และงานพิสูจน์หลักฐาน เช่น การตรวจพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายรูป และอื่น ๆ เข้าไว้ด้วย

เมื่อมีการตายจากการทำร้ายเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พยาธิแพทย์ พนักงานนิติวิทยาศาสตร์ฝ่ายพิสูจน์หลักฐานจะไปตรวจสถานที่พบศพพร้อม ๆ กัน ถ้าจำเป็นที่จะทราบเหตุการณ์หรือหาหลักฐานจากศพที่ต้องการผ่าศพ แพทย์จะนำศพไปผ่าศพตรวจพิสูจน์ที่สำนักงานตำรวจซึ่งมีความพร้อมที่จะผ่าศพตรวจได้เป็นอย่างดี หรืออาจเป็นที่โรงพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และหากจำเป็นต้องตรวจพิสูจน์ทางห้องปฏิบัติการที่ยาก แพทย์ก็ส่งสิ่งที่ตรวจจากศพหรือจากสถานที่พบศพไปตรวจยังสำนักงานตำรวจระดับสูงขึ้นไป

การกำกับดูแลการปฏิบัติงาน ด้านวิชาการทางนิติเวชจะอยู่ภายใต้หัวหน้าฝ่ายนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจไม่ได้เป็นแพทย์แต่อาจเป็นนักวิทยาศาสตร์ก็ได้

การกำกับดูแลและการให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการ ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ทั้งหมดขึ้นตรงกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (The Research Institute for Forensic Science) จึงอยู่ภายใต้กระทรวงตำรวจ (Ministry of Public Security)³⁴

³³ พรทิพย์ โรจนสุนันท์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

³⁴ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

2.3.2 ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย

ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศในกลุ่มนี้ จะใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ร่วมกับสาธารณสุขตำบล (District Health Officer) ซึ่งเป็นแพทย์ (Medical Doctor) จากการดูศพ ณ สถานที่พบศพและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วแพทย์ที่เป็นสาธารณสุขตำบลจะเป็นผู้แนะนำเจ้าหน้าที่ว่าจะควรจะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่ โดยตำรวจเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งให้มีการผ่าศพ

การผ่าศพต้องกระทำโดยแพทย์ 2 คน และลงชื่อในรายงานการผ่าศพร่วมกัน ประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มนี้ที่ใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพในระบบตำรวจได้แก่

ประเทศเดนมาร์ก : แพทย์ที่จะผ่าศพชันสูตรได้ต้องเป็นนิติพยาธิแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นนิติพยาธิแพทย์ของรัฐ (State forensic pathologist) ซึ่งผู้ที่ได้รับแต่งตั้งต้องเป็นพยาธิแพทย์ที่ได้ผ่านการอบรมทางนิติเวชเพิ่มอีกหลายปี

ประเทศนอร์เวย์ : การผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพทำโดยพยาธิแพทย์ทั่วไป

ประเทศไอซ์แลนด์ : การผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพทำโดยพยาธิแพทย์ของมหาวิทยาลัย

ประเทศฟินแลนด์ : การผ่าศพทำโดยแพทย์ของมหาวิทยาลัยหรือทำโดยแพทย์ที่เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (Local Health Officer)

ประเทศสวีเดน : เฉพาะกรณีฆาตกรรมต้องผ่าศพโดยนิติพยาธิแพทย์ ถ้าเป็นกรณีอื่น ๆ พยาธิแพทย์โดยทั่วไปอาจผ่าศพเพื่อพิสูจน์ได้

ประเทศในกลุ่มนี้จะมีสถาบันระดับชาติทางนิติเวช เรียกว่า สภานิติเวช (Medico legal Council) ทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานและให้คำปรึกษาแนะนำและวินิจฉัยปัญหาทางนิติเวชที่สำคัญของชาติ

นอกจากนี้ระบบการชันสูตรพลิกศพอื่นๆ ได้แก่

2.4 ระบบผสม (Mixed System)³⁵

ระบบผสมเป็นระบบการชันสูตรพลิกศพที่มีใช้ระบบหนึ่งระบบใด โดยเฉพาะดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่อาจจะมีการใช้ผสมผสานกันระหว่าง 2 ระบบขึ้นไป ซึ่งมีได้ให้อำนาจ

³⁵ นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

ตำรวจฝ่ายเดียวหรือฝ่ายตำรวจร่วมกับแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ แต่ได้ให้ฝ่ายอื่นในกระบวนการยุติธรรมเข้าร่วมกับตำรวจทำการชันสูตรพลิกศพ³⁶ เช่น การชันสูตรพลิกศพที่ใช้ในประเทศนั้น อาจเป็นระบบศาลผสมกับระบบแพทย์สอบสวนก็ได้ เป็นต้น โดยอำนาจในการตัดสินใจให้มีการผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย เช่น ทั้งศาล พนักงานอัยการ และตำรวจ อาจมีบทบาทในการใช้อำนาจดำเนินการในเรื่องนี้ร่วมกันได้ ประเทศที่ใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพในลักษณะดังกล่าวนี้ก็เช่นสหภาพโซเวียต (เดิมก่อนการเปลี่ยนแปลง) ประเทศอินเดีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินโดนีเซียและประเทศแอฟริกาใต้ เป็นต้น สำหรับประเทศอินโดนีเซียและสหภาพโซเวียตได้กำหนดให้ตำรวจร่วมกับพนักงานอัยการทำการชันสูตรพลิกศพ และมีอำนาจที่จะสั่งให้มีการผ่าชันสูตรพลิกศพได้³⁷

2.4.1. สหภาพโซเวียต³⁸ (เดิมก่อนการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง)

การชันสูตรพลิกศพจะทำในทุกกรณีที่มีการตายโดยฉับพลัน คือ

- (1) อัจฉริยะฆาตกรรม
- (2) ตายจากอุบัติเหตุ
- (3) สงสัยว่าถูกฆาตกรรม
- (4) ตายเพราะได้รับการรักษาอย่างบกพร่องจากแพทย์ และ
- (5) ตายโดยธรรมชาติซึ่งแพทย์รักษาอยู่ในระยะสุดท้าย และไม่อาจบอก

เหตุตายที่แน่นอนได้

ในทางปฏิบัติศพส่วนมากมักจะได้รับการตรวจชันสูตรพลิกศพ ยกเว้นแต่ในกรณีที่ผู้ตายอยู่ในความดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด นอกจากนั้นการตรวจศพทางนิติเวชยังต้องขึ้นอยู่กับความประสงค์ของญาติผู้ตาย ส่วนผลของการตรวจเจ้าหน้าที่ผู้สั่งให้มีการตรวจจะเป็นผู้รับไป หากเป็นการฆาตกรรมหรือสงสัย ต้องมีการสืบสวนสอบสวนต่อไปทุกรายโดยพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการจนได้ผลสรุปเป็นที่น่าพอใจ หรือมิฉะนั้นก็จนกระทั่งผู้ต้องหาถูกฟ้องต่อศาล สำหรับในกรณีคดีที่ปิดสำนวนไปแล้ว กรมอัยการ ญาติผู้ตาย หรือผู้สนใจอาจขอให้มีการสืบสวนใหม่ได้ คดีเช่นนี้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ทางนิติเวชมักจะมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ หากมิใช่เป็นกรณีฆาตกรรมและไม่เป็นที่สงสัยก็จะไม่มีการไต่สวนเหตุตายแต่อย่างใด

³⁶ สำนักงานศาลยุติธรรม. เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³⁸ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า123.

ในคดีอาญาทุกคดี จำเลยได้รับสิทธิจะต่อสู้คดีโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เป็นค่าจ้างทนายและถ้าจำเป็นฝ่ายจำเลยมีสิทธิที่จะอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ใดๆ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้จำเลยยังอาจคัดค้านให้พยานผู้เชี่ยวชาญของทางราชการฝ่ายโจทก์ ให้ออกจากการเป็นพยานได้ ถ้าจำเลยเห็นว่าพยานผู้เชี่ยวชาญผู้นั้นไม่มีความสามารถหรือ ลำเอียง ข้อชี้ขาดดังกล่าวศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

พยานเอกสารในทางนิติเวช (รายงาน) เป็นที่ยอมรับกันในศาล แต่ใน กรณีที่จำเลยศาล หรือพนักงานอัยการมีความประสงค์จะซักค้าน พยานผู้เชี่ยวชาญต้องไปเบิก ความที่ศาลด้วยตนเอง

หากพยานซึ่งเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นแตกต่างกัน ปัญหาจะถูก นำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการ ซึ่งหน่วยงานนิติเวชวิทยาที่เหนือขึ้นไปหรือสถาบันวิจัยจะเป็นผู้ เรียกประชุม

การเป็นผู้เชี่ยวชาญต้องได้รับการฝึกจากศูนย์ฝึกอบรมหลังปริญญาแห่ง ใดแห่งหนึ่ง ซึ่งมีหลักสูตร 5 เดือน ในสาขาวิชาต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงเข้าทำงานในหน่วยงานนิติ เวชวิทยาแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยได้ฝึกฝนหาความชำนาญจากงานบริการประจำและจากการเข้าฝึก อบรมในสาขาวิชาเฉพาะอยู่เป็นประจำ

2.4.2 ประเทศอินเดีย

การชันสูตรพลิกศพในประเทศอินเดีย มีใช้อยู่ 2 ระบบด้วยกัน คือ ระบบโคโรเนอร์และระบบตำรวจ

ระบบโคโรเนอร์มีใช้เฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น เช่น กัลกัตตา บอมเบย์ และมัทราส เป็นต้น

ส่วนการชันสูตรพลิกศพในระบบตำรวจนั้น มีใช้ในแถบชนบทของประเทศ อินเดีย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ไต่สวนการตายโดยผิดธรรมชาติต่าง ๆ และมีอำนาจพิจารณา ที่จะให้มีการผ่าศพหรือไม่ ถ้าต้องการผ่าศพบก็อาจส่งศพให้แพทย์คนใดคนหนึ่ง ที่เป็นแพทย์ของ ราชการ (Medical officer of state) ทำการผ่าศพตรวจก็ได้

2.5 ระบบโปรคิวเรเตอร์ฟิสคัล (Procurator – Fiscal System)³⁹

ระบบโปรคิวเรเตอร์ฟิสคัล มีใช้อยู่ในประเทศสกอตแลนด์ซึ่งถึงแม้ว่าสกอตแลนด์ จะมีสถานะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักรก็ตาม แต่ก็มีได้ใช้ในระบบโคโรเนอร์เหมือนใน

³⁹ วิสูตร ฟองสิริไพบูลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า142.

ประเทศอังกฤษ โดยในประเทศสกอตแลนด์การดำเนินการสอบสวนการตายจะมีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจัดการเรื่องนี้โดยเฉพาะ เรียกว่า “โปรคิวเรเตอร์ฟิสคัล” (Procurator – Fiscal)

3. ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทย

การชันสูตรพลิกศพที่ดี ควรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสมและผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เช่น แพทย์ผู้จะต้องค้นหาสาเหตุการตาย พนักงานสอบสวน ผู้ที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พิมพ์ลายนิ้วมือแฝง ในสถานที่เกิดเหตุเป็นต้น นอกจากนี้ยังคงต้องมีบุคลากรอีกฝ่ายหนึ่งที่คอยสอดส่องดูแลตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ และถ่วงดุลอำนาจของพนักงานสอบสวนก็คือพนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณี โดยเฉพาะคดีที่การตายเกิดขึ้น ในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือการตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การที่มีการชันสูตรพลิกศพโดยประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายเช่นนี้ ย่อมทำให้ผลการชันสูตรพลิกศพได้เป็นไปอย่างถูกต้องตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผลของการชันสูตรพลิกศพนั้นมีน้ำหนักเชื่อถือได้มาก สามารถแสดงให้เห็นและเชื่อถือได้อย่างสนิทใจ ในความบริสุทธิ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายและกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้น

3.1 วิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

ในประเทศไทยนั้นปรากฏหลักฐานในเรื่อง การชันสูตรพลิกศพครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ราว พ.ศ. 2307 ถึง พ.ศ. 2072 ดัง ปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจการตายในกรณีที่มีการประหารชีวิตนักโทษ โดยจะต้องมีการตรวจสอบว่านักโทษได้ตายไปแล้วจริง จึงนำศพไปฝังป่าช้า⁴⁰ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับ การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็เป็นเรื่อง การชันสูตรพลิกศพ กรณีที่มีผู้ตาย ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 150 นั้นเอง

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ปรากฏหลักฐานอยู่ในกฎหมายตราสามดวงในหมวดพระอัยการลักษณะวิวาท ต่าตีกัน กำหนดให้นายพะท่ามระงไปดูศพถ้ามีการตีฟันแทงกันถึงตาย และถ้าผู้ร้ายตายลงให้เวรมหาโตไทย กระลาโหม กรมวังไปดูศพ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 กำหนดให้กรมการอำเภอมีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ

⁴⁰ รำเพย นามขวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

ในท้องที่ที่พบศพ เมื่อพรรคพวกของผู้ตายขอให้ชันสูตรศพ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ.2457 ใช้บังคับ

พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ.2457 ถือเป็นกฎหมายฉบับแรก ที่ใช้ในเรื่องการชันสูตรพลิกศพโดยตรง เหตุผลที่บัญญัติขึ้น เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า หลักการปฏิบัติในเรื่องการชันสูตรพลิกศพที่เคยมีอยู่นั้นไม่ทันสมัย⁴¹ โดยกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีดังต่อไปนี้

- การตายเนื่องจากการฆ่าตัวเองตาย
- การตายเนื่องจากการถูกผู้อื่นฆ่า หรือ ถูกฆาตกรรม
- กรณีการตายมีเหตุสงสัยว่า บุคคลจะตายโดยฆาตกรรม

โดยกำหนดให้บุคคลต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพได้แก่

(1) ในกรณีที่เป็นกรณีฆาตกรรมอย่างสามัญ ได้แก่ การตายซึ่งเกิดจากบุคคลทั่วไป หรือเจ้านักงาน ซึ่งมีได้กระทำในหน้าที่ ให้กรรมการอำเภอเป็นประธานในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีกำนันและแพทย์ประจำตำบล หรือเจ้าบ้านคนใดคนหนึ่ง พร้อมกันทั้งทั้งสามคนร่วมกันชันสูตรพลิกศพ

(2) ในกรณีที่เป็นกรณีฆาตกรรมอย่างวิสามัญ ได้แก่ การตายโดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ให้นหัวหน้ากรมหรือกองพนักงาน ซึ่งทำให้ตายคนหนึ่ง ชำราชการ เจ้ากระทรวง ผู้ปกครองท้องที่เลือกและตั้งคนหนึ่ง และข้าราชการฝ่ายตุลาการ ซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมเลือกและตั้งคนหนึ่ง ผู้ใดมีบรรดาศักดิ์ที่สูงกว่า ผู้นั้นเป็นประธาน⁴²

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ.2457 ให้มีแพทย์เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพด้วย จึงได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ค.ศ. 2477⁴³

ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย มีประวัติความเป็นมาแต่เดิมนั้น การชันสูตรพลิกศพขึ้นจะอยู่กับฝ่ายปกครองมาโดยตลอด ตั้งแต่กฎหมายตราสามดวง พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ร.ศ.116 พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ.2547 การประกาศใช้ประมวล

⁴¹ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-53.

⁴² รำเพย นามฉวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

⁴³ กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ. "กฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพที่แก้ไขใหม่ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542." วารสารยุติธรรม. ปีที่ 15, ฉบับที่ 7. กรกฎาคม 2543, หน้า 17.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2478 (โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477) เป็นต้นมา พนักงานสอบสวนก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพอยู่ 60 ปีแล้ว ซึ่งทำให้มีสภาพที่ไม่เหมาะสมทั้งสังคมปัจจุบัน และการพัฒนาประสิทธิภาพของงานชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่มีการวางแผนการจัดหน่วยงานและกำลังคนไว้รองรับอย่างเพียงพอ ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายไม่ค่อยชัดเจน การพัฒนาหน่วยงานและกำลังคนจึงขาดทิศทางและเป้าหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของการชันสูตรพลิกศพให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล และได้เคยมีผู้ที่เสนอแนวคิดที่จะพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพไว้บ้างแล้วในแนวทางกว้างๆ จึงจะต้องทำโดยการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้การชันสูตรพลิกศพไม่ต้องอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยเด็ดขาดและให้พนักงานอัยการหรือศาล เข้าไปมีส่วนในการควบคุมและตรวจสอบได้ หลักการดังกล่าว พอที่เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของการปรับปรุงในระดับหนึ่ง แต่ทำไม่ได้เต็มรูปแบบ⁴⁴ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพที่แก้ไขใหม่นั้น ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 กรณีการตายผิดธรรมชาติ ได้กำหนดให้บุคคลจำนวน 2 ฝ่าย ได้แก่ พนักงานสอบสวน และแพทย์ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะเป็นหัวหน้าชันสูตรพลิกศพ กรณีการตายที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือการวิสามัญฆาตกรรม จะกำหนดให้บุคคลจำนวน 4 ฝ่าย ได้แก่ พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะเป็นหัวหน้าชันสูตรพลิกศพ และการตายทั้ง 2 กรณีดังกล่าว ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าชันสูตรพลิกศพเท่านั้น ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะสั่งให้มีการผ่าศพเพื่อชันสูตรหรือไม่ก็ได้ เพราะมีอำนาจเต็มแต่เพียงผู้เดียว

3.2 การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากการศึกษาดังกล่าว ซึ่งพอจะอธิบายได้ว่าระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยนั้น เป็นระบบตำรวจ เพราะกฎหมายจะกำหนดให้พนักงานสอบสวน เป็นผู้ดำเนินการสืบสวน สอบสวน มาตั้งแต่เริ่มแรกเมื่อมีการตายเกิดขึ้น รวมทั้งการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อส่งตรวจ และเมื่อพิจารณาว่าจะต้องส่งศพไปตรวจ ก็จะสั่งให้แพทย์นิติเวชทำการผ่าศพเพื่อชันสูตร ซึ่งแพทย์ไม่มีอำนาจแม้จะไม่เห็นด้วยกับพนักงานสอบสวน

⁴⁴ วิจารณ์ อิงประพันธ์. "แนวทางการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย." บทบัณฑิตย์. เล่มที่ 52 ตอนที่ 1. มีนาคม 2539, หน้า 13 - 15.

ครองร่วมด้วย ก็เช่นเดียวกัน อำนาจในการตัดสินใจส่งศพไปเพื่อผ่านชั้นสุตฺรจะอยู่ที่พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นหัวหน้าชั้นสุตฺรพลิกศพ แต่อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนนั้นจะเป็นผู้ดำเนินการสืบสวน สอบสวนและเป็นเจ้าของสำนวนมาตั้งแต่ต้น ดังนั้นจะเห็นว่าทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้น ตำรวจมีบทบาทในการชั้นสุตฺรพลิกศพเป็นอย่างมาก

3.2 การชั้นสุตฺรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การตายของบุคคลโดยทั่วไป จะมีอยู่เพียง 2 กรณี คือการตายตามธรรมชาติ และการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการตามกฎหมายต่างกัน

การตายตามธรรมชาติ หมายถึงการตายโดยทั่วๆ ไป อันได้แก่การตายด้วยโรคชรา หรือป่วยตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บ เมื่อตายแล้วญาติฯ ต้องไปแจ้งเรื่องการตายต่อเจ้าหน้าที่ภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ออกใบมรณบัตรให้ว่าผู้ตายเป็นใคร ตายเพราะอะไร มีภูมิลำเนาอยู่ที่ไหน จัดการศพโดยวิธีใด สถานที่ไหน จากนั้นญาติก็สามารถที่จะนำศพไปจัดการเผาหรือฝังตามลัทธิศาสนาของตนได้ ไม่มีกระบวนการตามกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสุตฺรพลิกศพแต่อย่างใด

การตายโดยผิดธรรมชาติ หมายถึงการตายที่ผิดปกติทั่วไป อันได้แก่ การฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยยังมีปรากฏเหตุ เมื่อตายแล้วกระบวนการตามกฎหมายเกิดขึ้นทันที โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติมิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตาย ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจโดยเร็วที่สุด เพื่อให้มีการชั้นสุตฺรพลิกศพผู้ตายเสียก่อน ก่อนที่จะนำศพไปเผาหรือฝังตามลัทธิศาสนาของตน เพราะการตายอาจจะเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดทางอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นต้นมา⁴⁵ และบังคับให้ศาลและเจ้าหน้าที่ทั้งหลายดำเนินคดีอาญาตลอดราชอาณาจักร ปฏิบัติการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญัจจุบันนี้ ด้วบทได้แบ่งบทบัญญัติออกเป็น 7 ภาค จำนวน 267 มาตรา คือ

ภาค 1 ว่าด้วยข้อความเบื้องต้น

ภาค 2 ว่าด้วยการสอบสวน

ภาค 3 ว่าด้วยการพิจารณาในศาลชั้นต้น

⁴⁵ “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477” ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 52, หน้า 498.

ภาค 4 ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา

ภาค 5 ว่าด้วยพยานหลักฐาน

ภาค 6 ว่าด้วยการบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม

ภาค 7 ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ

ในส่วนของ การชั้นสูตรพลิกศพนั้น จะปรากฏอยู่ในภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 148 ถึงมาตรา 156 ดังจะได้อธิบายรายละเอียดในหัวข้อต่อไป ดังนี้

1) เหตุที่ต้องชั้นสูตรพลิกศพ

มาตรา 148 เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควร สงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- (1) ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

2) หน้าที่ของผู้พบการตายผิดธรรมชาติ

มาตรา 149 ความตายผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยาญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการดังต่อไปนี้

- (1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั่นเองเพียงเท่าที่จะทำได้
- (2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนั้นมีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามีภริยาญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

3) การดำเนินการชั้นสูตรพลิกศพ

มาตรา 150 ในกรณีที่จะต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภาทำการชั้นสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่

อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

4) การแจ้งเพื่อดำเนินการชันสูตรพลิกศพ

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

5) การไต่สวนการตายที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

6) อัยการร้องขอให้ไต่สวนการตาย

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน

เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

7) การปฏิบัติก่อนการไต่สวน

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย ตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ

8) สิทธิของผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตาย

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดี ให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

9) อำนาจศาลในการไต่สวนการตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็น เพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นได้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

10) ผลของคำสั่งการไต่สวนการตาย

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

11) ค่าตอบแทนผู้ชันสูตรพลิกศพ

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ส่วนนายความที่ศาลตั้งตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173

12) ความผิดฐานเปลี่ยนสภาพศพ

มาตรา 150 ทวิ ผู้ใดกระทำการใดๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

13) เหตุฉกรรจ์

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยทุจริตหรือเพื่ออำพรางคดี ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

14) การผ่าศพ

มาตรา 151 ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใดหรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

15) หน้าที่ของผู้ผ่า/แยกธาตุ

มาตรา 152 ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

(1) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพ ตามที่พบเห็น หรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

(2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

(3) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

16) การขุดศพเพื่อชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 153 ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่อนามัยของประชาชน

17) รายงานการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 154 ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาใครหรือสงสัยว่าใคร เป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

18) อนุโลมการสอบสวนมาในการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 155 ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการสอบสวนมาใช้แก่การชันสูตรพลิกศพโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การไต่สวนของศาล ตามมาตรา 150 ในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

17) การส่งรายงานการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 156 ให้ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 เมื่อแรกที่ประกาศใช้ได้มีการบัญญัติมาตรา 150⁴⁶ ไว้อย่างเรียบง่ายว่า ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ในกรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ให้ผู้พิพากษาช่วยในการชันสูตรพลิกศพด้วย ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ได้กำหนดให้ต้องมีการไต่สวนในชั้นศาล นับตั้งแต่มีการประกาศใช้ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในเรื่องนี้รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง มีรายละเอียดในการแก้ไขปรับปรุงแต่ละครั้งโดยสรุปดังนี้

⁴⁶ มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้

ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น ซึ่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขตต์ ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ชันสูตรไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ.

1. การแก้ไขครั้งที่ 1 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496⁴⁷ แก้ไขเล็กน้อยโดยเพิ่มเติมกรณีที่แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่แทน โดยไม่ปรากฏเหตุผลของการแก้ไขในราชกิจจานุเบกษา

---

⁴⁷ มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กับแพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์อื่น แต่ถ้าแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้

ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น ซึ่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขต

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ.

2. การแก้ไขครั้งที่ 2 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2499⁴⁸ ได้ปรับปรุงกระบวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้นโดยให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเพื่อร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนชันสูตรพลิกศพต่อไป โดยให้เหตุผลว่าเพื่อให้คดีลุล่วงไปโดยเหมาะสมและรวดเร็วยิ่งขึ้น กับเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องของศาล เจ้าพนักงาน และคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่สำคัญบางประการ

⁴⁸ มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับอนามัยจังหวัด หรือแพทย์ประจำสุขศาลา หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังสำนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำการร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ในการไต่สวน ให้ศาลปิดประกาศ แจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และพนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายดังกล่าวในวรรคก่อนมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามมีภรรยา ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ให้มีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ให้พนักงานอัยการ แจ้งกำหนดการไต่สวนไปให้บุคคลดังกล่าวแล้วคนหนึ่งคนใดทราบเท่าที่สามารถจะทำได้

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้เป็นที่สุดแต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งให้แก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามแต่กรณี.

3. การแก้ไขครั้งที่ 3 โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333⁴⁹ ข้อ 2 ได้แก้ไขการกำหนดตัวบุคลากรทางการแพทย์เป็น ออามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานีโอามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ในกรณีที่บุคลากรดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลแทน นอกจากนี้ยังกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพเป็นครั้งแรก ในกรณีที่ความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ และที่สำคัญคือ ตัดการไต่สวนในชั้นศาลออก โดยให้เหตุผลว่า ในขณะที่นั้นภาระของอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ตลอดทั้งวิธีการชันสูตรพลิกศพก็ไม่สะดวกและเหมาะสม สมควรแก้ไขกรณีดังกล่าว

---

⁴⁹ มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับออามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานีโอามัยหรือประจำโรงพยาบาล เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยพนักงานอัยการนายหนึ่งซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ.

4. การแก้ไขครั้งที่ 4 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2523⁵⁰ แก้ไขบุคคลที่จะร่วมในการชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยตัดพนักงานอัยการออก แต่เพิ่มเติมกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการและกระบวนการตรวจสอบดวงดูระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายตุลาการ โดยให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ทำคำร้องขอให้ศาลไต่สวน โดยให้เห็นผลว่า เนื่องจากเมื่อมีการใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ปราบกฏว่าเจ้า

⁵⁰ มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ในการไต่สวน ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนที่จะมีการไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายดังกล่าวในวรรคก่อนมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ให้สิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ให้พนักงานอัยการแจ้งกำหนดการไต่สวนไปให้บุคคลดังกล่าวแล้วคนหนึ่งคนใดทราบเท่าที่สามารถจะทำได้

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานนำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

คำสั่งของศาลตามมาตรา^{นี้}ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งให้แก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป แล้วแต่กรณี.

พนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น เมื่อยิงราษฎรตาย หรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้วมักจะอ้างว่าเป็นการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัย โดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย⁵¹

5. การแก้ไขครั้งที่ 5 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับที่แก้ไขใหม่และใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความเป็นมาหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542 คือ

โดยเหตุที่ประสิทธิภาพในการที่จะพิสูจน์ทราบ ถึงความจริงแห่งความตายจะต้องเริ่มขึ้นตั้งแต่กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่ศพอยู่อันได้แก่ การตรวจศพและสภาพแวดล้อม ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับมาตรฐานของบุคคลที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพและองค์ประกอบของเจ้าพนักงานในการชันสูตรพลิกศพ กรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ นอกจากนี้ กฎหมายที่ใช้อยู่ก่อนมีการประกาศใช้กฎหมายใหม่ยังมีได้กำหนดระยะเวลาในการทำงานของเจ้าพนักงาน ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้เจ้าพนักงานที่ไม่สุจริตช่วยเหลือผู้กระทำความผิด โดยการกระทำรายงานเท็จหรือ

⁵¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2523 ได้ให้เหตุผลว่า “ เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ข้อ 2 ได้ยกเลิกความในมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 โดยให้เหตุผลว่า วิธีการชันสูตรพลิกศพไม่สะดวกและเหมาะสม แต่เมื่อประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้แล้ว ปรากฏว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น เมื่อยิงราษฎรตายหรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้วมักจะทำเป็นวิสามันฎฆาตกรรม และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัยโดยมิต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติผู้ตายไม่สามารถนำพยานเข้าสืบเป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป.

ประวิงการชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งยังไม่มีบทลงโทษโดยตรงแก่ผู้กระทำแก่ศพหรือสภาพแวดล้อม ในบริเวณที่พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้การชันสูตรพลิกศพ หรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป⁵²

⁵² ดังปรากฏในเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาว่า

" เนื่องจากในทางปฏิบัตินั้น การชันสูตรพลิกศพมักกระทำโดยพนักงานสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่ กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลแทนแพทย์ ซึ่งอาจทำให้ระบบการตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวชไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั้น อีกทั้งการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ยิ่งขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลกันของผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ วิธีการในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของบุคคลยังเป็นไปอย่างล่าช้าและมิได้คุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายอย่างเพียงพอ ฉะนั้น สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดตัวบุคคลผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพเสียใหม่ กล่าวคือให้พนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ แพทย์ประจำโรงพยาบาลและแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตามลำดับ และให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วยในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ รวมทั้งปรับปรุงวิธีการในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายโดยศาลเพื่อให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ มีประสิทธิภาพ และคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น และโดยที่เป็นการสมควรแก้ไขอัตราตามบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีอัตราโทษสอดคล้องกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้".

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542⁵³ ที่ประกาศใช้ใหม่ได้พยายามแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่เดิมโดยมีประเด็นสำคัญ 2

⁵³ มาตรา 150 ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิปดหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าว ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวหาใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับ

ประการคือ⁵⁴ การกำหนดตัวบุคคลผู้เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพใหม่รวมทั้งปรับปรุงวิธีการในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของบุคคลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังที่ได้ปรากฏในการแก้

สำนวน ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงแสดงถึงการตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดี ให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นได้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิที่ฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาล ไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173.

⁵⁴ หลักการที่ระบุในบันทึก หลักการและเหตุผลประกอบร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีเสนอต่อรัฐสภาอันเป็นที่มิของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542 มี 2 ประการคือ

ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 และการกำหนดความผิดสำหรับผู้กระทำการใดๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อม ในบริเวณที่พบศพ ในประการที่น่าจะทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแก้ไขอัตราโทษ ตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ดังที่ปรากฏเป็นการเพิ่มมาตรา 150 ทวิ และแก้ไขเพิ่มเติมวรรคสามของมาตรา 149 ตามลำดับ

สำหรับสาระสำคัญของกฎหมายที่แก้ไขใหม่อาจสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดตัวบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพใหม่ทั้งในส่วนของมาตรฐานของบุคลากรทางการแพทย์ที่จะเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ และองค์ประกอบของเจ้าพนักงานในการชันสูตรพลิกศพกรณีความตายตามมาตรา 150 วรรคสาม กล่าวคือ

1.1 ในส่วนของมาตรฐานบุคลากรทางการแพทย์ ที่จะเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ จะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์เป็นหลัก หากไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้จึงให้เป็นหน้าที่ของแพทย์อื่นซึ่งอย่างน้อยต้องเป็นแพทย์โดยอาจเป็นแพทย์เอกชนที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครก็ได้ แต่แพทย์อาสาสมัครจะใช้เฉพาะในกรณีที่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ และแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เท่านั้น ทั้งนี้ แพทย์ดังกล่าวจะต้องทำรายงานการชันสูตรพลิกศพด้วย ไม่ใช่เพียงแต่ออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่พบศพ หรือให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียวในการทำสำนวนดังเช่นในอดีต (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง)

1.2 ส่วนกรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติหน้าที่ราชการตามหน้าที่ นอกจากพนักงานสอบสวนและแพทย์แล้ว ยังต้องมีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองร่วมในการชันสูตรพลิกศพกรณีนี้ด้วย (มาตรา 150 วรรคสาม)

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้ง ให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบด้วย (มาตรา 150 วรรคสอง)

1. กำหนดตัวบุคคลผู้เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพใหม่ รวมทั้งปรับปรุงวิธีการในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของบุคคลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150)

2. กำหนดความผิดสำหรับผู้กระทำการใดๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อม ในบริเวณที่พบศพ ในประการที่น่าจะทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแก้ไขอัตราโทษตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง (เพิ่มเติมมาตรา 150 ทวิ และแก้ไขเพิ่มเติมวรรคสามของมาตรา 149 ตามลำดับ).

2. กำหนดระยะเวลาในการทำงานเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของเจ้าพนักงาน ซึ่งได้แก่พนักงานสอบสวน แพทย์ และพนักงานอัยการ ในแต่ละขั้นตอนให้มีความแน่นอน

3. ในการไต่สวนของศาล หากไม่มีทนายความที่ได้รับแต่งตั้งจากบุคคลต่างๆ ดังกล่าวในข้อ 1.2 เข้ามาในคดี ให้ศาลตั้งทนายความเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย (มาตรา 150 วรรคแปด)

4. เพิ่มบทกำหนดความผิดเอาโทษแก่ผู้กระทำการใด ๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี และมีโทษปรับ และหากเป็นการกระทำโดยทุจริตหรือเพื่ออำพรางคดีต้องระวางโทษเป็นสองเท่า มาตรา 150 ทวิ)⁵⁵ และปรับปรุงอัตราโทษของผู้ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเท่าที่จะทำได้ และแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุดเป็นปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท (มาตรา 149 วรรคสอง)⁵⁶

5. เนื่องจากในระยะเริ่มแรก อาจยังมีความไม่พร้อมในส่วนของคุณคลากรทางการแพทย์ ซึ่งอาจมีไม่เพียงพอกับปริมาณงาน ในชั้นพิจารณากฎหมายของวุฒิสภาก็ได้เพิ่มเติมบทเฉพาะกาลเป็นมาตรา 7⁵⁷ ของพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้เฉพาะกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ

⁵⁵ มาตรา 150 ทวิ ผู้ใดกระทำการใด ๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชนหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำโดยทุจริตหรือเพื่ออำพรางคดี ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น.

⁵⁶ มาตรา 149 ความตายผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการดังต่อไปนี้

(1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบศพนั้นเองเพียงเท่าที่จะทำได้

(2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนี้มีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท.

⁵⁷ มาตรา 7 ภายในห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ในกรณีที่ต้องชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 148 (3)และ(4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าแพทย์ตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง แห่ง

ตามมาตรา 148(3) และ(4)⁵⁸ แพทย์ของรัฐมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่พบศพแทนแพทย์ได้

6. กำหนดให้แพทย์ เจ้าพนักงาน (ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการ) และเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ และผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสิบสอง และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มาตรา 7)

7. เพิ่มบทบาทให้พนักงานอัยการทำการตรวจสอบและกลั่นกรองสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ก่อนที่จะส่งไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัด (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง)

ก่อนที่จะได้พิจารณาแนวทางปฏิบัติ ในการชันสูตรพลิกศพ ที่จะได้กล่าวลงในรายละเอียดในบทต่อไป ควรจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขอันเป็นจุดเริ่มต้นที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพและขอบเขตของการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายใหม่เบื้องต้นก่อน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ มีเหตุจำเป็นไม่สามารถไปตรวจชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุได้ แพทย์ดังกล่าวอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมตรวจชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุในเบื้องต้น แล้วรีบรายงานให้แพทย์ทราบโดยเร็ว เพื่อดำเนินการตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่การปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัคร

ให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง.

⁵⁸ มาตรา 148 เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใด ตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมายการตายโดยผิดธรรมชาตินั้น คือ

- (1) ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ.

3.3 เงื่อนไขในการชันสูตรพลิกศพ⁵⁹

โดยที่ “ ความตาย ” จะมีในทางกฎหมายพิเศษ เนื่องจากการที่บุคคลถึงแก่ความตายจะมีผลต่อสิทธิและหน้าที่ประการต่างๆ ในทางกฎหมายตามมาอย่างมากมาย ยกตัวอย่างเช่น ก่อให้เกิดสิทธิในการได้รับมรดก ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีถึงแก่ความตายในกรณีทั่วไป คือ ตายด้วยความชราหรือป่วยตาย ก็ไม่มีผู้ใดตั้งใจสงสัย แต่ถ้าเป็นกรณีที่ตายโดยถูกผู้อื่นฆ่า หรือโดยอุบัติเหตุ กรณีเหล่านี้เป็นเรื่องที่รัฐจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ในฐานะที่เป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม และเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ตาย เพราะรัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่จะต้องให้ความคุ้มครองแก่ชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นการชันสูตรพลิกศพในทางกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่มีใช้เพียงเพื่อรู้สาเหตุในแง่ที่ว่าอะไรเป็นสาเหตุทำให้ตาย แต่ยังเป็นการพิจารณาต่อไปด้วยว่าความตายนั้นเกิดจากการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ทั้งนี้เพราะการชันสูตรพลิกศพเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการฟ้องคดี แต่การจะกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพในทุกกรณีอาจเป็นสิ่งที่เกินจำเป็น กฎหมายจึงมิได้กำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพในทุกกรณี คงกำหนดให้กระทำเฉพาะในกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา ซึ่งจำแนกได้เป็นสองกรณีใหญ่ ๆ คือ

1. กรณีที่ปรากฏหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า การตายโดยธรรมชาติ การตายโดยโรคภัยไข้เจ็บ หรือตายด้วยความชรา นอกนั้นเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งมาตรา 148 วรรคสอง ได้บัญญัติถึงสาเหตุการตายโดยผิดธรรมชาติที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพไว้รวม 5 ประการ คือ ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยยังมีปรากฏเหตุ ซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติในการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง สำหรับเหตุการณ์ตายโดยผิดธรรมชาติ 5 ประการ จะมีความหมายโดยสรุป ดังนี้

(1) ฆ่าตัวตาย หมายถึง ผู้ตายทำให้ตนเองตายโดยเจตนา เช่น ยิงตัวตาย กินยาตาย เป็นต้น หากผู้ตายไม่มีเจตนาทำให้ตัวเองตาย เช่น ทำปิ่นล้น ไม่ใช่ฆ่าตัวตาย แต่เป็นการตายโดยอุบัติเหตุ

(2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง การตายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้อื่น โดยเจตนาหรือประมาท หรือไม่เจตนาตัวอย่างถูกผู้อื่นทำให้ตาย เช่น นาย ก. มีความอาฆาตแค้นที่นาย ข. เคยทำร้ายตน จึงใช้อาวุธปืนยิงนาย ข. จนถึงแก่ความตาย หรือนาย ค. ขับรถในขณะที่เมาสุรา ไม่สามารถควบคุมสติได้ชนนาย ง. ที่ซึ่งจักรยานข้างทาง เป็นเหตุให้นาย ง. ถึงแก่ความตาย เป็นต้น

⁵⁹ สำนักงานศาลยุติธรรม. เรื่องเดียวกัน, หน้า 14 - 16.

(3) ถูกสัตว์ทำร้าย หมายถึง การตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากสัตว์ เช่น ถูกงูพิษกัด เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงการตายที่เป็นผลมาจากการเป็นโรคที่สัตว์เป็นพาหนะนำโรคกัด เช่น การถูกสุนัขที่เป็นพาหนะนำโรคพิษสุนัขบ้ากัด แล้วป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าตาย

(4) ตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง การตายที่เกิดจากเหตุปัจจุบันทันด่วนอันไม่อาจคาดหมายได้ เช่น ฟ้าผ่าตาย เป็นต้น และกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยมิได้เป็นความตั้งใจหรือเจตนาของผู้ตายหรือผู้อื่นก็ตาม หรือการตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นโดยประมาท เช่น ถูกรถชนตาย จัดเป็นการตายโดยอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง

(5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ หมายถึง ไม่ทราบว่าการตายนั้นเนื่องจากเหตุใด และในขณะเดียวกันมีข้อสงสัยเคลือบแคลงว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ

อนึ่ง ในส่วนของกรณีที่ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ตาม (2) ถ้าหากเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (ยกเว้นการตายโดยประหารชีวิตตามกฎหมาย เช่น ผู้กระทำผิดขัดขืนการจับกุมโดยใช้อาวุธปืนยิงเข้าใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อหลบหนีการจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงใช้อาวุธปืนยิงตอบโต้เพื่อป้องกันตนเอง ถูกผู้กระทำผิดจนถึงแก่ความตาย เป็นต้น เช่นนี้จะต้องมีการปฏิบัติตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง ประกอบวรรคสาม และมีการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพโดยศาล

2. กรณีที่ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งความหมายของ "ความควบคุม" ในกรณีนี้ จะมีนัยที่กว้างกว่า "ควบคุม" ตามมาตรา 2 (21) ซึ่งความหมายเพียงว่า "การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนหรือสอบสวน" โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าเมื่อผู้ถูกควบคุมกักขังในเรือนจำตายลง ก็ถือว่าตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ จึงอาจกล่าวได้ว่า การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ได้แก่ การตายที่อยู่ในความควบคุมหรือขังหรือกักขังหรือจำคุก หรือคุมตัวของเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาลแล้วแต่กรณี ไม่ว่าจะตายโดยผิดธรรมชาติหรือไม่ก็ตาม ยกเว้นตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย โดยจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง ประกอบวรรคสาม และจะต้องมีการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพโดยศาลด้วย ทั้งนี้ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์หรือความผิดของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นวิธีที่จะยับยั้งเจ้าหน้าที่มิให้คิดกระทำการอันเป็นการผิดกฎหมายด้วย

หากมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวข้างต้นแล้วจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและ

ขั้นตอนในการปฏิบัติ และเจ้าพนักงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและอำนาจหน้าที่และสิทธิของบุคคลดังกล่าวจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

3.4 วัตถุประสงค์ในการชันสูตรพลิกศพ⁶⁰

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 บัญญัติไว้ว่า “ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่ามีผู้กระทำความผิดเท่าที่จะทราบได้” จากบทบัญญัติในมาตรานี้พอจะสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องการจะให้ผู้ชันสูตรพลิกศพแสดงความเห็นในรายงานว่า

1) เหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้น ซึ่งมีตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Cause and Manner of Death หรือ Cause and Circumstances โดยเหตุตายในที่นี้หมายถึง บาดเจ็บหรือโรคที่ทำให้ตายซึ่งเกี่ยวข้องกับบาดเจ็บ หรือหมายถึง โรคหรือการบาดเจ็บต่อร่างกายจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเนื้อเยื่ออวัยวะต่างๆ (พยาธิสภาพ) ตลอดจนหน้าที่การทำงานของอวัยวะต่างๆ (สรีระวิทยา) ก็เสียไปด้วย จนกระทั่งเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ซึ่งสาเหตุตายทางนิติเวชศาสตร์ส่วนมากเกิดจากบาดแผล ซึ่งอาจจำแนกสาเหตุตายตามพยาธิสภาพและสรีระวิทยาจากบาดแผลได้ 3 ประการ คือ 1. ตายเพราะเสียเลือด (Blood Loss) 2. ตายเพราะอวัยวะสำคัญถูกทำลาย (Injury to Vital Organ) 3. ตายจากการติดเชื้อ (Infection)

ส่วนพฤติการณ์ที่ตายหมายถึงว่าจะเป็นการตายโดยธรรมชาติหรือตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ ตายโดยมิปรากฏเหตุ เป็นต้น

2) ผู้ตายเป็นใคร กรณีนี้รวมถึงการพิสูจน์เพื่อให้ทราบถึง เพศ อายุ ตำแหน่ง รูปพรรณต่าง ๆ กรณีไม่ทราบชื่อด้วย นอกจากนี้ในปัจจุบันทางราชการได้นำเอาลายนิ้วมือเข้ามาเป็นรหัสบอกไว้ในบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อใช้ในการพิสูจน์ตัวบุคคลอีกทางหนึ่ง การตรวจพิสูจน์ตัวบุคคลนี้ นอกเหนือจากการตรวจดูเพศ อายุ เชื้อชาติ ความสูง น้ำหนัก และรูปพรรณสัณฐานของศพแล้ว ยังต้องตรวจดูสิ่งของอื่น ๆ ประกอบด้วย ของใช้ที่ติดตัว ได้แก่ เสื้อผ้า นาฬิกา แหวน สร้อยคอ รวมทั้งเครื่องประดับที่สวมใส่โดยครบถ้วนถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ชื่อร้าน หรือยี่ห้อของเสื้อผ้าด้วย และในกระเป๋าก็อาจพบบัตรประชาชนหรือใบแสดงหลักฐานอื่น ๆ ได้ ซึ่งการตรวจดังกล่าวอาจจะมีการตรวจโดยละเอียดในขั้นต่อไปก็คือ ตรวจและบันทึกลักษณะพื้น รอย

⁶⁰ นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

แผลเป็น การผ่าตัด ต่าง ๆ ลักษณะพิการผิดปกติต่าง ๆ ของศพ เช่น หลังค่อม ถูกตัดแขนหรือขา อวัยวะบางส่วนเกิน เช่น มีจำนวนนิ้วเกิน เป็นต้น

การพิสูจน์ในประเด็นนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะในคดีฆาตกรรม การพิสูจน์เพื่อให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใครเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสวนหาผู้กระทำผิด การจะฟ้องผู้ต้องหาในคดีฆาตกรรม หากไม่อาจทราบได้ว่าศพนั้นเป็นศพผู้ใดการฟ้องยอมไม่สามารถฟ้องได้ เพราะไม่อาจบรรยายฟ้องให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ว่าจำเลยฆ่าผู้ใด

3) สถานที่และเวลาที่ตาย ในกรณีของสถานที่คือจะต้องพิสูจน์ว่าสถานที่พบศพนั้นเป็นสถานที่ตายหรือสถานที่เกิดเหตุหรือไม่ หรือว่ามีการเกิดเหตุในสถานที่หนึ่งแล้ว ได้มีการเคลื่อนย้ายศพมาไว้ที่อีกสถานที่หนึ่ง กรณีดังกล่าวต้องดูประกอบกับพฤติกรรมที่ตายด้วย เช่น ตายโดยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ สถานที่พบศพ ถ้าเป็นที่ที่ตายหากเกิดในสถานที่ที่อยู่อาศัยมักเป็นสถานที่ที่มิดชิด เช่น ห้องส่วนตัวในบ้าน ห้องพักตามโรงแรม แต่ถ้าเกิดนอกสถานที่ที่อยู่อาศัยมักเป็นที่เปลี่ยว ไม่พลุกพล่าน ซึ่งอาจจะเป็นในป่า บริเวณพุ่มไม้ในสวนสาธารณะ เป็นต้น

ส่วนการตรวจหาเวลาที่ตายเพื่อจะทราบว่าศพที่พบตายมานานแล้วเท่าใดโดยใช้หลักการเปลี่ยนแปลงหลังการตาย เช่น อุณหภูมิของศพจะลดลงประมาณ 1.5 F ต่อชั่วโมง ศพที่ตายใหม่ ๆ คลำศพดูยังอุ่นอยู่และไม่แข็งตัว แต่ถ้าหากตายไปประมาณ 6-12 ชั่วโมงขึ้นไป จะพบการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า Ligor Mortis ซึ่งเป็นการแข็งตัวของกล้ามเนื้อ โดยเริ่มจากกล้ามเนื้อบริเวณใบหน้า แล้วจึงค่อย ๆ ไหลลงมาตามลำดับจนถึงปลายเท้า กรณีดังกล่าวถ้าเราพบศพในที่เกิดเหตุมี Ligor Mortis เป็นบางส่วนทางด้านหลัง แสดงว่าต้องมีผู้อื่นมาเคลื่อนย้ายศพก่อนที่จะทำการตรวจสภาพศพ เป็นต้น ในส่วนนี้รวมทั้งการตรวจดูลักษณะภายในร่างกายของศพ เช่น อาหารที่ย่อยแล้วในกระเพาะอาหาร น้ำปัสสาวะที่ขังอยู่ในกระเพาะปัสสาวะมีมากน้อยเพียงใด เพื่อประมาณเวลาว่าผู้ตายรับประทานอาหารมื้อสุดท้ายเวลาไหน และถ่ายปัสสาวะครั้งสุดท้ายเวลาใด การตรวจหาเวลาที่ตายว่าตายเมื่อใดนั้นเป็นเรื่องสำคัญเพราะการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ นั้น มีหลักการที่สันนิษฐานเบื้องต้นว่า เวลาตายคือเวลาที่เกิดเหตุหรือเวลาที่กระทำผิด การรู้เวลาตายจึงอาจเป็นการรู้เวลาที่เกิดเหตุ รู้เวลาเกิดฆาตกรรม อันเป็นแนวทางในการสืบสวนหาผู้กระทำผิดต่อไป

4) ถ้าการตายเกิดจากถูกคนทำร้ายให้แจ้งในรายงานโดยทำความเข้าใจว่าใครเป็นผู้กระทำหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

3.5 กรณีจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ

แต่เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่การประหารชีวิตโดยเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- 1) ฆ่าตัวตาย
- 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- 3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- 4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ"⁶¹

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499⁶² มาตรา 7 ให้ยกเลิกความใน มาตรา 148 วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

"เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่การตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย"

พระราชบัญญัตินี้ได้เพิ่มเติม กรณีที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพขึ้นอีกคือ "การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน" คือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นแก่บุคคลใดในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการตายตามธรรมชาติ หรือตายโดยผิดธรรมชาติก็ตาม⁶³

สรุปแล้วบทบัญญัติในมาตรานี้กำหนดไว้ว่า ความตายที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพมีอยู่ 2 ประการ คือ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือสงสัยว่ามีการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงาน

การตายผิดธรรมชาติ นั้น หมายถึง การตายที่ผิดไปจากปกติธรรมดาที่ควรจะเป็น ส่วนมากเป็นผลของการกระทำที่รุนแรง (Violent Death) เช่น ถูกรถชนตาย ถูกยิงตาย ถูกแทงตาย ถูกบีบคอตาย เป็นต้น หรือตายจากสารพิษ (Death due of poison) เช่น ถูกลอบวางยาพิษ กินยา

⁶¹ วิสูตร ฟองศิริไพบุลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

⁶² เสถียร ลายลักษณ์. ประชุมกฎหมายประจำศก. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมส, 2478, หน้า 29-37.

⁶³ วิสูตร ฟองศิริไพบุลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

เบื้อหนุตาย เป็นตัน⁶⁴ ซึ่งการตายในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) การฆ่าตัวตาย หมายถึง การจบชีวิตตนเอง โดยการให้กำลังประทุษร้าย ซึ่ง อาจเป็นการกระทำที่ได้กระทำโดยมีความประสงค์ถึงการตาย หรือโดยมีความประสงค์เพียงการ ประทุษร้ายแต่ทำให้เกิดผลถึงตายขึ้น⁶⁵ แต่มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า การฆ่าตัวตายนี้จะต้อง เป็นการกระทำที่มีเจตนาจะทำลายชีวิตตนเองให้ตาย หากมิได้มีเจตนาฆ่าตัวตายแล้ว แต่การ กระทำนั้นเป็นเหตุให้ถึงตายก็ไม่เข้าข้อนี้ เช่น หลงทำให้ตนเองแท้งลูก แต่การกระทำนั้นเป็นเหตุ ให้ถึงตาย หรือกินยานอนหลับ แต่กินเข้าไปมากเกินไปทำให้ตาย เป็นต้น⁶⁶

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ ก็เพื่อให้เป็นที่แน่ใจได้ ว่าผู้ตายตายเพราะการฆ่าตัวตายจริง และไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น อันอาจทำให้ผู้อื่นนั้นมีความ ผิดอาญา⁶⁷

2) การถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของ บุคคลอื่นทุกสถาน ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญา หรือไม่⁶⁸ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยเจตนาฆ่า หรือไม่มีเจตนาฆ่า หรือโดยประมาทหรือแม้จะมี ได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทก็เข้ากรณีนี้ และบุคคลอื่นที่ทำให้ตายนี้อาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือ เจ้าพนักงานก็ได้ ในกรณีที่ความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน นอกจากจะต้องมีการ ชันสูตรพลิกศพแล้วยังต้องมีการไต่สวนการตายโดยศาลอีกด้วย

การที่กฎหมายบัญญัติให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ ก็เพื่อที่จะให้เจ้า พนักงานได้ทราบถึงเหตุแห่งการตายโดยแน่ชัดว่าจะเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิดอาญาอย่างไร หรือไม่

3) การถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดจากการถูกสัตว์ทำร้าย โดยตรงเช่น

⁶⁴ แมน อิงคตานุวัฒน์. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสาธารณสุข และนิติเวชศาสตร์ หน่วยที่ 9-15. ม.ป.ส., ม.ป.ป., หน้า 171.

⁶⁵ คณิต ฦ นคร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 239.

⁶⁶ อร่าม หุตางกูร. "การชันสูตรพลิกศพ." บทบัณฑิตย. ม.ป.ป., หน้า 106.

⁶⁷ คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 322.

⁶⁸ คณิต ฦ นคร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 239.

ถูกเสือกัด ถูกงูกัด ถูกช้างเหยียบตาย เป็นต้น มิใช่เกิดจากโรคที่สัตว์นั้นเป็นพาหนะนำโรค⁶⁹ เช่น ถูกสุนัขกัดแล้วต่อมาเป็นโรคพิษสุนัขบ้าตาย การตายด้วยเหตุนี้ไม่ถือว่าเป็นการถูกสัตว์ทำร้ายตาย

การชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ ก็เพื่อความกระจ่างชัดของสาเหตุการตายว่าเกิดจากสัตว์โดยตรง มิใช่ว่ามีการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอาญา

4) การตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เกิดจากอุบัติเหตุปัจจุบันทันด่วนอันไม่อาจคาดหมายได้และเป็นการเกิดโดยบังเอิญ⁷⁰ เช่น ตกน้ำตาย รถคว่ำ เครื่องบินตก ไฟผ่าตาย เป็นต้น การตายในกรณีดังกล่าวมิได้เกิดจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะไปโดยเจตนาหรือประมาทก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติการตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นโดยประมาท เช่น ถูกรถชนตายก็จัดเป็นการตายโดยอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง⁷¹

สำหรับกรณีที่ทำตนเองแท้งลูกหรือกินยานอนหลับเกินขนาดหรือกินสัตว์ที่เป็นพิษ แล้วเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายนั้นก็จะเข้ากรณีตายโดยอุบัติเหตุนี้ด้วย⁷²

การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อให้แน่ใจว่าการตายนั้นมิได้เกิดจากการทำความผิดอาญานั้นเอง

5) การตายโดยยังมีได้ปรากฏเหตุ หมายถึง การตายที่ยังไม่ทราบสาเหตุนั้นเนื่องมาจากอะไร และในขณะเดียวกันก็เป็นกรณีที่เกิดความสงสัยเคลือบแคลงว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติข้อใดข้อหนึ่งในสี่ข้อข้างต้นดังกล่าว เช่น สงสัยว่าจะถูกวางยาพิษ ถูกบีบคอตาย เป็นต้น⁷³

การตายในกรณีนี้ เป็นกรณีที่ทำให้เกิดความสงสัยเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาได้มากที่สุด ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพก็เพื่อเป็นการขจัดความสงสัยดังกล่าว

สำหรับกรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น ได้แก่ การตายที่อยู่ในระหว่างควบคุมหรือขัง หรือกักขัง หรือจำคุก หรือควบคุมตัวของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หรือคำพิพากษา หรือตามคำสั่งของศาลแล้วแต่กรณี

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 239.

⁷⁰ คณิต ณ นคร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 239.

⁷¹ แมน อิงคตานุวัฒน์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 172.

⁷² อร่าม นุตางกูร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

⁷³ แมน อิงคตานุวัฒน์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 171.

คำว่า “การควบคุม” ในที่นี้น่าจะหมายถึง การที่บุคคลถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เปลี่ยนที่ทาง สืบเนื่องจากการถูกใช้มาตรการบังคับ สภาพบังคับ หรือกรณีอื่น⁷⁴

การตายในกรณีดังกล่าวไม่ได้ถือเอาการตายโดยเหตุใดเป็นหลัก แต่ถือเอาฐานะของผู้ตายเป็นหลัก กล่าวคือ ในขณะที่ตายนั้ผู้ตายมีฐานะเป็นผู้ต้องถูกควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอาจจะตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายเพราะเจ็บไข้ได้ป่วยอันเป็นการตายอย่างธรรมดาก็ได้ ไม่สำคัญ หากแต่ขณะตายอยู่ในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานแล้วก็ต้องให้มีการชันสูตรพลิกศพ⁷⁵ ยกตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 นักโทษเด็ดขาดตายเพราะเส้นโลหิตแตกในสมองระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานเรือนจำ อัยการร้องขอต่อศาลให้ไต่สวน และมีคำสั่งได้

สำหรับกรณีที่ตายในระหว่างควบคุมของฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้น ได้แก่ กรณีที่มีการตายหลังจากเจ้าพนักงานเช่นว่านั้น ได้แจ้งข้อหาความผิดแก่ผู้ถูกแจ้งข้อหาความผิด หรือแก่ผู้ถูกจับแล้ว เจ้าพนักงานมีอำนาจควบคุมได้ตามกฎหมายนับแต่เวลานั้น (ยกเว้นคดีลหุโทษ) ถ้าผู้ถูกจับถึงแก่ความตายในระหว่างนั้น ย่อมถือว่าผู้นั้นตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานทั้งสิ้น ซึ่งต้องมีการสอบสวนชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายต่อไป⁷⁶

วัตถุประสงค์ของกฎหมายที่กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อทราบสาเหตุของการตายที่แน่ชัด และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องและอาจเป็นเครื่องยับยั้งเจ้าพนักงานมิให้คิดกระทำการโดยมิชอบด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้พบศพอีกว่า “ความตายผิดธรรมชาติเกิดมีขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้น จัดการดังต่อไปนี้

- (1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงเท่าที่จะทำได้
- (2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนั้น มีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 177.

⁷⁵ คณิต ณ นคร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 240.

⁷⁶ ระพี แม้นโกศล. คู่มือนิติเวชศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ส., ม.ป.ป., หน้า 73.

จากบทบัญญัติในมาตรานี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดให้บุคคลผู้มีหน้าที่จะต้องไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่หากรู้เรื่องการตายในกรณีที่ตายผิดธรรมชาตินั้น ได้แก่ สามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตาย และรวมตลอดถึงผู้อื่นซึ่งได้พบศพ ในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตาย สำหรับในกรณีที่ผู้ตายตายในโรงพยาบาล ถือว่า แพทย์หรือพยาบาลเป็นผู้รู้เรื่องการตายเช่นกัน⁷⁷ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บต่าง ๆ หรือ ผู้ป่วยกินยาพิษและตายในโรงพยาบาล แพทย์ที่กำลังปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเป็นผู้ที่พบศพคนแรกต้องเป็น ผู้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเร็วที่สุด

บทบัญญัติของกฎหมายในมาตรานี้ยังกำหนดไว้ด้วยว่า เมื่อพบศพผู้ตายที่ตายโดยผิดธรรมชาติ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงเท่าที่กระทำได้ ซึ่งหมายถึง การห้ามเคลื่อนย้ายศพ เพราะถ้ามีการเคลื่อนย้าย ร่องรอยหรือหลักฐานอันจะแสดงให้เห็นถึงสาเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตายอาจลบเลือนหรือสลายไป ยิ่งถ้าเป็นการตายโดยการกระทำผิดอาญา อาจจะเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดในภายหลัง อย่างไรก็ดี หากมีความจำเป็น เช่น ศพผู้ตายนอนอยู่ริมตลิ่ง หากไม่เคลื่อนย้ายศพอาจเลื่อนลงน้ำไป ผู้มีหน้าที่อาจเคลื่อนย้ายไปให้พ้นไปได้ หรือกรณีศพที่ตายในหอผู้ป่วย ก็ไม่มีความจำเป็นต้องเก็บศพไว้ชั้นสุตกรกันในสถานะนั้น แต่ควรจะเคลื่อนย้ายศพไปไว้ยังห้องเก็บศพได้ เป็นต้น

2) ดำเนินการแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าพนักงานได้มีโอกาสทำการชันสูตรพลิกศพได้โดยเร็ว อันเป็นการสะดวกต่อการรวบรวมพยานหลักฐานหรือพบเห็นร่องรอยในสาเหตุของการตายได้อย่างแน่ชัด ส่วนวิธีการแจ้งความก็คือ ต้องไปแจ้งความด้วยตนเองหรือแจ้งความทางโทรศัพท์ก็ได้โดยแจ้งต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่ที่พบศพและต้องแจ้งความโดยเร็วที่สุด เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จะได้ดำเนินการก่อนที่สภาพศพและสถานที่เกิดเหตุจะเสียหายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไป

สำหรับกรณีที่ได้พบศพแล้ว ไม่กระทำตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ มาตรา 149 วรรคท้าย บัญญัติให้เป็นความผิดแก่ผู้ละเลยไม่กระทำการดังกล่าว โดยให้ระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

⁷⁷ แมน อิงคตานุวัฒน์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 174.

3.6 กระบวนการชันสูตรพลิกศพ

ก. ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ⁷⁸

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 150 บัญญัติไว้ว่า “ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้

ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขตให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพทราบ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า ผู้ที่มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่

1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ และ

2) แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น จะพบได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 นั้น กำหนดให้ใช้แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นทำการชันสูตรก็ได้โดยไม่ต้องกำหนดให้ใช้แพทย์ประจำตำบลเฉพาะในกรณีที่แพทย์ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ดังเช่นที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งคำว่าแพทย์ประจำตำบล ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 นั้นหมายถึง บุคคลที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเลือกจากผู้ที่มีความรู้ในวิชาแพทย์เพื่อจัดการป้องกันความเจ็บไข้ของราษฎรในตำบล ส่วนคำว่า แพทย์อื่นในที่นี้น่าจะหมายถึง แพทย์ประกาศนียบัตรและแพทย์ปริญญานั่นเอง

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 ให้ยกเลิกมาตรา 150 ข้างต้น แล้วแก้ไขใหม่ดังต่อไปนี้

“มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น แต่ถ้าแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้

ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น ซึ่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขตให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ”

⁷⁸ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

พระราชบัญญัตินี้ได้เปลี่ยนแปลงผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพโดยได้เพิ่มให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ สามารถทำการชันสูตรได้ ในกรณีที่ไม่มีแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ในมาตรา 150 ดังนี้

“มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับอนามัยจังหวัด หรือแพทย์ประจำสุขศาลา หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบล....”

จากบทบัญญัติดังกล่าวในพระราชบัญญัตินี้ จะพบว่าได้กำหนดเปลี่ยนแปลงผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ คือ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมกับอนามัยจังหวัด หรือแพทย์ประจำสุขศาลา เว้นแต่บุคคลทั้งสองประเภทดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ กรณีนี้จึงจะใช้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 เปลี่ยนแปลงบทบัญญัติในมาตรา 150 เสียใหม่ ดังนี้

“มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับอนามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัยหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยพนักงานอัยการนายหนึ่งซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น.....”

บทบัญญัติในวรรคแรกนั้นมิได้มีการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เพียงแต่เปลี่ยนถ้อยคำจากคำว่า “แพทย์ประจำสุขศาลา” มาเป็น “แพทย์ประจำสถานีอนามัย” สาเหตุเนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขได้เปลี่ยนชื่อเรียกสถานีอนามัยระดับอำเภอจากสุขศาลา มาเป็น สถานีอนามัย ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นศูนย์การแพทย์และอนามัย และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงพยาบาลชุมชน นั่นเอง จึงส่งผลให้ต้องทำการเปลี่ยนชื่อตำแหน่งแพทย์ที่ประจำอยู่ตามไปด้วย ส่วนแพทย์ประจำตำบลนั้น หมายถึงแพทย์ประจำโรง

พยาบาลจังหวัดทั่วไป สำหรับในส่วนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องที่และแพทย์ประจำตำบลยังคงมีหน้าที่ในเรื่องนี้เช่นเดิม

ในส่วนของกรปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนั้นได้มีระเบียบกรมตำรวจเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ข้อ 317 กำหนดบุคคลที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้ว่า

“ข้อ 317 ผู้มีอำนาจที่จะกระทำการชันสูตรพลิกศพนั้น ได้แก่ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กับอำนวยการจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ให้บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลแทน

.....ฯลฯ”

เฉพาะในกรุงเทพมหานคร โดยปกติให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจเป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ แต่ถ้าบุคคลนั้นตายในโรงพยาบาลของทางราชการก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้นได้”

ข้อความในระเบียบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในวรรคแรกของข้อ 317 นั้นมีข้อกำหนดในเรื่องบุคคลผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ฉบับที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 แต่ในกรุงเทพมหานคร ผู้ที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ได้กำหนดไว้ในข้อ 317 วรรคสาม ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวนในท้องที่ศพนั้นอยู่ ทำการชันสูตรร่วมกับแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลของทางราชการในกรณีและผู้ตายตายที่โรงพยาบาลของทางราชการนั้น

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 ได้ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 150 ดังนี้

“มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำการบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

.....ฯลฯ”

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวในข้างต้น เห็นได้ว่า มิได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงเปลี่ยนชื่อตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ฝ่าย

แพทย์บางตำแหน่งเท่านั้น คือ เปลี่ยนจากคำว่า "อนามัยจังหวัด" เป็น "สาธารณสุขจังหวัด" เท่านั้น

ต่อมาในครั้งหลังสุด ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ได้ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขตามมาตรา 150 ดังนี้

"มาตรา 150 ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิมัธยมศึกษาหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภาทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดี ให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นได้แย่ง หรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรา 173 นี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรา 173 นี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173 นี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173"

สำหรับบุคคลผู้มีอำนาจเข้าไปชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังซึ่งตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น มาตรา 150 แห่ง ป.วิ.อาญา ที่แก้ไขใหม่ กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

1. ในกรณีที่ไม่ใช่วิสามัญฆาตกรรม ให้มี สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ด้วย (มาตรา 150 วรรคสอง)

2. ส่วนกรณีวิสามัญฆาตกรรม/อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน นอกจากจะกำหนดให้มีพนักงานสอบสวน แพทย์ และบุคคลต่าง ๆ ที่กำหนดเช่นเดียวกับกรณีไม่ใช่วิสามัญฆาตกรรม แล้วยังต้องมีพนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองร่วมในการชันสูตรพลิกศพกรณีนี้ด้วย (มาตรา 150 วรรคสาม)

จะเห็นได้ว่า จากกรณีดังกล่าวบุคคลผู้มีอำนาจเข้าไปชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น ประกอบด้วยบุคคลจำนวน 5 ฝ่ายด้วยกัน คือ

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ คือ พนักงานสอบสวน ที่มีอำนาจในเขตท้องที่ที่เรือนจำ/ทัณฑสถานตั้งอยู่ เช่น เรือนจำกลางบางขวางตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองนนทบุรี หรือเรือนจำกลางนครสวรรค์ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นต้น

(2) แพทย์ผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ

ก. แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา

ข. แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ

ค. แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุข

ง. แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ประกอบวิชาชีพเวชกรรม
ที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่

(3) พนักงานอัยการ

(4) พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไป
ไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ซึ่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2543 ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติ
หน้าที่ชั้นสูงตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครองไว้ ดังนี้

ก. ในจังหวัดอื่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่ง
อำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด จ่าจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการ
จังหวัด

ข. ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน
หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักกรมการปกครอง
ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัด
กระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัด
กระทรวงมหาดไทย

(5) สามัญ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือ
ญาติของผู้ตาย

ข. วิธีการชั้นสูงตรพลิกศพ⁷⁹

วิธีการชั้นสูงตรพลิกศพ หมายถึง การปฏิบัติการณ์ชั้นสูงตรพลิกศพโดยเจ้า
พนักงานผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เป็นวิธีการอำนวยความสะดวกที่สำคัญ กฎหมายจึงได้
กำหนดรายละเอียดและมีขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน ซึ่งต่างจะทำให้ขั้นตอนการดำเนินการเป็น
ไปอย่างรอบคอบมีภาวะวิสัยทั้งสิ้น ขั้นตอนต่าง ๆ มีดังนี้

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง
กำหนดการชั้นสูงตรพลิกศพต้องกระทำโดยเร็ว และให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ตามที่ระบุไว้ทำ
บันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นสูงตรพลิกศพทันที คือ แพทย์ผู้ทำการชั้นสูงตรพลิกศพต้องทำรายงาน
แนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นสูงตรพลิกศพภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับเรื่อง ถ้ามีความจำ
เป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็น

⁷⁹ ำเพย นามจวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า56 - 59.

เป็นการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ รายงานของแพทย์ผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

(2) สำหรับการชั้นสูตรพลิกศพที่ปรากฏว่า ความตายมิได้เป็นผลจากการกระทำความผิดอาญา กำหนดให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการ และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะส่งไปยังผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี ตามมาตรา 156

(3) ส่วนสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานในกรุงเทพมหานครได้แก่ แพทย์ทางนิติเวชวิทยาที่โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลศิริราช หรือโรงพยาบาลของทางราชการในกรุงเทพมหานคร ที่มีแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ส่วนในต่างจังหวัด ได้แก่ โรงพยาบาลหรือสถานเอนามัยใกล้เคียง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสามนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องส่งให้พนักงานอัยการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายเวลาได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งในสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพ เช่นเดียว

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขเวลาไว้เป็นการเน้นอนันต์ เพื่อให้กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพเป็นไปโดยรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่มีบทบังคับ หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการดำเนินการล่าช้า จะต้องได้รับโทษเพียงใด

(4) ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพได้ตรวจศพแล้วไม่สามารถถึงเหตุของการตาย มาตรา 151 ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดังนี้

ก. สั่งผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใดของศพ เช่น สั่งให้ผ่าตัดเอากระเพาะอาหารออกแล้วไปแยกธาตุดูว่ามียาพิษอยู่ในกระเพาะอาหารหรือไม่ หรือ

ข. สั่งให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลแต่เจ้าพนักงานจะสั่งให้จัดการดังกล่าวได้ก็เฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตายเท่านั้น จะสั่งการเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางวิชาการเช่นนี้ย่อมไม่ได้

เมื่อได้รับศพหรือส่วนของศพดังกล่าวแล้ว แพทย์หรือเจ้าพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการตามที่มาตรา 152 ระบุไว้ คือ

(4.1) ทำรายงานถึงสภาพของศพที่พบเห็น หรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

(4.2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

(4.3) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

(5) ในกรณีที่ศพฝังไว้แล้วก่อนที่จะมีการชันสูตรพลิกศพจัดให้ชุดศพเพื่อตรวจดู ตามมาตรา 153

อย่างไรก็ดี เจ้าพนักงานอาจไม่จัดการชุดศพใน 2 กรณี คือ

(5.1) เมื่อเจ้าพนักงานเห็นว่าไม่จำเป็น เช่น แพทย์ผู้รักษาพยาบาลได้ตรวจบาดแผลโดยละเอียดไว้ก่อนและลงความเห็นว่ามีผู้ตาย ตายเพราะบาดแผลนั้น ไม่มีพฤติการณ์ที่ควรสงสัยเป็นอย่างอื่นอีก เป็นต้น

(5.2) เมื่อมีการชุดศพเพราะจะเป็นอันตรายแก่อนามัยของประชาชน เช่น ผู้ตายตายด้วยโรคติดต่ออย่างร้ายแรง ถ้าชุดศพออกตรวจดู เชื้อโรคอาจแพร่ไปยังบุคคลอื่นได้ แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของการค้นหาความจริงในคดีอาญาอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ นอกจากจะต้องคำนึงถึงความเป็นประธานในคดีของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงสาธารณชนอีกด้วย

ค. การทำความเห็น

เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้วผู้ชันสูตรพลิกศพต้องทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงถึง

(1) เหตุแห่งการตาย เช่น ตายเพราะถูกลูกกระสุนปืน หรือแขวนคอตาย

(2) พฤติการณ์ที่ตาย เช่น ตายในการทะเลาะวิวาท หรือฆ่าตัวตาย

(3) ผู้ตายคือใคร ถ้าเจ้าพนักงานรู้จักผู้ตายก็อาจจดแจ้งผู้ตายในบันทึกความเห็นนั้น ถ้าไม่รู้จักก็อาจจะต้องสอบถามญาติหรือผู้ที่รู้จักซึ่งสามารถยืนยันว่าผู้ตายเป็นใครไว้ แล้วจึงจดแจ้งชื่อผู้ตาย แต่ก็ควรแสดงให้เห็นปรากฏด้วยว่าเจ้าพนักงานทราบมาได้อย่างไร

(4) ตายที่ไหน สถานที่ตายอาจแสดงให้เห็นถึงสถานที่เกิดเหตุคดีอาญาได้ แต่ไม่จำเป็นในทุกกรณี เช่น ผู้ตายถูกแทง ณ สถานที่แห่งหนึ่งแต่ไปตายที่โรงพยาบาล ซึ่งต้องถือว่าที่ตายคือโรงพยาบาล ในกรณีที่ไม้อาจทราบที่ตาย เช่น ศพลอยน้ำ ก็น่าจะแสดงสถานที่ที่พบศพแทน

(5) ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิด

ง. การเปลี่ยนแปลงสภาพศพ

เมื่อบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพก่อนที่จะมีการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น เช่น การเคลื่อนย้ายศพ ทำลายศพ ซอนเร้นอำพรางศพ หรือทำให้พยานหลักฐานต่างๆ ในบริเวณที่พบศพสูญหาย ไม่สมบูรณ์ คลาดเคลื่อน หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะมีคามผิดและถูกลงโทษ เนื่องจากการกระทำดังกล่าว จะทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป และหากเป็นการกระทำโดยทุจริต คือ กระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำเพื่ออำพรางคดีก็จะได้รับโทษหนักขึ้นไปอีก แต่หากการกระทำนั้นมีเหตุจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายต่ออนโบายของประชาชน หรือประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ก็สามารถทำได้ เช่น ศพลอยน้ำมาก็อาจจะจัดการกับศพก่อนได้ เพราะถ้าปล่อยให้ลอยไปจะทำให้มีกลิ่นเหม็น และเป็นอันตรายแก่แม่น้ำลำคลอง หรือศพถูกรถชนตายอยู่บนถนนก็จัดการกับศพนั้นได้ เพราะถ้าปล่อยให้ศพไว้อยู่กลางถนนสาธารณะการจราจรก็จะติดขัดเป็นต้น

จ. กรณีที่ต้องไต่สวนชันสูตรพลิกศพ

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นกรณีพิเศษเพิ่มเติมจากการชันสูตรพลิกศพโดยทั่วไปนั้น จุดประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อ

1) คุ่มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาศัยอำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายทำร้ายหรือทำการฆาตกรรมบุคคลอื่นใด โดยอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าการตายของบุคคลที่เกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้น เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุใด มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานผู้ทำการควบคุมในขณะนั้นหรือไม่

2) คุ่มครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวควรจะได้รับหลักประกันด้วยว่า ในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่โดยชอบนั้น หากก่อให้เกิดการตายขึ้น เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็ควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่ามีได้กระทำความผิดแต่อย่างใด เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้น การดำเนินการในสวนของการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ก็จำต้องรักษาไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการคุ้มครอง

สิทธิ เสรีภาพของประชาชนกับหลักประกันด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐด้วย⁸⁰

โดยในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า บัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 150 วรรคห้า เมื่อได้รับสำนวนชั้นสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำการร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำการคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ”

จากบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า ดังกล่าวพบได้ว่า กรณีที่จะต้องทำการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพนั้น ได้แก่

1. กรณีที่ความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือเดิมเรียกว่า วิสามัญฆาตกรรม ซึ่งหากเจ้าพนักงานจะกระทำการตามกรณีนี้ได้จำเป็นต้องมีเหตุที่อ้างได้ว่าตนได้กระทำการตามหน้าที่ราชการ และเป็นหน้าที่ราชการที่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับต้องเป็นการกระทำเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นเท่านั้น จึงจะถือว่ากฎหมายอนุญาตให้กระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

สำหรับกรณีดังกล่าว นอกจากจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพธรรมดาดังเช่นการตายโดยผิดธรรมชาติอื่น ๆ ตามมาตรา 148 แล้ว ยังจะต้องมีการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพในชั้นศาลอีกชั้นตอนหนึ่ง เหตุผลที่กฎหมายกำหนดวิธีการไต่สวนไว้อีกชั้นหนึ่งก็เพื่อจะคุ้มครองผู้ตายที่ถูกกระทำให้อับอายตายเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน โดยมีมุ่งหมายที่จะค้นหาความจริงในระหว่างเจ้าพนักงานกับผู้ตายว่า เป็นไปโดยชอบหรือไม่ประการใด ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยศาลอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง

คำว่า “เจ้าพนักงาน” ในที่นี้หมายถึง เจ้าพนักงานของรัฐที่สำคัญซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการตามความมุ่งหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพอจะแบ่งออกได้ตามลักษณะของงานที่เจ้าพนักงานมีหน้าที่ คือ

⁸⁰ กุลพล พลวัน. “การชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม.” วารสารอัยการ. ปีที่ 3, ฉบับที่ 33. กันยายน 2533, หน้า 27.

(1) เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ในทางป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งได้แก่ ตำรวจ ฝ่ายปกครอง เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ที่ทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย

(2) เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ในทางควบคุม ซึ่งก็ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์ที่ เรียกว่า พัดตี หรือ ผู้คุมในเรือนจำที่คุมขังนักโทษ

(3) เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่ในทางการสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน⁸¹ ซึ่งการสอบสวนในที่นี้ หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ⁸²

ดังนั้น บุคคลที่มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ

- ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่มียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป⁸³

- ในจังหวัดอื่น ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

- คดีความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ได้แก่

ก. อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน

ข. พนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน

ค. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับอยู่ในเขตอำนาจ

ง. พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่น หรือบุคคลผู้ได้รับความเสียหายได้ฟ้องร้องให้ลงโทษผู้ต้องหา⁸⁴

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6)

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสอง

⁸⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22

(4) เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ซึ่งในที่นี้ได้แก่ พนักงานอัยการ⁸⁵ โดยในปัจจุบันเป็นข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด หน้าที่ทั่วไปจะมีฐานะเป็นทนายแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีความทั้งหลายในนามของรัฐบาลหรือส่วนราชการต่าง ๆ

ตัวอย่าง กรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

1. ในปี พ.ศ. 2528 ได้เกิดเหตุจลาจลขึ้นในเรือนจำกลางบางขวาง มีการวางเพลิงเผาเรือนนอนและโรงงานในเรือนจำ โดยนักโทษกลุ่มหนึ่งจากจำนวนนักโทษรวม 7,000 คน เหตุการณ์ต่อเนื่องกัน 2-3 วัน ปรากฏว่ามีนักโทษถูกยิงตาย 7 ศพ เนื่องจากต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน⁸⁶

2. ร้อยตำรวจโท สอ ได้รับแจ้งความว่า จำเลยมีพฤติการณ์น่าสงสัย โดยตอนกลางวันจะปิดบ้านและเก็บตัวเงียบอยู่ในบ้าน ตอนกลางคืนจึงจะออกจากบ้าน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน และไม่ปรากฏว่าประกอบอาชีพอะไร สงสัยในบ้านจะมีสิ่งผิดกฎหมายซุกซ่อนอยู่ ถือได้ว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งผิดกฎหมายซุกซ่อนอยู่ในบ้านที่เกิดเหตุ อันเป็นเหตุให้ออกหมายค้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69 (2)

จำเลยใช้มือผลักหน้าออกร้อยตำรวจโท ปอ ในขณะที่เข้าตรวจค้นบ้านของจำเลยตามหมายค้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จึงเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติในหน้าที่⁸⁷ คดีนี้หากเกิดการต่อสู้กันด้วยอาวุธ และฝ่ายจำเลยถูกตำรวจยิงตาย ตำรวจก็อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่และป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย คดีอาจไม่ถึงชั้นศาล แต่อาจแล้วเสร็จเพียงชั้นอัยการสูงสุดสั่งไม่ฟ้องตำรวจชุดนี้ แต่หากญาติของผู้ตายยังติดใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้ปฏิบัติราชการตามหน้าที่และกระทำต่อผู้ตายฝ่ายเดียว คดีก็อาจถึงชั้นศาล เพราะคำสั่งไม่ฟ้องไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีเอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 34⁸⁸

(3) เจ้าหน้าที่ตำรวจได้สืบทราบมาว่า จ๊อด ด่านช้าง ได้ย้ายมาตั้งโรงงานผลิตยาบ้าในป่าละเมาะ ตำบลหาดทอง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ต่อมาเมื่อวันที่ 5

⁸⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

⁸⁶ ธวัชชัย รุจิกัณหะ. "วิสามัญฆาตกรรมเป็นเช่นไร." มติชน. 23 มิถุนายน 2540, หน้า 12.

⁸⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 5479/2536.

⁸⁸ สมพร พรหมนิตาธร. คู่มือวิสามัญฆาตกรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538,

มีนาคม 2540 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำกำลังบุกไปตรวจค้น จับกุม ปรากฏว่า ขณะที่บุกเข้าไปได้พบ ยาม 2 คน โดยคนหนึ่งแบกปืนเอ็ม-79 ส่วนอีกคนสะพายปืนอากาศที่บริเวณนั้นอยู่ เมื่อเห็น ตำรวจบุกเข้ามาคนที่แบกปืนเอ็ม-79 ยิ่งกระสุนระเบิดใส่ตำรวจ 2 นัดซ้อน แต่พลาดไปและกระสุน ไม่ระเบิด แต่ก็ทำให้พรรคพวกของฝ่ายตนรู้ตัว เป็นผลให้เกิดการดวลปืนระหว่างตำรวจกับคนร้าย ประมาณ 10 นาที หลังจากเหตุการณ์สงบลงแล้ว ตำรวจได้เข้าไปเคลียร์พื้นที่ ปรากฏว่า พบคน ร้ายนอนตายอยู่รอบ ๆ เต้นท์บริเวณนั้น จำนวน 5 ศพ⁸⁹

ตัวอย่าง กรณีการตายที่ไม่ถือว่าเป็นเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

1. จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยอยู่ในงานวัด ได้เข้าไปจับกุม นอ เพราะมีคนแจ้งว่า นอ มีอาวุธปืนและกำลังก่อเหตุในวงรำวง นอ สลัดหลุดจนจำเลยล้มลง พอจำเลยลุกขึ้นได้ก็ใช้ปืนยิงไปทาง นอ ซึ่งกำลังวิ่งหนี โดย นอ มิได้ใช้อาวุธปืนยิงจำเลยก่อน กระสุนที่จำเลยยิงพลาดไปถูก สอ ถึงแก่ความตาย ดังนี้ ถือไม่ได้ว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับหรือเป็นการกระทำเพื่อป้องกันตัวจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่า สอ โดยเจตนา⁹⁰

2. กรณีที่ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

การตายที่อยู่ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานนั้นจะเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานที่เรียกว่า วิสามัญฆาตกรรม หรือไม่ก็ตาม หรือเกิดจากการตายผิดธรรมชาติโดยเหตุอื่น เช่น ฆ่าตัวเองโดยผูกคอตายในห้องขัง ถูกสัตว์กัดตายในเรือนจำ หรือแม้จะตายโดยธรรมชาติ เช่น เส้นโลหิตแตกตายในเรือนจำก็ต้องมีการไต่สวนทั้งสิ้น⁹¹

สำหรับการตายที่อยู่ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น จะมีความหมายแค่นี้ เพียงใด คงจะต้องนำนิยามของคำว่า "ควบคุม" ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) มาพิจารณาประกอบด้วย ดังนี้

มาตรา 2 (21) "ควบคุม" หมายความว่า การคุมหรือขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน

⁸⁹ "จาก 'ใจ' ถึง 'จืด' แก๊งยาบ้า 'ด่านช้าง' ตำรวจปิดบัญชี 11 ศพ." มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 17, ฉบับที่ 864. วันที่ 11 มีนาคม 2540, หน้า 89.

⁹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1337/2517

⁹¹ วุฒิ คราววุฒิ. "การชันสูตรพลิกศพ." ดุลพาน. ปีที่ 28, เล่มที่ 5. กันยายน-ตุลาคม 2524, หน้า 54.

สืบเนื่องจากบทบัญญัติในมาตราดังกล่าว ทำให้ในระยะแรก ๆ มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ต้องแปลตามคํานิยามตรงตามตัวบทในมาตรา 2 (21) โดยอธิบายว่าการตายในกรณีดังกล่าวควรจะหมายถึงเฉพาะการตายในระหว่างการคุมหรือขัง โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวนเท่านั้น หากผู้ตายตายในขณะที่เป็นจำเลย ซึ่งเป็นกรณีที่ไม่มี การสืบสวนสอบสวนแล้ว เพราะเหตุว่าถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว หรือศาลได้พิพากษาจำคุกไปแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องทำการชันสูตรพลิกศพและไต่สวนตามมาตรา 150 อีก โดยให้เหตุผลว่าการตายของนักโทษนั้นเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพและขอให้ศาลไต่สวนตามมาตรา 150 แล้ว จะทำกันไม่ไหว ศาลไม่ต้องทำอะไร คอยสั่งเรื่องชันสูตรพลิกศพเท่านั้น จึงเห็นว่าคำว่า "ควบคุม" ในมาตรา 148 และ 150 น่าจะมีความหมายตามคํานิยามในมาตรา 2 (21)⁹²

ต่อมาในเรื่องนี้ได้มีนักกฎหมายอีกส่วนหนึ่งเห็นว่า คำว่า "ควบคุม" ตามบทบัญญัติของมาตรา 148 และ 150 นี้ ควรจะตีความหรือแปลให้กว้างกว่าความหมายในมาตรา 2 (21) โดยให้เหตุผลว่า มาตรา 148 บัญญัติว่า "...หรือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน..." เห็นว่า ให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกกรณี เป็นการบัญญัติเพิ่มเติมจากบทบัญญัติเดิมที่ไม่มีกรณีนี้ โดยเจตนารมย์ให้มีความหมายพิเศษแตกต่างออกไป จึงต้องถือว่า การตายตามมาตรา 150 ไม่ว่าจะเป็นการตายขณะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานในชั้นใด หากอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานและตายลงแล้ว จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพและไต่สวนตามมาตรา 150 เหมือนกันทั้งสิ้น⁹³ ซึ่งเรื่องนี้มีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หากระลึกว่าผู้ต้องควบคุมหรือต้องโทษมีฐานะอย่างเดียวกัน คือ ขาดอิสระภาพอยู่ใต้อำนาจบังคับของเจ้าหน้าที่ สภาพไม่ต่างกันเลย จะต่างกันเพียงสถานที่และลำดับชั้นของหน่วยราชการเท่านั้น เหตุใดความตายในเรือนจำหรือสถานกักขังจึงจะไม่ได้รับความเป็นธรรมบ้าง⁹⁴

ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาตัดสินตามความเห็นของฝ่ายหลังนี้ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) จะอธิบายคำว่า "ควบคุม" หมายความว่า การควบคุมหรือกักขัง ผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวนก็จริงอยู่ แต่มิได้ยุติเพียงเท่านั้น

⁹² อร่าม หุตางกูร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 112.

⁹³ เรื่องเดียวกัน.

⁹⁴ เสถียร ลิมปิษเฐียร. "คำสั่งศาลในคดีชันสูตรพลิกศพ." ดุลพาน. ปีที่ 4, เล่มที่ 11. พฤศจิกายน 2500, หน้า 793.

เพราะปรากฏข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ว่า ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้ว ให้ถือตามความหมายดังกล่าวไว้ เว้นแต่ข้อความใดในตัวบทจะขัดกับคำอธิบายนั้น เมื่อพิจารณาความในมาตรา 148 กับ 150 จะเห็นว่าเป็นบทที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ คือ นอกจากชั้นสูตรพลิกศพเนื่องจากแน่ชัดหรือสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติของเดิมแล้ว ยังเพิ่มให้ต้องชั้นสูตรพลิกศพบุคคลที่ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานอีกด้วย แล้วกำหนดวิธีการไว้เป็นพิเศษสำหรับกรณีเช่นนี้ในมาตรา 150 เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นตายไปด้วยอาการที่ไม่สมควร จึงบัญญัติให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ดังนี้จะเห็นความประสงค์ของกฎหมายว่า ไม่จำกัดแต่การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างสืบสวนและสอบสวนเท่านั้น ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่มีมติว่า เมื่อผู้ถูกควบคุม กักขังอยู่ในเรือนจำตายลง ก็ถือว่า ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ขอบที่ศาลจะต้องทำการไต่สวนและมีคำสั่งตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ปัญหาในข้อนี้จึงได้ยุติในที่สุด

บทที่ 3

การชันสูตรพลิกศพในต่างประเทศ

ในบทที่ 3 นี้ จะเป็นกรณีการศึกษาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพในต่างประเทศ อันได้แก่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบศาลโคโรเนอร์ (Coroner System) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้ระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner System) ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นซึ่งใช้ระบบเจ้าหน้าที่ตำรวจและระบบผสม ดังจะได้พิจารณาโดยลำดับต่อไป

1. ประเทศอังกฤษ

1.1 วิวัฒนาการของระบบศาลโคโรเนอร์ของอังกฤษ

ถ้าหากจะย้อนกลับไปในอดีต โคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษเดิมนั้นทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ทางการเงิน และต่อมาช่วง 700-800 ปีมาแล้ว ได้พัฒนาขึ้นมาเป็น "ศาลโคโรเนอร์" (ถือว่าเป็นศาลยุติธรรม) ซึ่งมีอำนาจสืบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาต่าง ๆ รวมทั้งการตายที่ไม่ทราบสาเหตุ การตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตายได้ และการตายระหว่างหรือภายหลังการผ่าตัดหรือได้รับยาสลบโดยใช้โคโรเนอร์เป็นผู้ไต่สวนการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งการไต่สวนกระทำโดยอาศัยอำนาจของ "ศาลโคโรเนอร์" (Coroner's Court) โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาล (Coroner's Officer) เป็นผู้ช่วย ในช่วงศตวรรษที่ 14 บทบาทของโคโรเนอร์ได้ลดน้อยลง แต่กลับมามีบทบาทอีกครั้ง โดยเฉพาะในเรื่องการเสียชีวิตที่ผิดธรรมชาติและการเสียชีวิตโดยทันที ต่อมาจนถึงปัจจุบัน¹

1.2 การเข้าสู่ตำแหน่งของโคโรเนอร์

แต่เดิมการเข้าสู่ตำแหน่งโคโรเนอร์เป็นแบบระบบการเลือกตั้งโดยได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน แต่ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อปี ค.ศ.1888² ในปัจจุบันใช้ระบบแต่งตั้งโดยได้รับการเลือกตั้ง

¹ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

² วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า125.

จากสภาท้องถิ่นที่ศาลโคโรเนอร์มีเขตอำนาจ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะได้รับแต่งตั้งตลอดชีพสำหรับการทำงานอาจจะทำเต็มตามเวลาหรือบางเวลาก็ได้ แต่ในการออกจากตำแหน่งของโคโรเนอร์นั้นจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) โคโรเนอร์ผู้นั้นได้ทำหนังสือลาออกต่อสภาท้องถิ่น แต่การลาออกนั้นจะมีผลต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากสภาท้องถิ่น
- 2) ถ้า Lord Chancellor เห็นว่าสมควรถอดถอนโคโรเนอร์ออกจากตำแหน่งด้วยสาเหตุที่ไม่มีความสามารถหรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย
- 3) โคโรเนอร์ได้มีความผิดในข้อหาคอร์รัปชัน การประมาทเลินเล่อโดยจงใจในหน้าที่และได้ถูกจำคุกไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ³

1.3 คุณสมบัติของโคโรเนอร์

คุณสมบัติของการที่จะได้รับแต่งตั้งนั้น ต้องเป็นเนติบัณฑิต (Barrister) หรือเป็นทนายความ (Solicitor) หรือเป็นแพทย์ (Medical practitioner) ซึ่งประกอบวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และต้องไม่มีตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่นในเขตท้องที่ศาลโคโรเนอร์นั้นตั้งอยู่ โคโรเนอร์จะเป็นอิสระจากรัฐบาลและทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบและศาลสูงเท่านั้นที่มีอำนาจออกคำสั่งแก่โคโรเนอร์เหล่านี้ให้ปฏิบัติตามได้⁴

1.4 อำนาจหน้าที่ของโคโรเนอร์

หน้าที่หลัก ๆ ของโคโรเนอร์มีอยู่ 5 ประการคือ⁵

- 1) หน้าที่บริหารงานในสำนักงาน รวมทั้งรายงานการตายที่อยู่ในเขตอำนาจศาลของตนตลอดจนเป็นผู้สรุปและเขียนสาเหตุการตายลงในใบมรณบัตรส่งไปยังสำนักงานนายทะเบียนและงานอื่น ๆ ที่เป็นงานธุรการทั่วไป (Administration)
- 2) หน้าที่สืบสวนสอบสวน (Investigation) ในกรณีที่มีการตายขึ้นนั้นซึ่งกฎหมายกำหนดว่า การตายเหล่านั้นเป็นกรณีที่ต้องสืบสวนสอบสวนโดยโคโรเนอร์แล้ว โคโรเนอร์จะมีอำนาจสืบสวนสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน เพื่อที่จะหาสาเหตุการตายที่แท้จริง รวมถึงตลอดถึงมีอำนาจสั่งให้แพทย์ทำการผ่าศพตรวจด้วย (Autopsy)

³ ราเพย นามฉวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

⁴ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

⁵ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การชันสูตรพลิกศพในระบบต่างๆ." แพทย์สภาสาร. ปีที่ 4, 2518, หน้า 242.

3) หน้าที่ในการทำคำสั่ง (Judicial Power) ในการสรุปหาสาเหตุการตายจากการที่ต้องไต่สวนและพิจารณาในศาลนั้น โครเนอร์จะเป็นผู้ทำคำสั่ง เช่น เกี่ยวกับศาลทำคำพิพากษาหรือ คำสั่ง

4) หน้าที่ป้องกันสาธารณภัยในการตายที่เกิดจากอุบัติเหตุจากสาธารณภัยบางอย่าง เมื่อโครเนอร์ไต่สวนถึงสาเหตุการตายแล้ว ก็เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของคนอื่นต่อไปอีก

5) ให้การศึกษาแก่ประชาชน หมายถึง การที่โครเนอร์นั้นได้ทำการไต่สวนและทำตามคำสั่งนั้น ซึ่งกระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจถึงอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้ตาย

อำนาจหน้าที่ของโครเนอร์ได้ถูกตราไว้ในกฎหมาย The Coroner Act 1988 ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า “เมื่อโครเนอร์ได้รับแจ้งข่าวว่ามีการตายเกิดขึ้นในเขตที่เขารับผิดชอบอยู่ และมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะเป็นการตายจากความรุนแรงหรือผิดธรรมชาติ (Volent or Unnatural Death) หรือตายกะทันหันโดยปราศจากสาเหตุ (Unknown Cause) หรือตายในขณะที่ถูกจ้องจำหรือตายโดยประการอื่นที่กฎหมายอื่นกำหนดไว้ ให้โครเนอร์ออกหมายเรียกบุคคลที่มีความประพฤติดีจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คนแต่ไม่เกิน 23 คน เพื่อเป็นลูกขุนในการพิจารณาความตายไม่ว่าการตายดังกล่าวจะอยู่ในเขตอำนาจของเขาหรือไม่ก็ตาม”⁶

ในการสอบสวนการตาย ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องผ่าศพตรวจ โครเนอร์จะสั่งให้พยาธิแพทย์ของทางราชการที่ได้แต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทย (Home Office Pathologist) เป็นผู้ผ่าศพตรวจ⁷ โครเนอร์อาจทำการสอบสวนเหมือนกับพนักงานสอบสวนหรือทำการไต่สวนโดยการนั่งพิจารณาในศาลก็ได้ บางกรณีอาจไต่สวนโดยมีคณะลูกขุนด้วย ซึ่งในการสอบสวนหรือไต่สวนโครเนอร์มีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานจากตำรวจมาพิจารณาได้ทั้งหมด⁸ ในการไต่สวนต่อหน้าลูกขุนนี้เป็นการไต่สวนพิเศษตามกฎหมายอาญา (Criminal Law Act 1977) มาตรา 56 (2) ซึ่งระบุไว้ว่า

1) เมื่อมีการตายเกิดขึ้นในคุกหรือ ณ ที่อื่นใดที่มีกฎหมายอื่นให้ต้องมีการไต่สวนนอกเหนือจาก The Coroner Act 1988

⁶ The Coroner Act 1988, section 5.

⁷ The Coroner Act 1988, section 6.

⁸ นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

2) เมื่อมีการตายเกิดขึ้น จากอุบัติเหตุ สารพิษ หรือโรค ซึ่งจะต้องมีการแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ ตามมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ค.ศ.1974 (The Health and Safety of Work 1974)

3) เมื่อมีการตายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือเกิดขึ้นซ้ำอีกแล้ว ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งอาจกระทบต่อมหาชน (Public) นอกจากนี้ในการไต่สวนของโคโรเนอร์นั้น โคโรเนอร์สามารถที่จะมีหมายเรียกพยานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีมาได้ คือ หมายเรียก "A Summon from a Coroner" เป็นหมายแจ้งถึงวันเวลา และเรื่องที่แพทย์หรือพยานผู้นั้นจะต้องมาศาล เพื่อให้โคโรเนอร์ไต่สวนต่อหน้าประชาชนในศาลของโคโรเนอร์ โดยทั่วไปแล้วพนักงานของโคโรเนอร์จะเป็นผู้นำหมายเรียกมาให้แพทย์ แต่ถ้าเวลานั้นไม่สะดวกแพทย์ก็อาจติดต่อโคโรเนอร์เพื่อขอเปลี่ยนเวลาได้ เช่น แพทย์เกิดติดการผ่าตัดหรือมีธุระส่วนตัวพิเศษ เป็นต้น ในบางกรณีที่แพทย์เป็นฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้คนไข้ตายและจะต้องมีการไต่สวนกันในศาล แพทย์อาจต้องการเวลาเตรียมตัวอาจต้องปรึกษา Medical Protection Society (ในประเทศอังกฤษ มีสมาคมอยู่ 2 สมาคม ซึ่งมีประโยชน์มาก สำหรับแพทย์ผู้เป็นสมาชิกเพราะสมาคมนี้จะเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้จัดหาทนายความและทำที่สุดเป็นผู้เสียค่าปรับ หากแพทย์สมาชิกเกิดเป็นผู้ต้องหาและถูกฟ้องร้องจากคนไข้หรือผู้เสียหายในคดีใดก็ตาม) ในต่างประเทศและในอังกฤษแพทย์ก็มักถูกคนไข้ฟ้องอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องมีสมาคม เช่นนี้ เพื่อช่วยเหลือแพทย์ที่ถูกฟ้องร้อง

เมื่อแพทย์ไปศาลแล้ว และถึงเวลาที่จะต้องเบิกความในคอกพยาน โดยทั่วไปโคโรเนอร์จะเป็นผู้ซักถามถึงเรื่องราวต่างๆ ที่แพทย์นั้นเกี่ยวข้องต่อจากนั้นก็เปิดโอกาสให้ลูกขุนทนายหรือแม้แต่ญาติหรือผู้สนใจอื่นๆ ลูกขึ้นถามพยานได้ โดยได้รับอนุญาตจากโคโรเนอร์ ซึ่งแพทย์จะต้องตอบแบบตรงไปตรงมา

เมื่อโคโรเนอร์ทำการไต่สวนแล้ว โคโรเนอร์จะจัดการส่งให้นายทะเบียนพร้อมกับใบรับรองรายละเอียดสาเหตุการตาย และมีทั้งลายมือชื่อของพยานและโคโรเนอร์ ซึ่งใช้เป็นพยานหลักฐานต่อไปได้ หรือใช้ประกอบเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหา โคโรเนอร์อาจเลื่อนทำการไต่สวนได้ถ้าหากมีคำร้องขอมาจากอธิบดีกรมอัยการ (Director of Public Prosecution) โดยโคโรเนอร์ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนจากที่มีการดำเนินการทางอาญาแล้ว แต่ถ้าเขาปรารถนาที่จะทำการไต่สวนก็ได้ แต่การไต่สวนของเขาจะต้องได้รับผลไม่ขัดกับการดำเนินการทางกฎหมายที่ได้ทำไปแล้วของอัยการ

โดยปกติสำหรับเรื่องการตายนั้น จะไม่มีกฎหมายใด ระบุให้แพทย์ต้องรายงานการตายไปยังโคโรเนอร์ แต่ถ้าเห็นว่ามี ความจำเป็นแพทย์ก็มักจะรายงานไป หน้าที่โดยกฎหมายที่

บังคับให้แพทย์ต้องรายงานระบุไว้ในเรื่อง การจดทะเบียนคนเกิด คนตาย และแต่งงาน และเจ้าหน้าที่จะไปจดทะเบียนการตายให้ ถ้าไม่มีการแจ้งให้โคโรเนอร์ทราบในกรณี ดังต่อไปนี้

1) เมื่อไม่มีหลักฐานการตายจากแพทย์มาแสดงเพราะไม่ปรากฏว่ามีแพทย์ให้การดูแลเขาในขณะที่ป่วยครั้งสุดท้ายนั้น

2) เมื่อแพทย์ผู้รับรองการตายระบุว่า เขาไม่ได้เห็นศพภายหลังตายหรือเป็นผู้ดูแลผู้ตายมาเกินกว่า 14 วัน

3) ถ้าสาเหตุการตายยังเป็นที่สงสัยอยู่

4) ถ้าเป็นการตายผิดธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นการตายจากอุบัติเหตุ ตายจากสารพิษต่าง ๆ รวมถึงแอลกอฮอล์ และสิ่งสงสัยอื่น

5) การตายระหว่างการผ่าตัดหรือตายก่อนที่จะฟื้นจากยาสลบ

6) การตายที่เกี่ยวข้องกับโรคอันเนื่องมาจากการทำงานและสารพิษ

โดยปกติการที่แพทย์จะออกใบมรณบัตรให้กับผู้ตายได้นั้นจะต้องเป็นกรณีดังต่อไปนี้⁹

1) แพทย์ได้ดูแลผู้ป่วยมาในช่วง 14 วันก่อนตาย

2) แพทย์ได้ตรวจศพภายหลังการตายด้วย

3) หาสาเหตุแห่งการตายได้

4) แพทย์พอใจในเหตุตายว่ามีใช่เป็นการตายผิดธรรมชาติ

ถ้าเป็นการตายที่ผิดธรรมชาติแล้วแพทย์จะรายงานให้โคโรเนอร์ทราบถึงการตายนั้น ซึ่งการตายในที่นี้ได้แก่

1) การตายที่แพทย์สงสัยในเหตุที่ตาย

2) การตายเนื่องจากคดีอาญา เช่น ถูกฆ่าตาย (Murder) ทารกที่ถูกฆ่า (Infanticide) การตายในขณะที่ขับรถ การถูกฆ่าตายโดยเจตนา (Manslaughter)

3) การตายจากอุบัติเหตุในบ้าน (Domestic Accidents)

4) การตายจากอุบัติเหตุจราจร (Traffic Accidents)

5) การตายจากอุบัติเหตุในโรงงาน (Industrial Accidents)

6) การตายจากอุบัติเหตุอื่น (All Others Accidents)

7) การฆ่าตัวตาย (Suicides)

⁹ นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 96 - 98.

8) การตายในขณะที่ถูกจองจำหรือในขณะที่ถูกควบคุม (Deaths in Prison or Police Custody)

9) การตายที่สาเหตุยังมีข้อสงสัยหรือมีเงื่อนงำ (A Variety of less well-defined cases caused wherever there is any Suspicion of Criminality)

10) การตายเนื่องจากการผ่าตัด (Deaths during Surgical Operations) หรือขณะดมยาสลบ (Under Anesthetic)

โคโรเนอร์มีอำนาจอิสระในการตัดสินใจว่า จะจัดการอย่างไรกับการตายที่ผิดธรรมชาติเมื่อได้รับแจ้งแล้วโคโรเนอร์อาจจะมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพโดยไม่ต้องให้มีการตรวจพิเศษอีก โดยเขาจะเป็นผู้ออกรายงานการตายเอง

สำหรับในการทำงานของโคโรเนอร์นั้น จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ทางการแพทย์ด้วย โดยเฉพาะสาขาอาการวิทยา (Symptomatology) ขยายความว่าเขาจะต้องใช้ลักษณะอาการของผู้เสียชีวิตเพื่อค้นหาสาเหตุของการเสียชีวิตที่แท้จริง (Post-mortem appearance) และโคโรเนอร์จะต้องควรมีความรู้เรื่องพิษวิทยา (Toxicology) ด้วย นอกจากนี้แล้ว โคโรเนอร์จะต้องพิจารณาถึงประวัติของผู้เสียชีวิต และการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ซึ่งตรวจพบจากการชันสูตรทั้งหมด¹⁰

1.5 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโคโรเนอร์ ได้แก่

1) พนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์

พนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์ คือ ตำรวจประจำท้องถื่นโดยทำงานอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากสำนักงานตำรวจท้องถื่นนั้น ๆ แต่มาทำงานภายใต้การดูแลของโคโรเนอร์ ในกรุงลอนดอน และในเมืองใหญ่ ๆ จะทำงานกันเต็มเวลา แต่สำหรับในเมืองเล็ก ๆ เนื่องจากตำรวจไม่พอจึงต้องปฏิบัติงานทั้งสองหน้าที่ คือ ตำรวจปกติและเป็นพนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์ เมื่อมีเหตุที่จะต้องแจ้งโคโรเนอร์เกิดขึ้นบุคคลพวกนี้เป็นพวกแรกที่จะต้องรับเรื่อง และจะต้องดำเนินการทันทีโดยคำแนะนำจากโคโรเนอร์ผู้เป็นหัวหน้า เริ่มตั้งแต่ การเคลื่อนย้ายศพ การสอบพยานต่าง ๆ เสนอโคโรเนอร์เพื่อดำเนินการขั้นต่อไปพนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ชำนาญ และเป็นผู้มีคุณสมบัติ

2) นิติพยาธิแพทย์

¹⁰ Cunning MF. "The vision of a nurse – coroner" Journal of psychosocial Nursing & Mental Health Service. 35, 5. May 1995, p. 29.

การชันสูตรพลิกศพจะเป็นหน้าที่ของนิติพยาธิแพทย์แต่ในกรณีที่ไม่มีนิติพยาธิแพทย์ก็อาจให้พยาธิแพทย์ทำหน้าที่ก็ได้หรือในบางกรณีที่ญาติผู้ตายไม่พอใจในพยาธิแพทย์ ก็อาจร้องขอให้เปลี่ยนพยาธิแพทย์ใหม่ก็ได้โดยเฉพาะถ้าเป็นการตายในโรงพยาบาล และสงสัยว่า อาจเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการรักษาพยาธิแพทย์ของโรงพยาบาลนั้น จะไม่ทำการตรวจศพ แต่อาจย้ายไปตรวจยังห้องตรวจศพของโคโรเนอร์และตรวจพยาธิแพทย์โดยพยาธิแพทย์จากที่อื่นหรือพยาธิแพทย์ของที่อื่นก็อาจถูกส่งมาตรวจที่โรงพยาบาลนั้นได้เพื่อความยุติธรรม

3) พนักงานช่วยตรวจศพ

ถือว่าเป็นบุคคลผู้ช่วยของพยาธิแพทย์ ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลและคอยช่วยเหลือในการตรวจศพ โดยจะได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

4) ผู้เชี่ยวชาญและพยานอื่น ๆ

ทำหน้าที่ให้ความเห็นแก่โคโรเนอร์ ในกรณีที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้เฉพาะตัวในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น นักพิษวิทยา เป็นต้น

1.6 กระบวนการไต่สวนของโคโรเนอร์¹¹

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการไต่สวนของโคโรเนอร์ไม่ว่าจะมีการตั้งคณะลูกขุนหรือไม่ก็ตามจะเป็นกระบวนการค้นหาความจริง (Fact-Finding inquiry) เพื่อให้ได้ความดังต่อไปนี้

- 1) ระบุว่าผู้ตายเป็นใคร (the identity of deceased)
- 2) สถานที่ที่ตาย (the place of his death)
- 3) เวลาแห่งการตาย (time of his death)
- 4) ผู้ตายตายด้วยสาเหตุใด (how the deceased came by his death)

1.7 ลักษณะของกระบวนการไต่สวนการตาย

1) มีลักษณะเป็นการไต่สวนหาความจริงในระบบไต่สวน (inquisitorial system) ซึ่งมิใช่เป็นระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับการพิจารณาในศาลทั่วไป (trial) กล่าวคือ มิใช่เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีการเผชิญหน้าระหว่างโจทก์กับจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังปรากฏในคำกล่าวของ Lord Lane L.J. ในคดี R.v. South London Coroner ว่า ".... จะต้องไม่ลืมว่าการไต่สวนความตายเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ใด ตายเมื่อใด และตายด้วยสาเหตุใด อย่างเช่น กระบวนการพิจารณาในศาล...."

¹¹ รำเพย นามฉวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

2) เป็นกระบวนการที่เปิดให้มีส่วนร่วมโดยโคโรเนอร์ จะต้องแจ้งแก่สามี หรือ ภริยา ญาติใกล้ชิดหรือตัวแทนของผู้ตายให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการไต่สวน นอกจากนี้โคโรเนอร์ยังมีดุลยพินิจที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมในการไต่สวนก็ได้

3) โดยที่การไต่สวนความตายมิใช่กระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้นจึงไม่มี ใจทักกับจำเลย แต่บุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการไต่สวนจะช่วยโคโรเนอร์เพื่อค้นหาความจริง

4) หลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ใช้กับคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป จึงไม่นำมาใช้ได้กับการไต่สวนของโคโรเนอร์ แต่อย่างไรก็ตาม โคโรเนอรีย่อมมีอำนาจที่จะหมาย เรียกพยานบุคคลมาในการไต่สวน ทั้งนี้ในกรณีที่พยานให้การปรักปรำตนเองในการไต่สวนโคโรเนอรีย่อมที่จะเตือนให้พยานทราบว่ามิสิทธิที่จะปฏิเสธคำถามนั้นได้¹²

5) การเปิดเผยของโคโรเนอร์ ไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้โคโรเนอร์เปิดเผยเอกสาร ในการไต่สวน รวมทั้งโคโรเนอร์ไม่มีอำนาจ ที่จะเปิดเผยเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของเขา ซึ่งเป็นของหน่วยงานอื่น ได้แก่ ตำรวจ เป็นต้น

6) คำวินิจฉัยจากการไต่สวนการตายจะไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และความผิดทางอาญาหรือทางแพ่ง

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ทั้งระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) และระบบโคโรเนอร์ (Coroner) ขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ ทั้งนี้ ระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบที่แพทย์มี อำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพและการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคลและรวมถึงอำนาจในการผ่าศพด้วย ตนเองด้วย แพทย์ที่ทำหน้าที่นี้จะมีตำแหน่งที่เรียกว่า "แพทย์สอบสวน" ทั้งนี้ ระบบนี้เป็นระบบที่ใช้ ในสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของระบบโคโรเนอร์ที่สหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษนั้น ยังคงใช้ ระบบดังกล่าวอยู่ใน 29 รัฐ ซึ่งจะเพียง 2 รัฐเท่านั้นที่โคโรเนอร์มาจากการแต่งตั้ง ส่วนใหญ่จะมีการ เลือกตั้งทุก 4 ปี วาระในการดำรงตำแหน่งของโคโรเนอร์จะมีวาระ 2 – 4 ปี¹³

¹² WWW.Yourrights.org.uk

¹³ นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

2.1 ระบบแพทย์สอบสวนของสหรัฐอเมริกา¹⁴

ระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบที่มีวิวัฒนาการมาจากระบบโคโรเนอร์ ซึ่งมลรัฐแมสซาชูเซต เป็นรัฐแรกที่นำระบบแพทย์สอบสวนมาใช้ เมื่อในปี ค.ศ. 1877 ในเริ่มแรกนั้นแพทย์สอบสวนมีอำนาจที่จะดำเนินการสอบสวนการตายเฉพาะเพียงกรณีการตายอย่างรุนแรง (Violent Death) เท่านั้น ซึ่งในขณะนั้นแพทย์สอบสวนยังไม่มีอำนาจที่จะออกคำสั่งหรือทำการชันสูตรศพได้เอง เนื่องจากอำนาจนี้ยังอยู่กับอัยการประจำเขต

ต่อมาในปี ค.ศ. 1915 นครนิวยอร์กได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนการปฏิบัติงานของโคโรเนอร์ขึ้น ซึ่งในขณะนั้นมีปัญหาในทางสื่อมวลชนว่า สำนักงานโคโรเนอร์มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามามากจนเกินไป¹⁵ มีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ มีการทุจริตพัวพันกับตัวแทนบริษัทประกันชีวิตนักธุรกิจและนักอุตสาหกรรม โดยบุคคลเหล่านี้อาจชี้แนะโคโรเนอร์ให้คล้อยตามความต้องการของพวกเขาได้ จึงทำให้การทำงานของโคโรเนอร์เป็นที่น่าคลางแคลงใจ คณะสอบสวนจึงได้เสนอให้มีการยุบเลิกระบบนี้เสีย และได้เริ่มใช้ระบบแพทย์สอบสวนขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1918 โดยให้แพทย์สอบสวนมีอำนาจผ่าศพตรวจ หรือสั่งให้มีการผ่าศพตรวจได้ด้วย¹⁶

ส่วนใหญ่แล้วแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) จะเป็นนิติพยาธิแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมมาทางนิติเวชศาสตร์โดยตรงโดยเฉพาะหัวหน้าแพทย์สอบสวนมักได้แก่ศาสตราจารย์สาขานิติเวชศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ¹⁷

2.1.1 การแต่งตั้งแพทย์สอบสวน¹⁸

ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ผู้เป็นหัวหน้าแพทย์สอบสวนจะต้องมีสัญชาติอเมริกัน และพยาธิแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนโดยถูกต้องและมีประสบการณ์การทำงานมาแล้ว ซึ่งจะได้รับการคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ และจะถูกแต่งตั้งเป็นข้าราชการพลเรือนโดยกระทรวงสาธารณสุข หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการนิติแพทย์ก่อน ซึ่งปัจจุบันก็คือทะเบียนเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งแพทย์สอบสวนจะทำงานโดยเป็นหน่วยงานอิสระปลอดจากอำนาจการทางเมือง ขึ้นตรงต่อท่านนายกเทศมนตรี

¹⁴ นิวัฒน์ ทั้งทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 109.

¹⁵ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การศึกษาาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ." *ตุลพาท.* ปีที่ 41, เล่มที่ 6. พฤศจิกายน-ธันวาคม 2537, หน้า 62.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

¹⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การชันสูตรพลิกศพในระบบต่างๆ." *แพทย์สภาสาร.* ปีที่ 4, 2518, หน้า 244.

¹⁸ รำเพย นามฉวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

คณะกรรมการตำบล (County Commission) ผู้ว่าการรัฐหรือคณะกรรมการนิติเวชของรัฐ (Board of Medical Legal Investigation) แล้วแต่กรณี หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะรับผิดชอบในการแต่งตั้งพยาธิแพทย์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อมาเป็นแพทย์สอบสวน นอกจากนี้บุคลากรอื่น นักมนุษยวิทยาทางการแพทย์และนิติทันตแพทย์ก็อาจจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่แพทย์สอบสวนอีกด้วย ถ้ามีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้

ในกรณีที่มีการตายผิดธรรมชาติ แพทย์สอบสวนมีอำนาจสอบสวนหาสาเหตุการตายได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) การก่ออาชญากรรมอย่างรุนแรงหรือการฆาตกรรม
  - 2) การฆ่าตัวตาย
  - 3) อุบัติเหตุ เช่น บาดแผลถูกของมีคม ถูกไฟฟ้าดูด ยาพิษ ตกจากที่สูง ไฟลวก น้ำร้อนลวก เป็นต้น
  - 4) การตายอย่างปัจจุบันทันด่วนในขณะที่มีสุขภาพดี
  - 5) การตายที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ จากการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ที่มีใบประกอบโรคศิลป์
  - 6) การตายในเหตุการณ์ที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือผิดปกติ
  - 7) การทำแท้งที่ผิดกฎหมาย
  - 8) การตายจากโรคซึ่งอาจจะบาดเจ็บต่อสาธารณชนได้
  - 9) การลอบวางยาพิษหรือการตายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการที่ใช้ยาหรือการดื่มแอลกอฮอล์
  - 10) การตายที่เกิดขึ้นในเรือนจำ คุก ห้องขัง หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจ
  - 11) การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการตรวจวินิจฉัยโรค หรือการรักษาของแพทย์
  - 12) ศพที่ถูกเผา
  - 13) ศพที่ไม่ทราบว่าเป็นใคร
  - 14) ศพที่ถูกนำเข้าสู่เขตนิติเวชใหม่ โดยไม่มีใบรับรองแพทย์ที่ถูกต้อง
- สำหรับนักโทษที่ตายในเรือนจำนั้น แพทย์สอบสวนมีอำนาจหน้าที่จะกระทำการสอบสวนรวมถึงอนุญาตให้ญาติ ผู้แทน หรือผู้ดูแลสุสาน ที่ได้รับการแต่งตั้งมารับศพไป

นอกจากนั้นแพทย์สอบสวน ยังจะต้องทำรายงานการตรวจศพของนักโทษที่ตายในเรือนจำแยกต่างหากจากการตรวจศพของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วย

กรณีที่ไม่จำเป็นจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพ

- 1) การฆ่าตัวตายที่ไม่มีพยานรู้เห็น และการจมน้ำตายโดยอุบัติเหตุ และ
- 2) การได้รับยาพิษกลุ่มคาร์บอนโมโนไซด์เข้าไปโดยอุบัติเหตุ และไม่มี

ประเด็นที่สื่อให้เห็นว่าเป็นการฆาตกรรม

แพทย์สอบสวนมีอำนาจที่จะออกคำสั่งเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

- 1) ตัดสินใจว่าจำเป็นที่จะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่
- 2) ชี้ขาดถึงสาเหตุ พฤติการณ์และลักษณะการตายภายหลังจากได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว

การชันสูตรพลิกศพแล้ว

- 3) ออกหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ

ชันสูตรพลิกศพ

- 4) จัดให้พยานทำการสาบานหรือปฏิญาณตนเอง และ

- 5) จัดให้มีการไต่สวนสาธารณะ

2.1.2 หน้าที่และการดำเนินงานของแพทย์สอบสวน

ตามปกติคดีที่นำมาสู่หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะถูกส่งมาโดยตำรวจแพทย์ผู้ซึ่งรักษาองสุขภาพของเมือง หรือประชาชนทุกคนซึ่งมีหน้าที่ต้องรายงานเมื่อมีการตายเกิดขึ้น และเป็นที่น่าสงสัยว่าจะต้องทำการสืบหาสาเหตุการตายต่อไป

การสอบสวนสาเหตุการตาย ชั้นแรก จะต้องรายงานไปยังที่ทำงานของแพทย์สอบสวนและถ้าเขาสงสัยหรือพบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม เขาก็มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งไปยังอัยการเขตซึ่งมีหน้าที่ไต่สวนคดีอาญาชั้นแรกให้ทราบ รายงานของแพทย์สอบสวนที่ส่งไปยังอัยการเขตใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลต่อไป โดยจะสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายและยังสามารถเรียกแพทย์สอบสวน มาให้ความเห็นเพิ่มเติมในศาลเมื่อมีการพิจารณาคดีในศาล แต่แพทย์สอบสวนไม่มีอำนาจที่จะจัดให้มีการพิจารณาคดีได้

เมื่อมีรายงานมาถึงหัวหน้าแพทย์สอบสวนแล้ว หัวหน้าแพทย์สอบสวนหรือแพทย์ผู้เชี่ยวชาญของเขาจะทำการตรวจศพและเข้ารับหน้าที่ในการสืบค้นทันที ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการตายผิดธรรมชาติ โดยมีกฎข้อบังคับไว้ว่าแพทย์สอบสวนจะต้องไปดูที่เกิดเหตุด้วย เพราะจะทำให้เขาได้รู้ถึงสภาพแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการสืบค้น (Investigation) เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดและหัวหน้าแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนจะตัดสินใจอีกทีว่า จะให้มีการผ่าศพ

ตรวจหรือไม่ ถ้าไม่ต้องผ่าเขาก็จะออกใบมรณบัตรให้เลย หน้าที่นี้เป็นหน้าที่สำคัญ เพราะการที่เขาตัดสินใจว่าไม่ผ่าศพ อาจถูกฟ้องโดยเครือญาติของผู้ตายหรือบุคคลอื่นผู้มีส่วนได้เสียในคดี

ถ้ามีการผ่าศพตรวจก็จะทำที่สำนักงานของแพทย์สอบสวนและหากว่าเป็นเรื่องของฆาตกรรม (Homicide) การผ่าศพตรวจนั้นจะต้องมีแพทย์สอบสวนอีกคนหนึ่งดูอยู่ด้วยเพื่อเป็นพยาน ส่วนใหญ่แล้ว หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะสั่งให้มีการผ่าศพตรวจ ในกรณีต่อไปนี้

1) การตายจากการถูกฆ่าไม่ว่าจะพบสาเหตุการตายจากการตรวจภายนอกหรือไม่

2) เด็กตาย เนื่องจากถูกผู้อื่นกระทำการทารุณ

3) ถูกรถชนตายแล้วคนขับรถหลบหนี

4) ตายในเรือนจำหรือในห้องขัง

5) บอกไม่ได้ว่าตายจากอุบัติเหตุหรือตายโดยธรรมชาติ

6) ตายจากยาเสพติด ยาพิษ หรือรับประทานยาเกินขนาด

7) พิสูจน์ไม่ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร เช่น ถูกไฟไหม้จนเกรียมหรือร่างกายเน่าเปื่อยแล้ว จนไม่สามารถบอกสาเหตุการตายโดยการตรวจภายนอกได้

8) แพทย์สอบสวนเชื่อว่าการผ่าศพตรวจ จะช่วยในการหาสาเหตุการตายที่แท้จริงได้ โดยถือว่าศพเหล่านั้นเป็นศพทางนิติเวช

2.1.3 สำนักงานของแพทย์สอบสวน

สำนักงานแพทย์สอบสวนนั้นจะประกอบไปด้วยหัวหน้าแพทย์สอบสวน (Chief Medical Examiner) ซึ่งส่วนมากเป็นแพทย์ผู้ชำนาญทางนิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathologist) และบุคคลอื่นซึ่งอาจจะมียอของหัวหน้าและแพทย์สอบสวนผู้ช่วยอีกหลายคน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการพยาธิวิทยา พิษวิทยา และเจ้าหน้าที่ธุรการอื่น ๆ ตามความจำเป็น และที่สำคัญยังมีเจ้าหน้าที่สอบสวนพยานตรวจสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น เจ้าหน้าที่สอบสวนเหล่านี้จะเป็นผู้หาข้อมูลต่าง ๆ และทำรายงานให้แพทย์ ขณะเดียวกันรายงานจากพนักงานสอบสวนฝ่ายกระบวนการยุติธรรม ก็จะต้องมายังแพทย์สอบสวนด้วย ดังนั้น แพทย์สอบสวนจึงมีรายงาน 2 ฉบับ อยู่ในมือ ฉบับหนึ่งมาจากหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย และอีกฉบับหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่สอบสวน

นอกจากนี้ยังมีหน่วยนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งรวมทั้งพิษวิทยาไว้ด้วย ขึ้นตรงต่อกรมอนามัยของรัฐหรือในบางรัฐนั้นจะขึ้นตรงกับสำนักงานหัวหน้าแพทย์สอบสวน หน่วยนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยห้องปฏิบัติการพิษวิทยา คือ การค้นหาสารเคมีหรือยาที่เป็นพิษต่อ

ร่างกายในจำนวนที่มากพอในอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งเลือด น้ำปัสสาวะ และน้ำดี ห้องปฏิบัติการฮีโรโลยี คือ การตรวจคราบเลือดเพื่อบอกว่าเป็นเลือดคนหรือเลือดสัตว์ และหมู่เลือด การตรวจหาคราบอสุจิและตัวอสุจิในกรณีความผิดทางเพศ การตรวจเส้นผมเพื่อบอกว่าเป็นมาจากคนหรือสัตว์หรือคนชาติไหน และขนมาจากตำแหน่งใดของร่างกาย นอกจากนี้ยังมีการพิมพ์ลายนิ้วมือและการตรวจฟันเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลในศพไม่มีญาติจากศพเน่าเปื่อยหรือถูกไฟไหม้หรือศพที่เหลือแต่โครงกระดูก

สำนักงานแพทย์สอบสวนกับความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในเขต ซึ่งได้แก่

(1) พนักงานอัยการของรัฐ แพทย์สอบสวนอาจจัดให้พนักงานอัยการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อชี้ถึงสาเหตุและพฤติกรรมการตาย (รวมทั้งทนายจำเลยด้วย)

(2) สมาคมผู้ดูแลสุสาน ผู้ดูแลสุสานที่ผ่านการฝึกอบรมจะเข้าเป็นอาสาสมัครของสำนักงานแพทย์สอบสวนในกรณีที่มีเหตุภัยพิบัติเกิดขึ้น

(3) เครือข่ายเตือนภัยจากยาเสพติด โครงการแห่งชาตินี้มีข้อมูลสถิติที่ทันต่อเหตุการณ์เกี่ยวกับการตายจากการใช้ยาเสพติดในเมือง Cook County หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่คอยติดตามแนวโน้มการใช้ยาเสพติดทั่วประเทศ

(4) กองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกา สำนักงานแพทย์สอบสวนได้มีส่วนร่วมในโครงการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสอบสวนพิเศษแห่งกองทัพอากาศทุก ๆ ปี เจ้าหน้าที่ 2-4 คน จะใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการฝึกอบรมที่สถาบันนิติเวช

(5) เจ้าหน้าที่ตำรวจและสำนักงานแพทย์สอบสวนจะทำงานใกล้ชิดกัน

(6) การฝึกอบรมระหว่างมลรัฐ และระดับนานาชาติได้จัดขึ้นสำหรับนิติพยาธิแพทย์และนักพิษวิทยาทั่วโลก

(7) กรมอัยการ และสำนักงานแพทย์สอบสวน จำทำรายงานการตายที่เกิดขึ้นในบ้านรับเลี้ยงเด็กที่มีเหตุน่าสงสัยเสนอไปยังกรมอัยการ

2.1.4 ข้อดีและข้อเสียของระบบแพทย์สอบสวน

ข้อดี คือ

1) ระบบนี้ทำให้นิติพยาธิแพทย์สามารถจะคัดเลือกศพเพื่อทำการชันสูตรพลิกศพได้สำหรับกรณีที่มีการตายเป็นจำนวนมาก

2) การสอบสวนหารายละเอียดในคดีอาญาจะมีการทำรายงาน 2 ฉบับ ทั้งรายงานของตำรวจและของเจ้าหน้าที่สอบสวน

3) แพทย์สอบสวนจะเป็นผู้ชี้แจงให้ทราบถึงสาเหตุ พฤติการณ์แวดล้อม และพฤติกรรมการตาย

- 4) แพทย์สอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระและเชื่อถือได้
- 5) แพทย์สอบสวนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำรวจหรือหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายที่ควบคุมผู้ต้องหาที่ตายในระหว่างถูกคุมขัง จึงมั่นใจได้ในเรื่องของความเป็นกลาง
- 6) ระบบแพทย์สอบสวน เป็นระบบที่มีความคุ้มค่าในเรื่องของค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะในเมืองที่มีประชากรมากกว่า 25,000 คนขึ้นไป เพราะเมื่อเฉลี่ยออกมาแล้วจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 2 ดอลลาร์ ต่อคนต่อปี

ข้อเสีย คือ

- 1) ในกรณีที่เป็นกรณตายตามธรรมชาติระดับการสอบสวนจะไม่ค่อยละเอียด บางอย่างอาจถูกมองข้ามไป
- 2) อัตราการชันสูตรพลิกศพอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น สาเหตุการตายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาที่ละเอียดและซับซ้อนอาจถูกมองข้ามหรือละเลยไปได้ (อัตราการชันสูตรพลิกศพที่สำนักงานแพทย์สอบสวนในเมือง Cook County) ในปี ค.ศ. 1990 มีเพียงร้อยละ 60 จากจำนวนที่ใช้อ้างอิงทั้งหมด
- 3) การวินิจฉัยหรือการตัดสินใจมักจะเอนเอียงไปในด้านการแพทย์มากกว่าทางกฎหมาย
- 4) ระบบแพทย์สอบสวนนั้นถูกจำกัดในเรื่องเขตอำนาจที่จะทำการสอบสวน ซึ่งไม่มีเหมือนกับระบบโคโรเนอร์ในอังกฤษ
- 5) แพทย์สอบสวนที่ทำงานในส่วนหน่วยราชการมักจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองและทางเศรษฐกิจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ซึ่งมักจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานบริการสาธารณะให้น้อยที่สุด ซึ่งทำให้นิติพยาธิแพทย์ในฐานะที่ทำงานส่วนตัวและทำงานวิชาชีพจึงประสบปัญหาทางการเงิน

3. ประเทศฝรั่งเศส

การชันสูตรพลิกศพของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ว่า¹⁹

“ในกรณีที่มีการพบศพ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการทำร้ายหรือไม่ก็ตาม ถ้ายังไม่รู้สาเหตุแห่งการตายหรือกรณีที่มีการสงสัย พนักงานสอบสวนผู้รับการแจ้งจะต้องแจ้งต่อพนักงานสอบสวนในทันทีและจะต้องไปยังสถานที่ที่พบศพในทันที เพื่อตรวจสอบสาเหตุแห่งการตายในชั้นต้น

พนักงานอัยการ²⁰ อาจไปยังสถานที่เกิดเหตุถ้าเห็นว่าจำเป็น โดยอาจขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามารถระบุสาเหตุของการตายได้ (อาจสอบถามบุคคล) และอาจจะมอบหมายให้พนักงานสอบสวนทำการแทนได้

เว้นแต่ กรณีที่บุคคลดังกล่าว (ถูกร้องขอ) ได้ขึ้นทะเบียนรายชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 157 บุคคลที่ถูกพนักงานอัยการร้องขอ จะต้องสาบานตนว่า จะให้ความร่วมมือในการยุติธรรมด้วยเกียรติยศและด้วยมโนสำนึก

พนักงานอัยการสามารถหาข้อมูล เพื่อตรวจสอบการตายได้”

¹⁹ www.Legifrance.gouv.fr

Article 74

“Where a corps has been discovered, whether having died by violence or otherwise, and the cause of death is unknown or suspicious, the judicial police officer who is told of it immediately informs the district prosecutor, and goes forthwith to the scene to make initial findings.

The district prosecutor goes to the scene if he considers it necessary and he is assisted by persons capable of appraising the nature of the circumstances of the death. He may however delegate for this purpose a judicial police officer of his choice.

Except when they are registered on one of the lists provided for under article 157, the persons called upon in this way take an oath in writing to bring their assistance to justice upon their honour and conscience.

The district prosecutor may also initiate a judicial investigation into the causes of the death.”

²⁰ พนักงานอัยการในประเทศฝรั่งเศสมีสถานะเป็นตุลาการ (magistrat) ด้วย

4. ประเทศญี่ปุ่น

4.1 โครงสร้างทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นนั้น มีที่มาจากกรยอมรับเอากฎหมายของต่างประเทศ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญฉบับแรกก็คือ The Code of Criminal Instruction xu 1880 ซึ่งรับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส ปี 1880 แต่บางส่วนมาจากกฎหมายของเยอรมนี ต่อมาในปี 1922 ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญฉบับใหม่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากเยอรมนีอันมีลักษณะของระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System)

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้บัญชาการกองกำลังพันธมิตรได้ริเริ่มให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญที่ยอมรับหลักนิติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีการร่วมมือระหว่างนักกฎหมายอเมริกัน และนักกฎหมายญี่ปุ่น รวมทั้งผู้พิพากษาและอัยการ ผลก็คือ การประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญฉบับใหม่ในปี 1948 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกฎหมายอเมริกัน

ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินการดำเนินคดีอาญาภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีดังนี้

(1) ขั้นตอนการสอบสวน

ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสอบสวนในระยะต้นและจะมีการสอบสวนเพิ่มเติมโดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 204 ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหาได้แล้ว และเห็นว่าจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างดำเนินคดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องนำตัวผู้ต้องหาพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในเบื้องต้นไปยังสำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่จับกุม เพื่อให้อัยการพิจารณาว่าสมควรที่จะยื่นคำร้องต่อศาลให้ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นหรือไม่ หากอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา ก็จะต้องปล่อยตัวทันที แต่ถ้าอัยการเห็นว่าน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือเห็น

²¹ ราเพย นามจวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 39 – 41.

ตัวผู้ต้องหาพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมไว้ในเบื้องต้นไปยังสำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้มีการจับกุมเพื่อให้อัยการพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลให้ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นหรือไม่ หากอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา ก็จะต้องส่งปล่อยตัวในทันที แต่ถ้าอัยการเห็นว่าน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ก็จะเป็นคำร้องต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับตัวผู้ต้องหามาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ ซึ่งการขอให้ศาลสั่งให้ขังผู้ต้องหาไว้ได้ไม่เกินครั้งละ 10 วัน และศาลจะสั่งขังเช่นนี้ได้ไม่เกิน 2 ครั้ง

ในการสอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการนั้น อัยการมีอำนาจหน้าที่ที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวาง แม้ในดับทบทกฎหมายจะมีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนก็ตาม เหตุที่กฎหมายญี่ปุ่นได้ให้อัยการมีอำนาจและบทบาทในการสอบสวนนั้น เนื่องมาจากอำนาจการสอบสวนและฟ้องร้องคดี เป็นอำนาจที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ เนื่องจากการฟ้องร้องคดีจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสืบสวนและสอบสวนเป็นสำคัญ

(2) ขั้นตอนการฟ้องร้องคดี

ในประเทศญี่ปุ่น เอกชนไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เอง อำนาจการฟ้องคดีอาญาเป็นของอัยการโดยเฉพาะ และในกรณีที่ถึงแม้จะมีพยานหลักฐานว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่ถ้าอัยการได้พิจารณาถึงอุปนิสัย อายุ สภาวะแห่งจิตใจ สภาพแวดล้อมและความร้ายแรงแห่งข้อหาตลอดจนสภาพการณ์ภายหลังการกระทำผิดแล้วเห็นว่า ไม่เป็นการสมควรหรือไม่มีความจำเป็นจะต้องฟ้องร้องผู้กระทำความผิด อัยการก็อาจสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นก็ได้หรืออาจยับยั้งการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดไว้โดยมีกำหนดระยะเวลาภายใต้การคุมประพฤติ ทั้งนี้ การฟ้องร้องคดีของอัยการเป็นไปตามหลักการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ (the principle of discretionary prosecution)

(3) ขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาล

ระบบการพิจารณาคดีในศาลเป็นระบบกล่าวหา (accusatorial) มิใช่เป็นระบบไต่สวน (inquisitorial) กล่าวคือ ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในศาล โดยศาลจะทำหน้าที่เป็นกรรมการ นอกจากนี้ในการยื่นฟ้องคดีนั้น พนักงานอัยการยังไม่จำเป็นต้องแนบหรือยื่นพยานหลักฐานใดๆไปกับคำฟ้อง เนื่องจากจะทำให้ผู้พิพากษาเกิดความลำเอียงในการพิพากษาคดี

4.2 การชันสูตรพลิกศพ

ในประเทศญี่ปุ่น การชันสูตรพลิกศพทางนิติเวชทั้งหมดจะแยกออกจากการชันสูตรพลิกศพทั่วไปหรือของโรงพยาบาล โดยการชันสูตรพลิกศพทางนิติเวชมีอยู่ 2 ชนิด คือ การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครอง (Administrative) และการชันสูตรพลิกศพโดยศาล (Judicial)²²

การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครองนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนการตายที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา ได้แก่ การตายโดยอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย การตายเนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และการตายที่เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่มีการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครองนี้ จะมีในเมืองใหญ่ ๆ เช่น โตเกียว โยโกฮาม่า โอซาก้า โกเบ เป็นต้น โดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ทั้งนี้ในมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่นที่รับผิดชอบในการชันสูตรศพมีอยู่ด้วยกัน 9 แห่งซึ่งจะต้องรับผิดชอบในเขตต่าง ๆ ในญี่ปุ่น นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทคือ

- (1) ให้การศึกษาทางนิติเวชศาสตร์แก่นักศึกษาแพทย์และบุคคลที่สนใจ
- (2) ทำการค้นคว้าวิจัยทางด้านนิติเวชศาสตร์
- (3) ทำการผ่าศพชันสูตรกรณีของคดีฝ่ายศาล ที่เกิดจากการตายอันเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญาหรือสงสัยว่าการตายเกิดจากการกระทำผิดอาญา และส่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชไปเบิกความต่อศาล²³

แต่ในการอนุญาตให้ดำเนินการชันสูตรพลิกศพเหล่านี้ จะเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 8 ของ “กฎหมายคุ้มครองการชันสูตรพลิกศพ” (Act the Conservation Law for post – Mortem Examination)

สำหรับกรณีเมื่อพบศพผู้ที่ตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายโดยสงสัยว่าผิดธรรมชาติอัยการอำเภอหรือสำนักงานอัยการท้องถิ่นที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่พบศพต้องทำการตรวจศพ อัยการสามารถสั่งให้เจ้าหน้าที่ ที่เป็นผู้ช่วยอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับคดี ดำเนินการตรวจศพตามที่ระบุเอาไว้ในข้างต้น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

“When a body of a person who has died an unnatural death or is suspected of having died an unnatural death has been found, a public prosecutor of a

²² นิวัฒน์ ทังทอง. เรื่องเดียวกัน, หน้า 126 – 127.

²³ รำเพย นามฉวี. เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

District or Local Public office which has jurisdiction over the place where it has been found shall inspect and examine the body.

A public prosecutor may cause public prosecutor's assistant official or judicial police official to effect the disposition mentioned in the preceding paragraph"

ส่วนการชันสูตรพลิกศพโดยศาลนั้นจะต้องดำเนินการตาม มาตรา 229 ของกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางอาญา (Act of the Criminal Action Law) สำหรับการสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาต่าง ๆ หรือ กรณีการตายที่มีเหตุน่าสงสัย ซึ่งกรณีดังกล่าวศาลประจำเขต (District Court) จะเป็นผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ระบบแพทย์สอบสวนได้มีขึ้นในญี่ปุ่นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 แต่ปัจจุบันยังคงใช้อยู่เฉพาะในบางพื้นที่ของประเทศเท่านั้น โดยมีใช้เฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เช่น โตเกียว โยโกฮาม่า โอซาก้า และโกเบ เป็นต้น

เมื่อมีการตายที่ผิดธรรมชาติเกิดขึ้นจะต้องทำรายงานไปยังตำรวจประจำเขตและทำการสอบสวนถึงสาเหตุในการก่ออาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการฝึกอบรมจากหัวหน้าตำรวจประจำเขต เจ้าหน้าที่ตำรวจจะตัดสินใจแยกว่าศพใดเป็นเรื่องคดีของฝ่ายปกครองหรือคดีของฝ่ายศาล ซึ่งแพทย์จะเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสอบสวนการตาย โดยจะต้องไปทำการตรวจสอบสภาพศพยังสถานที่เกิดเหตุ และเมื่อได้ผลเป็นประการใดแล้วแพทย์จะต้องระบุสาเหตุการตายนั่นลงในใบมรณบัตรด้วย ซึ่งแพทย์ในกรณีดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นนิติพยาธิแพทย์ก็ได้

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือปัญหาในกระบวนการที่ชี้ขาดว่า การตายที่ผิดธรรมชาติกรณีใดเป็นเรื่องคดีของฝ่ายปกครองและกรณีใดเป็นเรื่องคดีของฝ่ายศาล ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ นักศึกษาแพทย์จำนวนน้อยมากที่เลือกเรียนวิชานิติเวชศาสตร์เป็นวิชาเฉพาะทาง ภายหลังจากที่เขาสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแพทย์ และนั่นคือจุดเริ่มต้นของปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาธิแพทย์ ซึ่งประเทศอื่น ๆ ที่พัฒนาแล้วในระดับญี่ปุ่นมักจะไม่ค่อยจะประสบกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากรดังกล่าว

ความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลญี่ปุ่น กำลังจะดำเนินการพัฒนาแก้ไขระบบงานในส่วนนี้ ก็คือ

- 1) สร้างระบบการตรวจสอบทางการแพทย์ที่สมบูรณ์แบบในทุกพื้นที่ของประเทศ
- 2) สร้างโครงการฝึกอบรมระดับหลังปริญญาตรีทางด้านนิติเวชศาสตร์ให้มากขึ้น

บทที่ 4

การชั้นสูตรพลิกศพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน

ในบทนี้ จะได้ศึกษาถึงการชั้นสูตรพลิกศพผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานอันได้แก่การตรวจสอบภายในเรือนจำ การชั้นสูตรพลิกศพผู้ต้องขังในเรือนจำโดยญาติ ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติของการชั้นสูตรพลิกศพในเรือนจำเพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

1. การตรวจสอบภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น สังคมจะต้องมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับผู้กระทำผิด แต่จะจัดการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนในแต่ละยุคสมัย ในสมัยดั้งเดิมมีความเชื่อว่าคนทำผิดเพราะความชั่วร้ายในสันดาน การลงโทษจึงต้องกระทำด้วยความทารุณโหดร้ายและรุนแรง เพื่อมุ่งที่จะก่อให้เกิดความหวาดกลัวไม่กล้าทำผิดขึ้นอีก และทำให้คนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างไม่กล้าที่จะกระทำผิดเช่นกัน ปัจจุบันความเชื่อได้เปลี่ยนแปลงไป เริ่มมีความเชื่อว่า หากเราปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างไร เขาก็จะออกมาอยู่กับเราในลักษณะนั้น ถ้าเราปฏิบัติต่อเขาอย่างเสีย เขาก็จะออกมาอยู่กับเราอย่างเสีย และคนทำผิดก็มีได้เกิดความเกรงกลัวโทษทัณฑ์เสมอไป หากแต่เป็นเพราะความจำเป็น ความถูกกดดันจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีความเชื่อว่า คนทำผิดเพราะสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมและกดดันให้คนหันไปสู่การกระทำผิด คนที่ได้รับการหล่อหลอมขัดเกลาจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีขาดโอกาสทางสังคมก็จะหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้นการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงต้องหันมาให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ขัดเกลาให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในสังคมเมื่อพ้นโทษได้ ภารกิจในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้นเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นสำหรับฝ่ายราชทัณฑ์ซึ่งต้องดูแลควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้นจัดว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของงานราชทัณฑ์ ในการที่จะอบรมแก้ไขให้คนที่กระทำผิดได้ปรับตัว ปรับพฤติกรรมและกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่กระทำผิดขึ้นอีก ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญางานราชทัณฑ์ ที่นานาประเทศถือปฏิบัติ การนำผู้กระทำผิดเข้ามาคุมขังไว้ โดยไม่ให้การอบรมแก้ไขฟื้นฟู เพียงแต่คุมขังไว้ นอกจากจะทำให้

ผู้กระทำผิดไม่มีโอกาสที่กลับตัวแล้วยังทำให้ผู้กระทำผิดต้องมีสภาพเสื่อมโทรมลงไปกว่าเดิมอีก เนื่องจากเมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำโดยไม่มีกิจกรรมใดๆ ทำ หรือไม่ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมในพัฒนาตนเองแล้ว ก็จะมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตและเกิดการรวมกลุ่มเรียนรู้ถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรรมซึ่งกันและกัน¹

ดังนั้นภารกิจด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นสำหรับงานราชทัณฑ์โดยเฉพาะงานเรือนจำในการที่จะทำให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมได้ โดยไม่กระทำผิดซ้ำอีกแต่บางครั้งในระหว่างการควบคุมผู้ต้องขังได้มีการเสียชีวิตขึ้นก่อนที่จะออกไปจากเรือนจำกรมราชทัณฑ์จึงได้วางขั้นตอนต่างๆ เพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ป้องกันข้อครหาของบุคคลภายนอกโดยเฉพาะญาติ ไว้ดังนี้

1.1 ระเบียบปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์²

การตายของผู้ต้องขังซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถานในทุกกรณี การปล่อยตัวและการประหารชีวิต เจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถานต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ และระเบียบที่วางไว้ เพราะการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับการบริหารงานของเรือนจำและทัณฑสถาน รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนอาจก่อให้เกิดทัศนคติและภาพพจน์ที่ไม่พึงประสงค์แก่ประชาชนได้ ดังนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถานจึงต้องยึดถือปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นส่วนสร้างความเข้าใจอันดี อีกทั้งยังสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางราชการแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และจะก่อให้เกิดทำที่อันดีต่อระบบการราชทัณฑ์ด้วย

1.1.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเสียชีวิต³

เมื่อมีผู้ต้องขังเสียชีวิตในเรือนจำให้ปฏิบัติดังนี้

1) การดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนผู้ตาย

1.1) เมื่อมีผู้ต้องขังถึงแก่ความตายให้เจ้าหน้าที่ผู้พบศพ หรือเจ้าหน้าที่เวรรักษาการณ์แจ้งชื่อ - สกุล เลขคดี วัน และเวลาที่ตาย ให้ฝ่ายทัณฑปฏิบัติทราบโดยด่วน

¹ นัทธี จิตสว่าง. โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด. กรุงเทพมหานคร : วัฒนพงศ์การพิมพ์, 2546, หน้า 1-2.

² กรมราชทัณฑ์. คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์, 2542, หน้า 217.

³ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0905/ว 85 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2544.

ทางโทรศัพท์หรือวิทยุสื่อสารเพื่อจะได้ค้นหาทะเบียนรายตัวเตรียมการไว้ก่อน จากนั้นให้รีบส่งรายละเอียดการตายและสมุดประวัติผู้ต้องขัง (จ.น.1/4) เพื่อประกอบการเสนอนั่งสือ

1.2) บันทึกรายละเอียดการตายไว้ในสมุดตรวจการ โดยระบุชื่อสกุล อายุสัญชาติ ศาสนา เลขคดี ฐานโทษ กำหนดโทษ โทษที่เหลือ เวลาพบการตาย เวลาตาย และให้ผู้บังคับบัญชาบันทึกด้วยว่าได้มีการดำเนินการอย่างไร โดยให้บันทึกการตายเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ดังนี้

1.2.1) ในวันเวลาราชการ เริ่มจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบพื้นที่ (ถ้ามี) หรือเจ้าหน้าที่ผู้พบศพ หัวหน้าฝ่ายควบคุม และผู้อำนวยการส่วนควบคุม

1.2.2) ในวันหยุดราชการ (กลางวัน) เริ่มจากเวรรักษาการณที่รับผิดชอบพื้นที่ หรือเจ้าหน้าที่ผู้พบศพ ผู้ช่วยพัศดีเวร พิศดีเวร และเวรผู้ใหญ่

1.2.3) นอกเวลาราชการ (กลางคืน) เริ่มจากเวรรักษาการณที่รับผิดชอบพื้นที่ผลัดนั้นๆหรือเจ้าหน้าที่ผู้พบศพ ผู้ช่วยพัศดีเวร พิศดีเวร และเวรผู้ใหญ่

1.3) ให้จัดบันทึกในทะเบียนผู้ต้องขังตามบัญชีแนบ ร.ท. ต่างๆ ให้ครบถ้วน ซึ่งประกอบด้วยทะเบียนการรายงานชั้นสูตรศพผู้ต้องขัง (ร.ท.28) ทะเบียนกำกับผู้ต้องขังตาย (ร.ท.30) ทะเบียนผู้ต้องขังป่วยตาย (ร.ท.103 ร.ช.) และในกรณีเป็นคนฝากให้จำหน่ายในทะเบียน ร.ท.20

2) การแจ้งพนักงานสอบสวนและการชันสูตรพลิกศพ

2.1) ให้ฝ่ายทัศนคติปฏิบัติหรือเวรทะเบียนเป็นผู้แจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อชันสูตรพลิกศพแจ้งญาติ และแจ้งนายทะเบียนท้องถิ่นเพื่อออกใบมรณบัตร รวมทั้งให้รายงานศาลทราบ ในกรณีเป็นผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือระหว่างพิจารณาคดีในศาล ทั้งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เพื่อศาลจะได้สั่งจำหน่ายคดีต่อไป กรณีผู้ต้องขังเป็นคนฝากให้แจ้งแก่ผู้ฝากทราบด้วย

2.2) กรณีชื่อของผู้ต้องขังที่ตายที่ปรากฏในทะเบียนรายตัวของเรือนจำไม่ตรงกับรายชื่อในทะเบียนราษฎรของนายทะเบียนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการออกใบมรณบัตร ให้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนท้องถิ่นที่จะออกใบมรณบัตร เพื่อให้รับรองว่าผู้ต้องขังที่ตายคือบุคคลเดียวกับผู้ตายตามรายชื่อที่จะออกใบมรณบัตร โดยแนบรายชื่อตามคำพิพากษาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน รูปถ่ายและลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ต้องขังให้นายทะเบียนท้องถิ่น เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาในการออกใบรับรองแนบท้ายใบมรณบัตร

2.3) เมื่อพนักงานสอบสวน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เข้าทำการ

ชั้นสูตรพลิกศพให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการ ดังนี้

2.3.1) ตรวจสอบหลักฐานของบุคคลต่าง ๆ ที่จะเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพ ว่าถูกต้องหรือไม่ และให้ลงรายละเอียดในแบบฟอร์มที่กำหนด

2.3.2) ขณะทำการชั้นสูตรพลิกศพ ให้จัดเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มกันความปลอดภัยโดยใกล้ชิด อย่าให้เกิดอันตรายและความเสียหายขึ้นได้

2.3.3) ชี้แจงทำความเข้าใจ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพตามสมควรในการติดต่อสื่อสารและถ่ายรูปภาพ โดยอนุญาตให้นำกล้องถ่ายรูป วิทยุติดตัว และโทรศัพท์มือถือเข้าไปได้ และให้ใช้เฉพาะที่เกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพเท่านั้น

2.3.4) กรณีญาติผู้ตายขอเข้าไปดูการชั้นสูตรพลิกศพ ให้ปฏิบัติตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนมาก ที่ มท 0905/ว 64 ลงวันที่ 10 กันยายน 2544 โดยเคร่งครัด

2.3.5) เมื่อทำการชั้นสูตรพลิกศพแล้ว หากแพทย์ไม่สามารถระบุสาเหตุการตายได้ในขณะนั้น และมีการส่งศพไปตรวจพิสูจน์ที่โรงพยาบาลหรือสถาบันนิติเวชวิทยา จะต้องติดตามผลการตรวจพิสูจน์ศพจนกว่าจะทราบ และเมื่อได้รับแจ้งผลการตรวจใบมรณบัตร หรือเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ ให้ถูกต้อง แล้วรายงานพร้อมจัดส่งเอกสารดังกล่าวให้กรมราชทัณฑ์ทราบโดยเร็ว

3) การแจ้งข่าวการตายของผู้ต้องขังแก่ครอบครัวหรือญาติ

3.1) แจ้งให้ญาติทราบโดยตรง ทางโทรศัพท์ ทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) หรือโทรเลข ภายใน 24 ชั่วโมง

3.2) แจ้งไปยังอำเภออันเป็นภูมิลำเนาของผู้ตาย ให้ช่วยแจ้งแก่ครอบครัวหรือญาติผู้ตาย หากผู้ตายมีภูมิลำเนานอกเขตของเรือนจำ ให้ประสานไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเจ้าของภูมิลำเนา ให้แจ้งอำเภออันเป็นภูมิลำเนาของผู้ตาย เพื่อแจ้งแก่ครอบครัวผู้ตายทราบ

3.3) ถ้าเป็นผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ ให้ประสานงานไปยังสถานเอกอัครราชทูตหรือ สถานกงสุลของประเทศนั้น ๆ ทราบภายใน 24 ชั่วโมง หากไม่มีสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลของประเทศดังกล่าวประจำประเทศไทย ให้แจ้งกรมราชทัณฑ์และกระทรวงต่างประเทศทันที

3.4) กรณีผู้ตายเป็นมุสลิม ให้แจ้งข่าวการตายของผู้นั้นโดยเร็ว

หากไม่มีญาติ ให้แจ้งกรรมการมัลลิตที่อยู่ใกล้ โดยเฉพาะเรือนจำกลางบางขวางและเรือนจำกลางคลองเปรม จะแจ้งแก่สำนักจุฬาราชมนตรีหรือสำนักมุสลิมกลางก็ได้ เพื่อสะดวกในการรับศพไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แล้วรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบตามระเบียบ

3.5) กรณีผู้ต้องขังตายด้วยโรคระบาด ซึ่งแพทย์มีความเห็นให้จัดการเผาศพผู้ตายโดยเร็ว หรือเรือนจำไม่มีที่เก็บศพที่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ ให้จัดการเผาศพนั้นทันที แล้วแจ้งให้ญาติทราบภายหลัง และต้องเก็บกระดูกไว้รอญาติของผู้ตายด้วย

3.6) ภายหลังจากที่ได้แจ้งญาติไปแล้ว หากได้รับแจ้งกลับจากทางอำเภอว่าไม่มีญาติ หรือญาติไม่ประสงค์จะรับศพ หรือได้พ้นกำหนด 3 เดือนนับแต่วันที่ได้แจ้งข่าว ให้จัดการเผาศพนั้นเสีย ซึ่งหากมีกรณีเช่นเดียวกันหลายศพก็ให้เผาในคราวเดียวกัน แล้วรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบตามระเบียบ

4) การพิมพ์ลายนิ้วมือ

4.1) เมื่อเจ้าหน้าที่ทะเบียนพิมพ์นิ้วมือเสร็จแล้วให้เปรียบเทียบลายพิมพ์นิ้วมือศพกับตำหนิ รูปพรรณสันฐาน ลายสัก หรือลักษณะอื่นอันเป็นที่สังเกตกับเอกสารทะเบียนรายตัว (รท.101) เมื่อถูกต้องตรงกันแล้ว ให้เจ้าหน้าที่รับรองความถูกต้องก่อนมอบศพให้พนักงานสอบสวนนำไปตรวจพิสูจน์การตายต่อไป

4.2) ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและใบมรณบัตรให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และถ้าผู้ตายคดีอยู่ระหว่างสอบสวน ให้ส่งใบแจ้งการตาย และสำเนาใบมรณบัตรไปให้ศาลและพนักงานอัยการทราบด้วย

5) การทำพินัยกรรมของผู้ต้องขัง

5.1) ในกรณีที่ผู้ต้องขังป่วยหนักและคาดว่าจะเสียชีวิต หากผู้ต้องขังดังกล่าวมีความประสงค์จะทำพินัยกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินหรือการจัดการศพ ก็ให้จัดการให้ตามความประสงค์เพื่อเป็นการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง

5.2) เมื่อผู้ต้องขังตาย ทรัพย์สินของผู้ต้องขังในส่วนที่อยู่ในความดูแลของเรือนจำซึ่งได้แก่ สิ่งของที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเข้าหรือเก็บไว้ในเรือนจำ เงินฝาก เงินปันผล เงินรางวัล ให้คืนแก่ญาติที่ใกล้ชิดกับผู้ตาย เช่น คู่สมรส บุพการี หรือผู้สืบสันดานตามลำดับชั้นของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกโดยให้ญาตินำหลักฐาน เช่น ทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน หรือใบทะเบียนสมรส มาแสดง เมื่อตรวจสอบเป็นที่ถูกต้องแล้ว ให้คืนทรัพย์สินของผู้ตายแก่ญาติ พร้อมทั้งทำหลักฐานการรับไว้ด้วย

6) การรายงานกรมราชทัณฑ์

6.1) เมื่อมีผู้ต้องขังตาย ต้องรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบโดยเร็ว และในการรายงานจะต้องระบุชื่อ – นามสกุล อายุ สัญชาติ ชั้น คดี กำหนดโทษ กำหนดพันธโทษ สถานที่ตาย และสาเหตุการตาย (ถ้าทราบ) พร้อมจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น ทะเบียน การรายงานชันสูตรศพผู้ต้องขัง (ร.ท.28) รายงานการชันสูตรพลิกศพของตำรวจ ผลการตรวจ พิสูจน์ของแพทย์หรือหนังสือรับรองการตายของโรงพยาบาลแล้วแต่กรณี ภาพถ่ายสภาพศพผู้ต้อง ขัง สถานที่เกิดเหตุ และอุปกรณ์ที่ใช้ (ถ้ามี)

6.2) หลังจากทราบผลการชันสูตรพลิกศพหรือได้รับผลการตรวจ พิสูจน์ศพของแพทย์แพทย์แล้ว หากเป็นการตายผิดธรรมชาติ ตาม ป.วิอาญา มาตรา 148 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงในทันที และรายงานผลการสอบพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องให้กรม ราชทัณฑ์ทราบโดยเร็ว

1.2 วิธีการปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

1.2.1 แนวทางการปฏิบัติกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิต⁴

กรมราชทัณฑ์พิจารณาเห็นว่า เรือนจำและทัณฑสถานยังมีปัญหาในการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เสียชีวิต ในการติดต่อแจ้งให้ทางญาติทราบหรือติดต่อญาติไม่ได้ เหตุเพราะ ไม่ทราบที่อยู่ของญาติ ระยะเวลาในการนำศพไปฝังเพื่อรอญาติ และกรณีผู้ต้องขังป่วยเมื่อย้าย เรือนจำและเสียชีวิต ไม่สามารถติดต่อญาติได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว กรมราชทัณฑ์จึงได้มี หนังสือแจ้งให้เรือนจำและทัณฑสถานทราบและถือปฏิบัติดังนี้

1) ให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังแรก รับ หรือการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยสอบถามผู้ต้องขังให้ได้ที่อยู่หรือภูมิลำเนาของผู้ต้องขัง และครอบครัวหรือญาติให้ชัดเจนสมบูรณ์ รวมทั้งชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่รู้จักหรือญาติที่สามารถ ติดต่อได้อย่างรวดเร็ว เมื่อผู้ต้องขังย้ายเรือนจำและทัณฑสถานเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตในเวลาต่อมา ก็สามารถติดต่อญาติได้ตามประวัติที่ได้จัดทำแต่ต้น ผู้ต้องขังที่ใช้ชื่อปลอมก็ขอให้พยายามชี้แจง ให้ทราบถึงผลเสียที่จะติดตามมา หากทางราชการไม่ทราบที่อยู่แน่นอน เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้ให้ความร่วมมือ

2) ให้เรือนจำและทัณฑสถานแจ้งข่าวการตายแก่ญาติผู้ตายโดยตรง โดยแจ้งเป็นหนังสือตอบรับ หรือโทรเลขภายใน 24 ชั่วโมง โดยให้ถือเป็นหน้าที่และจรรยาบรรณ ของข้าราชการราชทัณฑ์ที่จะต้องให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม ในกรณีที่ผู้ต้องขัง

⁴ กรมราชทัณฑ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 219.

เสียชีวิตขอให้รับแจ้งข่าวโดยทันที และให้พยายามเสาะหาหนทางที่จะแจ้งข่าวดังกล่าวให้ถึงมือผู้รับโดยเร็วแทนที่จะเป็นเพียงแต่ทำหนังสือราชการแจ้งญาติแล้วส่งทางไปรษณีย์ ตามที่เคยปฏิบัติมาเท่านั้น

3) ในกรณีที่ผู้ต้องขังเสียชีวิตมีภูมิลำเนาอยู่ต่างท้องที่จากที่เรือนจำหรือทัณฑสถานตั้งอยู่ขอให้เรือนจำและทัณฑสถานที่มีผู้ต้องขังเสียชีวิตรีบแจ้งข่าวการตายไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในท้องที่ที่ผู้ต้องขังนั้นมีภูมิลำเนาโดยทันที เพื่อขอความร่วมมือให้เรือนจำและทัณฑสถานจัดเจ้าหน้าที่ออกไปแจ้งข่าวให้ทางญาติผู้ต้องขังทราบเพื่อจะได้ไปติดต่อขอรับศพไปดำเนินการตามประเพณีต่อไป ทั้งนี้ เพื่อเหตุผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม

4) ขอให้เรือนจำและทัณฑสถานที่ได้รับแจ้งขอความร่วมมือจากเรือนจำที่มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจัดเจ้าหน้าที่ไปแจ้งข่าวการตายของผู้ต้องขังโดยทันที และให้ถือเป็นการเอื้อเพื่อแก่ส่วนราชการในสังกัดกรมราชทัณฑ์ด้วยกัน

5) ภายหลังจากที่มีการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังตามกฎหมายเป็นการเรียบร้อยแล้ว ระหว่างรอการติดต่อจากญาติที่เรือนจำและทัณฑสถานได้แจ้งข่าวไปแล้วนั้น ให้เก็บรักษาศพนั้นไว้ให้อยู่ในสภาพที่ไม่อุจาดตา หากไม่มีญาติมาติดต่อและเรือนจำเห็นว่าหากยังเก็บศพไว้ในเรือนจำต่อไปจะเป็นการไม่สมควร ก็ให้นำศพไปฝังที่วัด และถ้าไม่มีญาติติดต่อกลับมาหรืออำเภอแจ้งว่าไม่มีญาติภายใน 3 เดือน ก็ให้เรือนจำจัดการเผาศพนั้นเสีย ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสามารถเบิกเงินงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ได้ รายละเอียดปรากฏตามหนังสือกรมฯ ที่ 153/2481 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2481 และหนังสือกรมฯ ที่ มท 0903/ว 87 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2535

6) ผู้ต้องขังที่เสียชีวิตเป็นมุสลิม ให้แจ้งข่าวการเสียชีวิตแก่ญาติโดยทันทีภายใน 24 ชั่วโมง หากไม่มีญาติให้แจ้งกรรมการมัสยิดที่อยู่ใกล้ ส่วนเรือนจำกลางบางขวาง เรือนจำและ ทัณฑสถานในเขตกรุงเทพมหานครและใกล้เคียง ให้แจ้งสำนักจุฬาราชมนตรีตามนัยหนังสือกรมฯ ที่ 131/2505 ลงวันที่ 10 สิงหาคม 2505

7) ผู้ต้องขังชาวต่างประเทศเสียชีวิต ให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการประสานงานให้สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลต่างประเทศนั้น ๆ ทราบโดยทันทีภายใน 24 ชั่วโมง หากไม่มีสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลต่างประเทศของบุคคลในสัญชาตินั้น ๆ ประจำประเทศไทย ให้แจ้งกรมราชทัณฑ์และกระทรวงการต่างประเทศทราบโดยทันที แล้วรายงานกรมฯ ทราบอีกทางหนึ่ง ตามนัยหนังสือกรมฯ ที่ มท 0905/149 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2539 (หนังสือกรมฯ ที่ มท 0905/ว 14 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2540)

1.3 วิธีปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การชันสูตรพลิกศพผู้ตายซึ่งอยู่ในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานนั้นก็จะเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดว่า

“เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อมีความตายเกิดขึ้นในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงาน (เจ้าพนักงานทุกประเภทที่มีอำนาจในการควบคุมหรือซึ่งบุคคลได้ตามกฎหมาย) จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น แม้ความตายของผู้ที่ถูกควบคุมนั้นจะเป็นความตายโดยธรรมชาติก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 106/2501) การที่กฎหมายได้กำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกรายเช่นนี้ เพราะเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการพิสูจน์ถึงการกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานผู้ควบคุมและสาเหตุแห่งการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างความควบคุมตัวโดยเจ้าพนักงานของรัฐให้สาธารณชนได้ทราบ องค์การศาลจะเป็นผู้ไต่สวน ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญโดยถือว่าเป็นการใช้อำนาจศาลเข้ามาตรวจสอบเพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหารหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับบุคคลผู้มีอำนาจเข้าไปชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น กฎหมายได้กำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐไว้หลายหน่วยงานด้วยกันคือ⁵

1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่พบศพนั้นอยู่ คือ พนักงานสอบสวน ที่มีอำนาจในเขตท้องที่ที่เรือนจำ/ทัณฑสถานนั้นตั้งอยู่ เช่น เรือนจำกลางคลองเปรมตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจนครบาลประชาชื่น หรือเรือนจำกลางบางขวางตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนนทบุรี เป็นต้น

2) แพทย์ผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ คือ

ก. แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิมัธยมศึกษาหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา

ข. แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 106/2501 นักโทษเด็ดขาดตายเพราะเส้นโลหิตแตกในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานเรือนจำ พนักงานอัยการร้องต่อศาลให้ไต่สวนและมีคำสั่งได้

ค. แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

ง. แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่

3) พนักงานอัยการ

4) พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ซึ่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2543 ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูงตรรกศพของพนักงานฝ่ายปกครองไว้ดังนี้

ก. ในจังหวัดอื่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด จ่าจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด

ข. ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มหัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนัก กรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำหรับบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นญาติของผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น จะขออนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อร่วมตรวจดูการตายของผู้ต้องขังกับเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพด้วยจะได้หรือไม่ เนื่องจากอดีตที่ผ่านมายังไม่เคยมีการอนุญาตให้ญาติผู้ต้องขังเข้าไปในเรือนจำ/ทัณฑสถานร่วมกับเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ จึงต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คือ มาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วรรคสอง และวรรคสาม ดังนี้

“ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่ทำได้”

“ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น และเหตุผลของการประกาศใช้

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 นั้น ก็ไม่มีข้อความใด ๆ ที่กล่าวถึงการอนุญาตหรือให้สิทธิแก่ญาติของผู้ตายเข้าร่วมดูการชันสูตรพลิกศพในสถานควบคุมหรือเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ คงมีเพียงกำหนดหลักการเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายเพิ่มขึ้นจากเดิม คือ

1. เมื่อมีความตายเกิดขึ้นต้องแจ้งให้ญาติทราบอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ แต่หากไม่สามารถแจ้งได้ก็ไม่มีผลกระทบอื่นใด หรือแจ้งญาติหลาย ๆ คนก็ได้
2. แจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้ญาติอย่างน้อยหนึ่งคนทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน
3. หากญาติไม่มีหมายให้ศาลแต่งตั้งทนายความขึ้น เพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติของผู้ตาย

สำหรับญาติผู้ต้องขังที่ตายนั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้ง และหากญาติผู้ต้องขังนั้นมีความประสงค์ที่จะเข้าไปตรวจดูการตายร่วมกับคณะทำงานชันสูตรพลิกศพด้วย ดังนั้น พนักงานสอบสวนผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบในการตรวจสอบด้วยว่า บุคคลนั้นเป็นญาติกับผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานจริงเพราะหากการตรวจสอบเป็นไปอย่างไม่รอบคอบแล้ว บุคคลดังกล่าวนั้นอาจจะไม่เป็นญาติผู้ต้องขังจริง แต่มีความประสงค์ที่จะเข้าไปในเรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อวัตถุประสงค์ร้ายอื่น เช่น จี้จับตัวประกัน เพื่อต่อรองให้ปล่อยตัวผู้ต้องขังอื่น หรือก่อเหตุการณ์ร้ายอื่น ๆ ได้ เนื่องจากคณะทำงานชันสูตรพลิกศพจะเข้าดำเนินงานในเวลาทำงานราชการตามปกติ คือ เวลา 08.30 น. – 16.30 น. ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวเป็นเวลาที่ต้องขังทั้งหมดจะกระจายกันอยู่ทั่วไปภายในกำแพงเรือนจำ/ทัณฑสถาน อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มาตรการรักษาความปลอดภัยอาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเท็จจริงพนักงานสอบสวนไม่อาจรู้ได้ว่าผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น มีญาติอยู่ที่ใดบ้าง แต่เจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถานจะเป็นผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับผู้ต้องขังเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อผู้ต้องขังเข้ามาอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานจะมีการทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังรายตัว (ร.ท. 101) ซึ่งในทะเบียนประวัตินั้นจะกำหนดชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง สถานที่ติดต่อ สำหรับกรณีเมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นแก่ตัวผู้ต้องขัง ดังนั้น เพื่อให้ได้ตัวญาติผู้ต้องขังที่แท้จริงตรงกับญาติผู้ต้องขังที่ผู้ต้องขังให้รายชื่อไว้ในขณะทำทะเบียนประวัติหรือญาติผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมผู้ต้องขังจนถึงขนาดที่เจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถานรู้จัก พนักงานสอบสวนจะต้องประสานกับเจ้าพนักงานเรือนจำเพื่อร่วมกันตรวจสอบ

2. การให้ญาติเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการชั้นสูตรพลิกศพโดยญาติของผู้ต้องขังตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันของประเทศไทย ที่มีกฎหมายว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ เมื่อย้อนไปก่อนสมัยกรุงสุโขทัย ในยุคนั้นยังไม่มีหนังสือเป็นของตนเอง จึงยังไม่เป็นที่ปรากฏถึงการบัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพ กำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนตายตัวลงไปเช่นนั้น พอมาถึงสมัยสุโขทัย มีลายจารึกบนศิลา ซึ่งถือว่ามีกฎหมายใช้แล้ว แต่ก็ยังมิได้ปรากฏว่ากล่าวถึงการชั้นสูตรพลิกศพแต่อย่างใด ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มมีกฎหมายเริ่มใช้แล้ว แต่ถูกพม่าเผาทำลายหมด จึงไม่สามารถที่จะพบเป็นตัวจริงของกฎหมายกรุงศรีอยุธยา และไม่ปรากฏถึงหลักฐานเรื่องการชั้นสูตรพลิกศพ มีแต่ในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งเป็นการตรวจศพนักโทษ หากตายลงให้มหาดเล็ก ตำรวจ กลาโหม มหาดไทย ออกไปตรวจสอบว่านักโทษนั้นได้ตายไปแล้วจริงอย่างแน่ชัดเสียก่อน จึงให้เอาไปทิ้งป่าช้า ซึ่งมีได้กล่าวถึงญาติแต่อย่างใด ครั้นเมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีกฎหมายตราสามดวงกำหนดให้พระท่ามกระงไปดูศพ ถ้ามีการตีฟันแทงกันถึงตาย และถ้าผู้ร้ายตายลงให้เวรมหาดไทย กลาโหม กรมวังไปดูศพ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 กำหนดให้กรรมการอำเภอมีหน้าที่ทำการชั้นสูตรพลิกศพ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2477 กำหนดให้กรรมการอำเภอ กำนัน และแพทย์ประจำตำบล หรือเจ้าบ้านคนใดคนหนึ่งพร้อมกัน 3 คน ทำการชั้นสูตรพลิกศพ และเมื่อมาใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 กำหนดให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์อื่นเป็นผู้ชั้นสูตรพลิกศพ ถ้าหากกรณีเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติราชการตามหน้าที่จะต้องให้ผู้พิพากษาช่วยในการชั้นสูตรพลิกศพด้วย หลังจากที่มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้แล้ว มีการประกาศแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในเรื่องนี้รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ดังรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 แก้ไขเล็กน้อยโดยเพิ่มเติมกรณีแพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์อื่นไม่มีด้วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่แทน

(2) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ได้ปรับปรุงการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้า

พนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเพื่อร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ เพื่อให้คดีลุล่วงไปโดยเหมาะสมและรวดเร็วยิ่งขึ้น กับเพื่อแก้ข้อขัดข้องของศาล เจ้าพนักงาน และกฎหมายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่สำคัญบางประการ

(3) ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ได้แก้ไขการกำหนดตัวบุคลากรทางการแพทย์เป็นอนามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ในกรณีที่บุคลากรไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบลแทน และกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพเป็นครั้งแรกในกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และที่สำคัญคือตัดการไต่สวนในชั้นศาลออก โดยให้เหตุผลว่า ในขณะนั้นภาระของอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ตลอดทั้งวิธีการชั้นสูตรพลิกศพก็ไม่สะดวกและเหมาะสม

(4) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 ได้แก้ไขบุคคลที่จะร่วมการชั้นสูตรพลิกศพ โดยตัดพนักงานอัยการออก แต่เพิ่มเติมกระบวนการตรวจสอบอำนาจของเจ้าพนักงาน กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ และกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายตุลาการ โดยให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ทำคำร้องขอให้ศาลไต่สวน โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากเมื่อมีการใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ปราบกฏว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น เมื่อมีราษฎรตายหรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้วมักจะอ้างว่าเป็นการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัย โดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติของผู้ตายไม่สามารถนำพยานเข้าสืบเป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป

(5) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่แก้ไขใหม่และใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์นิติเวชศาสตร์ แพทย์ประจำโรงพยาบาล และแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตามลำดับ รวมทั้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคนร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพด้วยในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ รวมทั้งปรับปรุงวิธีการในการชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายโดยศาล เพื่อให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว รอบ

คอบ มีประสิทธิภาพ และคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้นจะเห็นได้ว่าการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทยเริ่มมีวิวัฒนาการขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงเฉพาะญาติไม่เคยมีการบัญญัติไว้เลยในอดีตที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นกฎหมายราชทัณฑ์หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จนกระทั่งเมื่อมีการแก้ไขกฎหมายครั้งล่าสุด คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ได้ให้สิทธิญาติของผู้ตายสามารถที่จะเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพได้ แม้จะเป็นการตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานก็ตาม ซึ่งจะส่งทั้งผลดีและผลเสียที่แตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องการทำนิติกรรมเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ได้กล่าวมาแล้วถึงเรื่องของสภาพปัญหาในบทที่ 1

3. ปัญหาและอุปสรรคทางวิธีการปฏิบัติของการชั้นสูตรพลิกศพในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

ประเทศไทยใช้วิธีการควบคุมผู้ต้องขังด้วยการกำหนดพื้นที่สำหรับควบคุมตามสภาพพื้นที่ของเรือนจำแต่ละแห่ง คือ ปล่อยให้ผู้ต้องขังอยู่รวมกันภายในพื้นที่ที่กำหนดในเวลากลางวัน และให้อยู่ภายในอาคารเรือนนอนในเวลากลางคืน ไม่เหมือนกับการควบคุมผู้ต้องขังของประเทศแถบยุโรป อเมริกา หรือบางประเทศในเอเชีย ซึ่งใช้อาคารสถานที่และเครื่องมือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการควบคุมผู้ต้องขัง คือให้ผู้ต้องขังอยู่เฉพาะภายในห้องขังที่มีความมั่นคงแข็งแรงแล้วใช้เครื่องกลไกอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ มาทำงานเท่านั้น อาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกมาอยู่ในพื้นที่กว้างหรือสนามได้บางขณะบางเวลา เพื่อออกกำลังกายเท่านั้น

เนื่องจากเรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นสถานที่ควบคุมพิเศษต้องห้ามสำหรับบุคคลทั่วไป เว้นแต่บุคคลดังต่อไปนี้

1. เจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งจะต้องเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายราชทัณฑ์ เช่น ผู้คุม พัดตี ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานในตำแหน่งอื่น เป็นต้น
2. ผู้มีอำนาจเข้ามาตรวจกิจการของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 หรือข้าราชการกรมราชทัณฑ์ผู้มีอำนาจตรวจกิจการเรือนจำ/ทัณฑสถาน เช่น ผู้ตรวจการราชทัณฑ์ เป็นต้น
3. บุคคลภายนอกผู้มาติดต่อกับกิจการของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เช่น มีผู้มาส่งอาหาร นำอาหารดิบมาส่ง หรือกลุ่มคณะนักศึกษาเข้ามาดูกิจการของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

4. เจ้าพนักงานอื่นซึ่ง เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น แพทย์กระทรวง สาธารณสุขเข้าไปตรวจอาการเจ็บป่วยของผู้ต้องขังตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข และผู้มี อำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ เมื่อมีความตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

สำหรับบุคคลผู้มีอำนาจเข้าไปชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น กฎหมายได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีอำนาจไว้หลายหน่วยงาน คือ ฝ่ายแพทย์ ฝ่ายพนักงานสอบสวน ฝ่ายพนักงานอัยการ และฝ่ายพนักงานฝ่ายปกครอง แต่ละหน่วยงานยังกำหนดตัวบุคคลไว้อีก หลายประเภท ซึ่งอาจจะเกิน 1 คนก็ได้

ส่วนบุคคลภายนอกซึ่งเป็นญาติผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น เนื่องจาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 นั้น ไม่ได้กำหนดแน่ชัดและไม่มีข้อความใด ๆ ที่กล่าวถึงการอนุญาตหรือให้สิทธิแก่ญาติของผู้ตาย เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพในสถานควบคุมหรือเรือนจำ/ทัณฑสถานได้

จากรายงานการประชุมกรมราชทัณฑ์ ครั้งที่ 7/2544 เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2544 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง การชันสูตรพลิกศพ ได้มีข้าราชการระดับสูง ของกรมราชทัณฑ์ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทางด้านเรือนจำสูงได้ให้ความเห็นไว้ หลายประเด็นคือ

1. การที่จะให้ญาติผู้ต้องขังที่ตายเข้าไปดูศพได้ กรมราชทัณฑ์ควรจะสอบถามความ เห็นและข้อขัดข้องของเรือนจำเสียก่อน เนื่องจากผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำจะมีการตายในหลาย ลักษณะ หลายสถานที่ หลากหลายเวลา เรือนจำเองก็มีปัญหาในเรื่องความแออัดยัดเยียดของผู้ ต้องขังอยู่แล้ว ถ้าหากเกิดการตายในห้องขัง ปกติพนักงานสอบสวนหรือคณะกรรมการที่จะเข้า มาชันสูตรพลิกศพก็เป็นภาระของเรือนจำที่จะต้องให้การดูแลในเรื่องความปลอดภัยอยู่แล้ว ซึ่ง กรรมการแต่ละคนก็มาไม่ตรงตามเวลาที่เรือนจำแจ้งไป จึงต้องรอให้พร้อมกันเสียก่อนจึงจะเข้าไป เรือนจำได้ เวลาจึงไม่แน่นอน ทำให้มีปัญหาในการรักษาความปลอดภัยและการควบคุมดูแลผู้ต้อง ขังที่จะไม่ให้มาสร้างปัญหาต่อคณะกรรมการ และถ้าหากจะอนุญาตให้ญาติผู้ต้องขังเข้าไปดูศพ ด้วย จะมั่นใจได้แค่ไหนว่าจะไม่สร้างปัญหาให้กับการปฏิบัติงานของเรือนจำ และจะทราบได้ อย่าวไรว่าเป็นญาติของผู้ต้องขัง และในการที่จะให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ยืนยันว่าเป็นญาติของ ผู้ต้องขังที่ตายจริงก็ยังไม่เป็นที่มั่นใจว่าจะเชื่อมั่นได้หรือไม่

2. การแก้ไข ป.วิ. อาญา มาตรา 150 ก็เพื่อต้องการให้ฝ่ายปกครองเข้ามาร่วมเป็น คณะกรรมการชันสูตรพลิกศพด้วยจึงได้มีการแก้ไข ซึ่งในการร่างกฎหมายก็ไม่ได้กล่าวไว้ถึงการ

ตายในเรือนจำ และถ้าหากต้องการกล่าวถึงการตายในเรือนจำด้วยก็คงจะต้องให้ผู้แทนของกรมราชทัณฑ์ไปร่วมพิจารณาร่างกฎหมายด้วย และถ้าต้องการความใสสะอาด กฎหมายก่อนหน้านี้ก็เปิดให้มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพที่ญาติของผู้ตายสามารถร้องขอให้ดำเนินการได้ และเท่าที่ทราบปัญหาในการออกกฎหมายนั้นนอกจากจะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติของเรือนจำแล้ว แพทย์หรืออัยการเองก็มีปัญหาเช่นกัน ถ้าหากเป็นผู้ต้องขังในพื้นที่การติดตามญาติก็คงไม่มีปัญหา แต่ถ้าผู้ต้องขังต่างท้องที่ก็คงจะติดต่อญาติได้ยาก และถ้าหากเป็นผู้ต้องขังที่เป็นชาวต่างประเทศตาย จะมีแนวทางปฏิบัติ อยางไร ซึ่งถ้าดูจากเจตนารมย์ที่พิจารณากันล่าสุดน่าจะไม่ต้อง

3. การตายของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน โรงพยาบาลราชทัณฑ์ จะมีผู้ต้องขังที่ตายในโรงพยาบาลนี้เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะตายโดยการเจ็บป่วย หรือโดยวิธีอื่นก็ตาม แต่ญาติของผู้ต้องขังที่ตายส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ตั้งใจสงสัยอะไร และสิ่งที่ทำก็คือจะต้องมีการเจรจาต่อรองกับญาติว่าจะอนุญาตให้เข้าดูหรือไม่ ไม่ใช่อนุญาตให้เข้าดูได้ทุกราย ดังนั้น การที่จะอนุญาตให้ญาติเข้าดูศพได้หรือไม่ นั้น ควรจะอยู่ในดุลยพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำที่จะตัดสินใจและพร้อมที่จะรับผิดชอบเองถ้าหากมีความเสียหายเกิดขึ้น

4. แนวทางปฏิบัติในทางนิติศาสตร์ กรณีตายโดยธรรมชาติหรือป่วยตาย กรมราชทัณฑ์ยังไม่เปิดช่องไว้ แต่ในทางรัฐศาสตร์ ได้เคยอนุญาตให้ญาติเข้าไปดูได้เมื่อเห็นผู้ต้องขังรายนั้นจะต้องตายอย่างแน่นอน เนื่องจากป่วยเป็นโรคเอดส์ แต่เมื่อตายแล้วก็จะไม่อนุญาตเพราะได้เคยให้เข้าไปดูแล้วซึ่งญาติก็ไม่ตั้งใจสงสัย การปฏิบัติการณ์เช่นนี้น่าจะช่วยลดปัญหาลงไปได้มาก

5. แนวทางปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ในขณะนี้ก็คือจะอนุญาตให้เฉพาะรายที่ญาติมีความประสงค์จะเข้าไปดูเท่านั้น โดยจะต้องเป็นญาติที่เรือนจำแจ้งแก่พนักงานสอบสวนให้แจ้งแก่ญาติผู้นั้น 1 คนเท่านั้น และญาติรายนั้นจะต้องเข้าไปดูพร้อมกับการชันสูตรพลิกศพ ถ้าหากมาภายหลังที่กรรมการชันสูตรพลิกศพเข้าไปแล้วก็หมดสิทธิที่จะเข้าไปดู จึงไม่น่าจะเป็นปัญหากับเรือนจำมากนักและในอนาคตเมื่อมีผู้ต้องขังป่วยใกล้จะตายแล้ว ก็จะเปิดโอกาสให้ญาติได้มีโอกาสมาพบในวาระสุดท้ายของชีวิตเพื่อควมมีเมตตาธรรม

กรมราชทัณฑ์เห็นว่า เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมย์ของกฎหมาย และเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ การเสียชีวิตของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามข้อเท็จจริง แก้ไขปัญหาความเคลือบแคลงสงสัย ข้อครหาต่าง ๆ แก่ญาติผู้ต้องขังและสังคมให้เข้าใจถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ/ทัณฑสถานว่าเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของทางกฎหมายและควมมีเมตตาในการปกครองดูแลความตายของผู้ต้องขังเป็นเรื่องปกติวิสัย

ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ทุกขณะเวลา ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้อนุญาตให้ญาติผู้ต้องขังที่ตายและมี ความประสงค์เข้าไปในเรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อตรวจดูการตายร่วมกับเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพด้วยได้ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของเรือนจำ/ทัณฑสถานเอง ปัญหาขององค์กรภายนอก และปัญหาของญาติ

3.1 ปัญหาและอุปสรรคของเรือนจำ

ปัจจุบันมีผู้ต้องขังเพิ่มจำนวนขึ้นมาก แต่เจ้าหน้าที่มีน้อย อัตราการเพิ่มของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ไม่สมดุลกัน ทำให้มาตรการในการคุ้มครองบุคคลผู้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพได้ไม่ทั่วถึงและปลอดภัย รวมถึงการตรวจค้นและตรวจสอบบุคคลเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ ทางเรือนจำไม่สามารถตรวจสอบได้ละเอียดว่าบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของพนักงานผู้มียอำนาจอย่างแท้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะญาติอาจเข้าไปหลายคน โดยต่างฝ่ายต่างอ้างถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับผู้ต้องขังที่ตาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านศักยภาพของเรือนจำโดยทั่วไป ส่วนมากจะเป็นเรือนจำเก่ามีอายุการใช้งานมานาน รูปแบบไม่ทันสมัย ทำให้สภาพภายในไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าไปชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากไม่สามารถสร้างเรือนจำรูปแบบใหม่ ๆ ได้ทั้งหมด เพราะขาดงบประมาณ รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่แตกความสามัคคี ไม่ช่วยกันดูแลเป็นหูเป็นตาหาข่าวป้องกันการใช้ผู้ต้องขังจะก่อเหตุร้าย รวมทั้งปัญหาด้านเทคโนโลยีที่มีเครื่องมือสื่อสารไม่เพียงพอ ไม่ทันสมัย และบางสิ่งที่มีอยู่ก็ด้อยประสิทธิภาพไม่คล่องตัวในการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจค้นและอุปกรณ์ในการควบคุมผู้ต้องขัง เช่น เครื่องมือตรวจวัดอุณหภูมิที่วงจรปิดยังไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้ผู้ต้องขังมีโอกาสชุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามหรือสะสมอาวุธภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อเตรียมก่อเหตุร้ายได้ง่าย

ในเรื่องดังกล่าวนี้⁶ กรมราชทัณฑ์ได้เคยศึกษาถึงระบบความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำแล้วพบว่าการใช้เทคโนโลยีในการควบคุมและรักษาความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำของไทยนั้น มีการดำเนินการค่อนข้างจำกัด เนื่องจากติดขัดด้านงบประมาณ เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำคงเป็นเทคโนโลยีที่พื้น ๆ ที่มีราคาไม่สูงและจัดทำแบบไม่สลับซับซ้อน เช่น การใช้สายไฟฟ้าบนกำแพงป้องกันการปีนป่ายหลบหนีของผู้ต้องขัง การใช้เครื่องป้องกันการขับรถจักรยานประตู่เรือนจำด้วยอุปกรณ์กันรถ เป็นเหล็กแหลมหรือแท่งซีเมนต์ใหญ่

⁶ สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์. สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2541, หน้า 262.

เรือนจำบางแห่งได้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยบางประเภท เช่น เครื่องตรวจโลหะ โทรทัศน์วงจรปิด มาใช้เช่นกัน แต่ก็ยังไม่แพร่หลายและเป็นการใช้อย่างจำกัด อย่างไรก็ตาม จากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดทำโครงการในการของบประมาณ เพื่อดำเนินการด้านการรักษาความปลอดภัยของเรือนจำด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์โดยระบบดังกล่าวประกอบด้วย โทรทัศน์วงจรปิด เครื่องตรวจจับโลหะ สัญญาณเตือนภัยห้องควบคุมและคอมพิวเตอร์ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว แต่ยังไม่ครบทุกเรือนจำ

ระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำของต่างประเทศมีระบบที่แตกต่างกัน กล่าวคือประเทศญี่ปุ่นเน้นมาตรการควบคุมสภาพแวดล้อม โดยการติดตั้งอุปกรณ์รักษาความปลอดภัย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยการฝึกอบรม ฝึกอบรมวินัย และการกำหนดบทกฎหมายสำหรับกำหนดบทลงโทษต่อผู้ต้องขังที่กระทำผิดกฎ ระเบียบวินัยของเรือนจำ สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และสหพันธรัฐมาเลเซีย มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ รวมทั้งการเน้นระเบียบวินัยที่เคร่งครัดสำหรับเรือนจำของสหพันธรัฐมาเลเซียเป็นพิเศษด้วย ส่วนประเทศอิสราเอลประสบปัญหาเกี่ยวกับการรักษาความสงบและความปลอดภัยในเรือนจำเนื่องจากความขัดแย้งและการกีดกันทางเชื้อสายเป็นสำคัญ

สหรัฐอเมริกา (มลรัฐแคลิฟอร์เนีย) นอกเหนือจากการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้แล้ว ยังมีลักษณะพิเศษที่สำคัญยิ่ง คือ ผู้ต้องขังทางเรือนจำสหรัฐอเมริกา ได้รับการฝึกอบรมให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ ในโครงการฝึกอบรมเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำหลายโครงการ อันเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้ต้องขัง และเหตุการณ์ความรุนแรง ก่อให้เกิดความสงบขึ้นในเรือนจำ การแหกหักของผู้ต้องขังอยู่ในอัตราต่ำมาก นอกจากนี้ยังมีทีมงานพิเศษของทางเรือนจำเพื่อระงับเหตุร้ายเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้นในเรือนจำ

ส่วนประเทศอื่นๆ คือ สหรัฐอเมริกา (รัฐบาลกลาง) แคนาดา และเดนมาร์ก เน้นการนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ นอกจากนี้สหรัฐอเมริกา ยังได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอ ทั้งในด้านบุคลากร และอุปกรณ์ต่างๆ จึงส่งผลให้สหรัฐอเมริกา มีระบบความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำสูงมาก ส่วนประเทศสวีเดนมีการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุกและการลงโทษที่มีระยะเวลาการจำคุกน้อย ส่งผลให้ปัญหาการแหกหักของผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศสวีเดนมีน้อย

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ แล้วจะเห็นได้ว่าประเทศไทยประสบปัญหาการ

3.2 ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรภายนอก

เนื่องจากการตายของผู้ต้องขังไม่ว่าจะตายโดยธรรมชาติหรือผิดธรรมชาติ ถือว่าเป็นการตายที่อยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกราย โดยกฎหมายได้กำหนดให้บุคลากรทางการแพทย์ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองท้องที่ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ซึ่งแพทย์นั้นจะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ที่กำลังขาดแคลน ส่วนพนักงานสอบสวนนั้นก็มีปัญหาในการประสานงานกับแพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งจะต้องกำหนดนัดแนะให้มาตรวจตามเวลาที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ หากมาไม่พร้อมกันก็จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ทางด้านพนักงานอัยการ ปกติก็มีงานคดีล้นมืออยู่แล้ว จะต้องมาทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพด้วย ทำให้งานค้างค้ำและมีบุคลากรไม่เพียงพอ และทางด้านพนักงานฝ่ายปกครอง มีตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป และยังแยกย่อยไปอีก แบ่งเป็นในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง หรือปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด ปลัดจังหวัด ระบุว่า ราชการจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น ทำให้พนักงานสอบสวนไม่ทราบว่าจะแจ้งใคร และจะเตรียมตัวอย่างไร

3.3 ปัญหาและอุปสรรคของญาติ

เนื่องจากผู้ต้องขังบางคนเป็นผู้ต้องขังไม่มีญาติและบางคนมีญาติเป็นจำนวนมาก หรือบางคนอยู่ห่างไกลไม่สะดวกในการเดินทาง หากญาติดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะร่วมเข้าชันสูตรพลิกศพทุกรายจะตัดสินใจอย่างไรว่าจะให้ผู้ใดเข้าหรือไม่ให้เข้าชันสูตรพลิกศพ อาจมีปัญหาระหว่างญาติได้ หากไม่สามารถตกลงกันได้ บางครั้งบุคคลดังกล่าวไม่ใช่ญาติหรือมีความสัมพันธ์กันเลย แต่แอบอ้าง ทางเรือนจำไม่สามารถจะตรวจสอบได้ละเอียดในขณะนั้น และนอกจากนั้นญาติคงสร้างปัญหาให้กับทางเรือนจำได้ โดยอาจชุกซ่อนยาเสพติดหรือสิ่งของผิดกฎหมายเข้าเรือนจำได้ รวมทั้งอาจชุกซ่อนพกพาอาวุธเข้าไปให้ผู้ต้องขังก่อเหตุร้ายได้

ดังนั้น จะเห็นว่าที่ได้กล่าวมาถึงการชันสูตรพลิกศพในเรือนจำ/ทัณฑสถาน จะมีปัญหาและอุปสรรคมากมายทั้งทางเรือนจำ องค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน แพทย์อัยการสูงสุด ฝ่ายปกครอง และญาติ รวมทั้งด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่พัฒนาไปรวดเร็วมาก ภาคราชการตามไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการนำกฎหมายมาใช้บังคับในการชั้นสูตร พลิกศพด้วยปัจจัยภายในเรือนจำ

ในการชั้นสูตรพลิกศพโดยทั่วไป จะมี 2 กรณี คือ ตายโดยผิดธรรมชาติ และตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน เว้นแต่เป็นการตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย จะต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพทุกราย โดยพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับวุฒิมบัตร หรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ หรือแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข แต่หากกรณีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ จะต้องให้พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง ร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพด้วย และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ทำการชั้นสูตรพลิกศพดังกล่าว และแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบด้วยเท่าที่จะทำได้

ส่วนกรณีการป่วยตายไม่ว่าจะตายที่บ้านหรือโรงพยาบาลหรือที่ไหนก็ตาม ไม่มีขั้นตอนในการชั้นสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เนื่องจากได้ทราบสาเหตุการตายที่ชัดเจนอยู่แล้ว จึงไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องสาเหตุการตายแต่อย่างใด แต่ถ้าหากการป่วยตายนั้น เป็นการตายของผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำก็ถือว่า มีการตายเกิดขึ้นในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งศาลฎีกาได้เคยวางบรรทัดฐานไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 106/2501 ซึ่งวินิจฉัยว่านักโทษเด็ดขาดตายเพราะเส้นโลหิตแตกในสมองระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานเรือนจำ อัยการร้องขอต่อศาลขอให้ศาลไต่สวน และมีคำสั่งได้

เมื่อศึกษาจากตารางแสดงสถิติผู้ต้องขังที่เสียชีวิตในเรือนจำ พบว่ากรณีตายตามธรรมชาติ (ป่วยตาย) ในปี พ.ศ. 2544 มีผู้ต้องเสียชีวิต จำนวน 2,062 คน ปี พ.ศ. 2545 มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจำนวน 2,134 คน และปี พ.ศ. 2546 (ม.ค.-ส.ค.) มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจำนวน 1,304 คน รวมผู้ต้องขังเสียชีวิตทั้งสิ้น จำนวน 5,500 คน ส่วนกรณีตายโดยผิดธรรมชาติ ในปี พ.ศ. 2544 มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจำนวน 26 คน ปี พ.ศ. 2535 มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจำนวน 44 คน และปี พ.ศ. 2546 มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจำนวน 38 คน รวมผู้ต้องขังเสียชีวิตทั้งสิ้น จำนวน 108 คน จากสถิติจะเห็นว่ามียอดผู้ต้องขังเสียชีวิตในทั้งสองกรณีรวมกันสูงถึง 5,608 คน โดยกรณีตายโดยผิดธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ

ละ 1.90 ส่วนกรณีตายตามธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 98.10 ทำให้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นก็คือ ปัญหาทางด้านเรือนจำ เกี่ยวกับมาตรการในการให้ความคุ้มครองบุคคลผู้เข้าร่วมชั้นสุตรพลิกศพ ได้ไม่ทั่วถึงและปลอดภัย ปัญหาทางด้านองค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ทางนิติเวชที่กำลังขาดแคลน พนักงานอัยการที่มีงานคดีล้นมือ และปัญหาทางญาติ ซึ่งผู้ต้องขังบางคนญาติอยู่ห่างไกล บางคนไม่มีญาติ หรือผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่มีญาติอยู่ต่างประเทศ ทำให้การแจ้งญาติไม่เท่าเทียมเสมอภาค โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ต้องรับภาระในการเดินทางไปเบิกความเป็นพยานต่อศาลทุกครั้ง เพราะเมื่อมีผู้ต้องขังตายในเรือนจำ จะต้องมีการชันสุตรพลิกศพและศาลจะต้องทำการได้สวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคหน้าที่ได้กำหนดให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการได้สวน และทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ดังนั้น ถ้าหากลดขั้นตอนของกฎหมายลงเสียบ้าง ก็คงจะไม่ทำให้เจตนารมณ์ของกฎหมายด้อยไปกว่าเดิม ทั้งยังมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังดังกล่าวอยู่ เนื่องจากเมื่อผู้ต้องขังตายภายในเรือนจำ ได้มีระเบียบปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์และวิธีปฏิบัติตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ไว้อย่างชัดเจนและรัดกุมทุกขั้นตอน

ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรจะลดขั้นตอนกรณีผู้ต้องขังตายตามธรรมชาติ (ป่วยตาย) ซึ่งไม่เข้มงวดโดยไม่ต้องให้มีการชันสุตรพลิกศพ เพราะการป่วยตายมีขั้นตอนที่เป็นหลักประกันสามารถตรวจสอบได้ จากสถิติในตารางแสดงผู้ต้องขังเสียชีวิตภายในเรือนจำ มีผู้ต้องขังที่ป่วยตายจำนวนถึง 5,500 คน ควรที่จะยุติได้ ซึ่งต้องเชื่อแพทย์บ้างหรือจะให้แพทย์ด้วยกันมาตรวจสอบ ส่วนที่เหลือเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติมีเพียงจำนวน 108 คนเท่านั้น ต้องเข้มงวดควรที่จะต้องมีหลักไว้โดยต้องมีการชันสุตรพลิกศพต่อไป แต่ควรที่จะให้มีการเคลื่อนย้ายศพได้ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือเมื่อมีผู้ต้องขังตายในเรือนจำ เจ้าหน้าที่ต้องรอให้มีการชันสุตรพลิกศพเสร็จสิ้นเสียก่อนหากการชันสุตรพลิกศพยังไม่เสร็จสิ้น ก็ไม่สามารถที่จะเคลื่อนย้ายศพได้ เพราะจะทำให้การชันสุตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่กระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 ทวิ กำหนดไว้ ซึ่งการตายของผู้ต้องขังดังกล่าวหากมีการเคลื่อนย้ายศพก็ไม่เข้าข่ายกเว้นของกฎหมายที่เจ้าหน้าที่พึงกระทำได้ ดังนั้น จึงควรที่จะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ภายในเรือนจำ เคลื่อนย้ายศพไปไว้ยังสถานที่ที่สถานพยาบาลของเรือนจำหรือสถานที่ใดที่หนึ่งที่ได้จัดไว้โดยเฉพาะเพื่อรอให้เจ้าหน้าที่ชันสุตรพลิกศพ มาทำการชันสุตรพลิกศพ อันจะทำให้เกิดความสะดวกรวดในการปฏิบัติงานของทั้งคณะเจ้าหน้าที่ผู้ทำการชันสุตรพลิกศพ ที่ไม่ต้องเสี่ยงต่อความปลอดภัย

ในชีวิตของบุคคลเหล่านั้น และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้โดยไม่ต้องหยุดชะงักที่จะต้องมาค้นพื้นที่ไว้สำหรับการที่ผู้ต้องขังเสียชีวิตเพราะการตายของผู้ต้องขังภายในเรือนจำกรณีตายโดยผิดธรรมชาติ มีการตายในหลายลักษณะ หลายเวลา และหลายสถานที่

5. เปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานของประเทศไทยกับต่างประเทศ

ตามประมวลกฎหมายหมายวิธีพิจารณาความอาญา การชันสูตรพลิกศพจะอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานสอบสวน ซึ่งจะมีแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการเข้าร่วมถ่วงดุลด้วยก็ตาม แต่จะมีศาลเป็นผู้ดำเนินการและจะตรวจสอบการตายในกรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่และการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ในขณะที่ระบบโคโรเนออร์ ตามที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษนั้น โคโรเนออร์จะทำหน้าที่สอบสวนการตายที่ผิดธรรมชาติและการตายที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ที่จะต้องสอบสวน ส่วนระบบแพทย์สอบสวนดังที่มีการใช้อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นระบบแพทย์มีอำนาจสอบสวนการตายที่ผิดธรรมชาติ และจะต้องทำรายงานชันสูตรเพื่อส่งให้แก่ตำรวจและอัยการต่อไป ประเทศฝรั่งเศสผู้เขียนเห็นว่าเป็นระบบตำรวจ และประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบผสม เพื่อขยายอำนาจในการผ่าศพขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ ถึงกระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย ศึกษาเปรียบเทียบ จึงเห็นว่า หากเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำในประเทศไทยกับในต่างประเทศมีประเด็นดังต่อไปนี้

1) ลักษณะของระบบ

ในประเทศไทย การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ โดยเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนมาแต่เริ่มแรก เมื่อมีการตายเกิดขึ้น และจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นๆ เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย เฉพาะในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ รวมทั้งเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งได้แก่ แพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อเป็นการถ่วงดุล ไปร่งใส และเป็นธรรม

ในประเทศอังกฤษและประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบโคโรเนอร์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของศาลโคโรเนอร์ (Coroner's Court) ได้รับการเลือกตั้งจากสภาท้องถิ่นที่ศาลโคโรเนอร์มีเขตอำนาจ ทำหน้าที่สอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ หรือการตายที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของโคโรเนอร์ ส่วนการตายที่เกิดขึ้นในเรือนจำ โคโรเนอร์ จะทำการไต่สวนต่อหน้าลูกขุนเรียกว่าการไต่สวนพิเศษตามกฎหมายอาญา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การชันสูตรพลิกศพ เป็นระบบแพทย์สอบสวน แพทย์สอบสวนจะรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพและทำรายงานเสนอต่อตำรวจและอัยการ ในกรณีที่มีการตายผิดธรรมชาติ แพทย์สอบสวนมีอำนาจสอบสวนหาสาเหตุการตายได้ ส่วนนักโทษที่ตายในเรือนจำนั้น แพทย์สอบสวนมีอำนาจหน้าที่จะทำการสอบสวน รวมถึงอนุญาตให้ญาติผู้แทน หรือผู้ดูแลสถานที่ที่ได้รับแต่งตั้งมารับศพไป นอกจากนั้นแพทย์สอบสวนยังจะต้องรายงานการตรวจศพนักโทษที่ตายในเรือนจำแยกต่างหากจากการตรวจชันสูตรพลิกศพของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วย

ในประเทศฝรั่งเศส การชันสูตรพลิกศพ เป็นระบบตำรวจในกรณีที่มีการพบศพ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการทำร้ายหรือไม่ก็ตาม ถ้ายังไม่รู้สาเหตุแห่งการตายหรือกรณีที่มีการสงสัย พนักงานสอบสวนผู้รับการแจ้งจะต้องไปยังสถานที่ที่พบศพในทันที เพื่อตรวจสอบหาสาเหตุการตายในชั้นต้น ส่วนพนักงานอัยการ อาจไปยังสถานที่เกิดเหตุได้ถ้าเห็นว่าเป็น โดยอาจจะขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามารถระบุสาเหตุของการตายได้ (อาจสอบถามบุคคล) และคงจะมอบหมายให้พนักงานสอบสวนทำการแทนได้ พนักงานอัยการสามารถหาข้อมูล เพื่อตรวจสอบการตายได้ ส่วนนักโทษที่ตายในเรือนจำไม่ได้มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องใช้ในกรณีเดียวกันดังกล่าวข้างต้น

ในประเทศญี่ปุ่น การชันสูตรพลิกศพ เป็นระบบผสม ซึ่งจะแยกออกจากการชันสูตรทั่วไปหรือของโรงพยาบาล เรียกว่าการชันสูตรทางนิติเวชจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิด คือ การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครอง และการชันสูตรพลิกศพโดยศาล

(1) การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครอง ถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนการตายที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำผิดของอาญา ได้แก่การตายโดยอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย การตายเนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและการตายที่เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่มีการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

(2) การชันสูตรพลิกศพโดยศาล จะต้องดำเนินการตาม มาตรา 229 ของกฎหมายว่าด้วยการกระทำผิดทางอาญา

2) คุณสมบัติ

ในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ

ในประเทศอังกฤษ โครเนอร์ จะต้องเป็นเนติบัณฑิต หรือทนายความ หรือ แพทย์ จะถูกแต่งตั้งโดยสภาท้องถิ่น จนครบระยะเวลาที่กำหนด และจะออกจากตำแหน่งได้ต่อเมื่อลาออก ถูกถอดถอน หรือมีความผิดในข้อหาคอร์รัปชัน การประมาทเลินเล่อโดยจงใจในหน้าที่และถูกจำคุกไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา แพทย์สอบสวน จะเป็นนิติแพทย์ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์โดยตรง ซึ่งหัวหน้าแพทย์สอบสวนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการแต่งตั้งพยาธิแพทย์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นแพทย์สอบสวน นอกจากนี้บุคลากรอื่น นักมนุษยวิทยาทางการแพทย์และนิติทันตแพทย์ ก็อาจจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่แพทย์สอบสวนอีกด้วย ถ้ามีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้

ในประเทศฝรั่งเศส พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพในขั้นต้น จากนั้นจะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการดำเนินการทำการชันสูตรพลิกศพต่อไป

ในประเทศญี่ปุ่น ได้ใช้ระบบแพทย์สอบสวนบางรัฐใช้ระบบตำรวจ โดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

3) ความเป็นอิสระโปร่งใส

ในประเทศไทย ใช้ระบบตำรวจไม่มีความเป็นอิสระ รวมทั้งแพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งสังกัดหน่วยงานของฝ่ายบริหารเช่นเดียวกัน ยกเว้นแต่เป็นผู้พิพากษาในการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพ ในขณะที่โครเนอร์ และแพทย์สอบสวน มีความเป็นอิสระ

4) การเปิดรับการมีส่วนร่วมและตรวจสอบของประชาชน

ในประเทศไทยระบบตำรวจแม้ว่าเปิดรับการมีส่วนร่วม และตรวจสอบจากประชาชน แต่ไม่มีหลักประกันความเป็นอิสระและความเห็นทางวิชาการอย่างตรงไปตรงมาได้ เพราะผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบการตาย ทั้งแพทย์ หน่วยงานฝ่ายปกครองและตำรวจ สังกัดหน่วยงานของฝ่ายบริหารเช่นเดียวกัน ซึ่งทั้งนี้ ฝ่ายบริหารสามารถให้ทุนให้โทษได้เพราะเป็นอำนาจบังคับบัญชาโดยตรง

ในประเทศอังกฤษ ระบบโครเนอร์ใช้ระบบแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่น หรือโครเนอร์ ออกหมายเรียกบุคคลที่มีความประพฤติดีจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน แต่ไม่เกิน 23 คน เพื่อเป็นลูกขุน ในการดำเนินการไต่สวนของโครเนอร์ โดยเป็นกระบวนการที่เปิดให้มีส่วนร่วมจะต้อง

แจ้งแก่สามีหรือภริยา ญาติใกล้ชิด หรือตัวแทนของผู้ตายให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการไต่สวน หรือจะใช้ดุลยพินิจอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมในการไต่สวนก็ได้ เพื่อที่จะช่วยกันค้นหาความจริง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้ระบบแพทย์สอบสวน ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบโดยแพทย์สอบสวน เป็นหน่วยงานอิสระปลอดอำนาจทางการเมือง ขึ้นตรงต่อนายกเทศมนตรี คณะกรรมการตำบล ผู้ว่าการรัฐ หรือคณะกรรมการนิติของรัฐ

ในประเทศฝรั่งเศส ใช้ระบบตำรวจ ประชาชนมีส่วนร่วมในกรณีที่ย้ายการขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่จะสามารถระบุสาเหตุของการตายได้เท่านั้นและรวมทั้งบุคคลที่ได้ขึ้นทะเบียนรายชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 157

ในประเทศญี่ปุ่น ใช้ระบบแพทย์สอบสวน เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา

5) กรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ

ทุกระบบจะมีการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีการตายผิดธรรมชาติเช่นเดียวกัน

6) องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ

ในประเทศไทย องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน แพทย์ทางนิติเวช เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะเป็นหัวหน้าชันสูตรพลิกศพ ส่วนการตายที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน หรือวิสามัญฆาตกรรม จะกำหนดให้บุคคลจำนวน 4 ฝ่าย ได้แก่ พนักงานสอบสวน แพทย์ทางนิติเวช พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะเป็นหัวหน้าในการชันสูตรพลิกศพ

ในประเทศอังกฤษ องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ ศาลโคโรเนอร์ และนิติพยาธิแพทย์ ซึ่งศาลโคโรเนอร์มีอำนาจสืบสวนสอบสวนได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ แพทย์สอบสวน ซึ่งจะเป็นนิติพยาธิแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมทางนิติเวชศาสตร์

ในประเทศฝรั่งเศส องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ในกรณีที่เห็นว่าจำเป็นและอาจขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามารถระบุสาเหตุของการตายได้

ในประเทศญี่ปุ่น องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครองที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนการตายที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำผิดอาญา ได้แก่ แพทย์สอบสวน แต่ถ้าการตายโดยผิดธรรมชาติ หรือสงสัยว่าตายโดยผิดธรรมชาติ ได้แก่ อัยการอำเภอ หรืออัยการท้องถิ่น ในห้องที่ที่พบศพ และการชันสูตรพลิกศพ

โดยฝ่ายศาล คือการสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำผิดอาญาต่างๆ ได้แก่ ศาลประจำเขต จะเป็นผู้มีอำนาจให้ทำการชันสูตรพลิกศพ

จะเห็นได้ว่าองค์กรที่ใช้ในการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย จะแตกต่างจากต่างประเทศ เพราะประเทศไทยจะแบ่งเป็นกรณีตายโดยผิดธรรมชาติ มีจำนวน 2 ฝ่าย และการตายในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือวิสามัญฆาตกรรม จะมี 4 ฝ่าย ประเทศอังกฤษ จะมีเพียง 2 ฝ่าย ประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีเพียง 1 ฝ่ายเท่านั้น ประเทศฝรั่งเศสจะมี 2 ฝ่าย ได้แก่ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ในประเทศญี่ปุ่นจะมี 2 ฝ่าย ได้แก่ แพทย์สอบสวน และอัยการอำเภอหรืออัยการท้องถิ่น เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยนั้นใช้องค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพจำนวนมากที่สุดถึง 4 ฝ่าย ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่จะใช้เพียง 2 ฝ่าย คือพนักงานสอบสวนและแพทย์หรืออัยการ

ดังนั้นของต่างประเทศ องค์กรที่ใช้ในการชันสูตรพลิกศพจะมีน้อยกว่าประเทศไทย เพราะการที่มีองค์กรเข้าร่วมน้อยกว่านั้นจะทำให้การปฏิบัติงานไม่มีปัญหาและอุปสรรคสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัว สะดวก รวดเร็ว ไม่ต้องมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรต่างๆ หรืองานในหน้าที่ของตนที่ต้องรับภาระอยู่ และไม่ทำให้หลักประกันในเรื่องการตรวจสอบได้อย่างโปร่งใสที่มีจำนวนหลายๆ ฝ่าย ดังเช่นประเทศไทย ผู้เขียนจึงเห็นว่า กรณีของประเทศไทย ควรจะลดองค์กรที่ใช้ในการชันสูตรให้เหลือเพียง 2 ฝ่าย เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ควรนำมาเป็นแบบอย่างเพราะมีเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น ย่อมไม่มีการถ่วงดุลย์ในการใช้ดุลยพินิจ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรใช้พนักงานสอบสวนและแพทย์ทางนิติเวช เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพตามเดิม เพราะเหมาะสมกับประเทศไทยอยู่แล้ว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อมีการเกิดตายเกิดขึ้นโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการตาย เว้นแต่การประหารชีวิตตามกฎหมาย และเมื่อมีการตายของผู้ต้องขังภายในเรือนจำไม่ว่าจะเป็นการตายตามธรรมชาติ หรือตายโดยผิดธรรมชาติก็ถือว่าเป็นการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อเรือนจำทัณฑสถานในด้านการตรวจสอบตัวบุคคลที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่และเครื่องมือที่ทันสมัย ทำให้มีปัญหาในด้านการรักษาความปลอดภัย ผลกระทบต่อองค์กรภายนอกที่ไม่พร้อมและสะดวกในการปฏิบัติงาน รวมทั้งผลกระทบต่อปัญหาของญาติผู้ต้องขังที่ตาย การชันสูตรพลิกศพได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการด้วยกัน แต่พอจะอธิบายในภาพรวมได้ว่า

การชันสูตรพลิกศพ คือ การตรวจศพยังสถานที่ที่พบศพหรือการตรวจศพยังสถานที่ตรวจศพก็ได้ รวมทั้งสถานที่เกิดเหตุ เป็นเรื่องที่แพทย์และพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไป ตลอดจนญาติที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าร่วมเพื่อจะได้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดให้ถูกต้องตามกฎหมาย หรือในกรณีการตายที่เป็นปัญหาทางด้านคดีเพื่อจะได้ร่องรอยและหลักฐานรวดเร็ว เพื่อนำความยุติธรรมมาสู่ญาติมิตรผู้ตายและประชาชน ทั้งยังหาสาเหตุการตายว่าเกิดจากอะไร ตายนานเท่าใด เกี่ยวพันกับบาดแผลใหม่หรือไม่ อะไรเป็นสาเหตุของการตายแน่นอน เกิดจากสภาพใหม่หรือเก่าหรือทั้งสองอย่าง

ส่วนระบบการชันสูตรพลิกศพ ที่นิยมใช้อยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกในขณะนี้ แบ่งเป็นระบบการชันสูตรพลิกศพใหญ่ๆ ได้ 3 ระบบ คือ

1. ระบบศาล หมายถึงศาลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากศาล มีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ

2. ระบบแพทย์ หมายถึงระบบที่แพทย์ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพแต่เพียงผู้เดียว

3. ระบบตำรวจ หมายถึงระบบที่ตำรวจมีอำนาจเต็มฝ่ายเดียวในการชันสูตรพลิกศพ โดยจะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพผู้ต้องขังภายในเรือนจำในประเทศไทยกับในต่างประเทศมีข้อแตกต่าง ดังนี้

ประเทศไทย ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจ คุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากสังกัดหน่วยงานของฝ่ายบริหาร เปิดรับการมีส่วนร่วมและตรวจสอบจากประชาชน แต่ไม่มีหลักประกันความเป็นอิสระและความเห็นทางวิชาการอย่างตรงไปตรงมา เพราะว่ามีหน้าที่ในการตรวจสอบการตายสังกัดหน่วยงานฝ่ายบริหารเช่นเดียวกัน และกรณีมีการตายผิดธรรมชาติจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ องค์กรที่ใช้ในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะมี 4 ฝ่าย

ประเทศอังกฤษ ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบศาลโคโรเนอร์ คุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพเป็นเจ้าหน้าที่ของศาลโคโรเนอร์ ได้รับการเลือกตั้งจากสภาท้องถิ่นที่ศาลโคโรเนอร์มีเขตอำนาจ มีอิสระในการชันสูตรพลิกศพเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเลือกจากบุคคลที่มีความประพฤติดีจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน แต่ไม่เกิน 23 คน เพื่อเป็นลูกขุนในการดำเนินการไต่สวนของโคโรเนอร์ และแจ้งแก่สามี ภริยา ญาติใกล้ชิดหรือตัวแทนของผู้ตายให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการไต่สวนและหากมีการตายผิดธรรมชาติ จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ องค์กรที่ใช้ในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะมี 2 ฝ่าย

ประเทศสหรัฐอเมริกา ลักษณะของการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบแพทย์สอบสวน คุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพเป็นนิติแพทย์ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์โดยตรง ซึ่งหัวหน้าแพทย์สอบสวนจะแต่งตั้งนิติพยาธิแพทย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นแพทย์สอบสวน โดยมีอิสระในการชันสูตรพลิกศพ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบได้ มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีมีการตายผิดธรรมชาติ องค์กรที่ใช้ในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะมี 1 ฝ่าย

ประเทศฝรั่งเศส ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจ ผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพจะเป็นพนักงานสอบสวนไปยังสถานที่ที่พบศพเพื่อหาสาเหตุการตายในขั้นต้น ส่วนในกรณีจำเป็นจะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการจะไปยังสถานที่ที่เกิดเหตุ มีความเป็น

อิสระโปร่งใสในการทำงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบโดยอัยการขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่จะสามารถระบุสาเหตุของการตายได้ เมื่อมีการตายผิดธรรมชาติจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ องค์กรที่ใช้ในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะมี 2 ฝ่าย

ประเทศญี่ปุ่น ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบผสม ได้แก่การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครองและการชันสูตรพลิกศพโดยศาล แต่บางพื้นที่ใช้ระบบแพทย์สอบสวน เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา คุณสมบัติของผู้ชันสูตรพลิกศพจะเป็นนิติพยาธิแพทย์ กรณีตายผิดธรรมชาติจะเป็นอัยการอำเภอหรือสำนักงานอัยการท้องถิ่นที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่พบศพ และรวมทั้งศาลประจำเขต มีความเป็นอิสระโปร่งใสในการทำการชันสูตรพลิกศพ มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีการตายผิดธรรมชาติ องค์กรที่ใช้ในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะมี 2 ฝ่าย

การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน หมายถึง การตายที่อยู่ในระหว่างควบคุมหรือขัง หรือกักขัง หรือจำคุก หรือคุมตัวของเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลแล้วแต่กรณี เช่น ผู้ต้องขังตายในเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นการตายตามธรรมชาติ หรือตายโดยผิดธรรมชาติ จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 150

จากการศึกษาเปรียบเทียบ การตายของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ผู้ต้องขังที่ตายตามธรรมชาติ (ป่วยตาย) จะมีสถิติการตายร้อยละ 98.10 สูงกว่าการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งจะมีสถิติการตายเพียงร้อยละ 1.90 เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อทางเรือนจำ องค์กรภายนอกและญาติโดยเฉพาะปัญหาในการเคลื่อนย้ายศพ หากลดขั้นตอนของกฎหมายลงเสียบ้างโดยไม่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ผู้ต้องขังป่วยตาย และสามารถที่จะให้เคลื่อนย้ายศพได้ในกรณีที่ผู้ต้องขังตายโดยผิดธรรมชาติเมื่อมีความจำเป็น โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์และศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการชันสูตรพลิกศพ กรณีการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำในประเทศไทย เปรียบเทียบกับในต่างประเทศ พอจะทำให้ผู้เขียนเห็นได้ว่าการชันสูตรพลิกศพกรณีตายในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ยังมีข้อบกพร่องในกระบวนการซึ่งผู้เขียนจึงเห็นควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายและดำเนินการดังนี้

1. การชันสูตรพลิกศพภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน กรณีตายตามธรรมชาติป่วยตาย ควรเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก
2. ควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 150 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากมีผู้ต้องขังตายบนเรือนนอน หรือภายในส่วนของเรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีผู้ต้องขังพลุกพล่าน ควรจะมีข้อยกเว้นให้สามารถเคลื่อนย้ายศพได้โดยนำไปไว้ในสถานพยาบาลของเรือนจำ หรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งใกล้ประตูเรือนจำ เพื่อป้องกันความปลอดภัยแก่เจ้าพนักงานและญาติ ซึ่งร่วมกันชันสูตรพลิกศพ เพราะเป็นการลดความเสี่ยงอันตรายกว่าการที่จะเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุ
3. ควรแก้ไของค์กรที่ใช้ในการชันสูตรพลิกศพภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้เหลือเพียง 2 ฝ่าย คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์ เพื่อให้สอดคล้องกับต่างประเทศ ทั้งจะเป็นการลดความเสี่ยงต่อความปลอดภัย เนื่องจากหากบุคคลเหล่านั้นถูกผู้ต้องขังจับเป็นตัวประกัน จะมีอำนาจในการต่อรองสูง
4. ควรจะห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปร่วมชันสูตรพลิกศพภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพราะมิใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และอาจทำให้มีการปฏิบัติลักลั่น เนื่องจากผู้ต้องขังบางคนไม่มีญาติหรือญาติอยู่ห่างไกลหรืออยู่ต่างประเทศ

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรมราชทัณฑ์. คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์, 2542.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด, 2546.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- นัทธี จิตสว่าง. โปรแกรมแก้ไขพื้นฟูผู้กระทำผิด. กรุงเทพมหานคร : วัฒนพงศ์การพิมพ์, 2546.
- พรทิพย์ โรจนสุนันท์. นิติเวชศาสตร์ การชันสูตรศพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2545.
- แมน อิงคตานุวัฒน์ อุดมศักดิ์ อนุวิจิตรและธวัชชัย วัฒนเขจร. นิติเวชศาสตร์ 1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- แมน อิงคตานุวัฒน์. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสาธารณสุขและนิติเวชศาสตร์ หน่วยที่ 9-15. ม.ป.ล., ม.ป.ป.
- ระพี แม้นโกศล. คู่มือนิติเวชศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ล., ม.ป.ป.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพการพิมพ์, 2537.
- สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม. การชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุสำหรับผู้ช่วยชันสูตรพลิกศพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- เสถียร ลายลักษณ์. ประชุมกฎหมายศก. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมส, 2478.
- สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์. สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร : 2541.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. คู่มือการชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เกนโกร จำกัด, 2544.

สมชัย ทรัพย์วณิช. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายเนติบัณฑิตยสภา, 2526.

สมพร พรหมมทิตาธร. คู่มือวิสามันฎศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 3. บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2544.

สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทันตวิทยา กรมราชทัณฑ์. สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2541.

วารสาร

กุลพล พลวัน. "การชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามันฎศาสตร์." วารสารอัยการ. ปีที่ 3, ฉบับที่ 33. กันยายน 2533.

กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ. "กฎหมายที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพที่แก้ไขใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542." วารสารยุติธรรม. ปีที่ 15, เล่มที่ 7. กรกฎาคม 2543.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การชันสูตรพลิกศพในระบบต่างๆ." แพทย์สภาสาร. ปีที่ 4, 2518.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "ศรีลังกา : ระบบการทางนิติเวชที่น่าสนใจ." วารสารคลินิก. ปีที่ 10, ฉบับที่ 11. พฤศจิกายน 2537.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ." ดุลพาท. ปีที่ 41, เล่มที่ 6. พฤศจิกายน - ธันวาคม 2537.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "แนวทางการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย." บทบัณฑิตย. เล่มที่ 52 ตอนที่ 1. มีนาคม 2539.

วุฒิ คราววุฒิ. "การชันสูตรพลิกศพ." ดุลพาท. ปีที่ 28, เล่มที่ 5. กันยายน-ตุลาคม 2524.

สมบุญณ์ ธรรมเถลิงกิจ. "การตายผิดธรรมชาติและการชันสูตรพลิกศพ." วารสารยุติธรรม. ปีที่ 15, เล่มที่ 7. กรกฎาคม 2543.

อร่าม หุตางกูร. "การชันสูตรพลิกศพ." บทบัณฑิตย. ม.ป.ป.

วิทยานิพนธ์

- วิสูตร พองศิริไพบูลย์. "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา" วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- รำเพย นามฉวี. "การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย"
วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2546.
- นิวัฒน์ ทังทอง. "การพัฒนาระบบงานนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ." วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งและอื่น ๆ

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
คำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501.
คำพิพากษาฎีกาที่ 1337/2517
คำพิพากษาฎีกาที่ 5479/2536
หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0905/ว 85 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2544.
ข้อมูล จากกองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.
ข้อมูล จากสำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.

ภาษาอังกฤษ

Article

Cunning MF. "The vision of a nurse – coroner" *Journal of psychosocial Nursing & Mental
Health Service*. 35, 5. May 1995.

The Coroner Act, 1988.

Website

WWW. Yourrights.org. uk

WWW. Legifrance. gour. fr

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก
ตารางแสดงสถิติผู้ต้องขังเสียชีวิตภายในเรือนจำ

กรณีการตายตามธรรมชาติ (ป่วยตาย)¹

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต (โรค)

ประจำปี 2543

สาเหตุของโรค	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
ระบบ (ไหลเวียนโลหิต/ หายใจ/หัวใจ) ล้มเหลว	53	59	55	54	61	73	34	39	39	57	35	49	608	25.02
ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	40	37	35	29	30	30	25	32	36	47	31	33	405	16.67
ปอด (อักเสบ/บวม/ติดเชื้อ/ เป็นหนอง)	26	24	36	27	39	38	45	32	35	49	57	27	435	17.90
ติดเชื้อใน (กระแส เลือด/ร่างกาย)	23	23	20	21	26	24	16	18	19	20	11	18	239	9.84
มะเร็ง	2	3	2	2	4	2	3	3	3	3	3	3	31	1.28
วัณโรค	14	14	14	11	14	12	16	9	9	25	12	12	162	6.67
โรคเกี่ยวกับตับ	4	1	6	2	4	2	5	1	6	1	0	0	32	1.32
เยื่อหุ้มสมองอักเสบ	2	2	4	2	3	2	2	3	2	3	2	4	31	1.28
ไตวาย	2	0	0	1	2	1	0	4	2	1	2	1	16	0.66
เบาหวาน	0	1	0	2	1	1	1	0	2	1	1	1	11	0.45
อื่นๆ	23	32	40	31	32	50	52	35	41	36	49	33	460	18.93
รวม	189	196	212	186	216	235	199	176	194	243	203	181	2430	100.00

¹ข้อมูลจาก กองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต (โรค) ประจำปี 2544

สาเหตุของโรค	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
ระบบ (ไหลเวียนโลหิต/ หายใจ/หัวใจ) สัมเหลว	33	35	37	45	32	52	45	44	32	40	47	52	494	23.96
ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	38	40	39	49	42	52	47	44	41	36	45	37	510	24.73
ปอด (อักเสบ/บวม/ติดเชื้อ/ เป็นหนอง)	20	22	20	26	30	28	26	26	13	23	24	29	287	13.92
ติดเชื้อใน (กระแส เลือด/ร่างกาย)	5	6	4	7	7	17	13	9	7	15	11	8	109	5.29
มะเร็ง	2	3	2	3	3	2	2	4	3	5	4	6	39	1.89
วัณโรค	6	7	8	14	9	20	14	18	11	18	19	21	165	8.00
โรคเกี่ยวกับตับ	2	0	3	5	5	3	5	7	2	7	3	5	47	2.28
เยื่อหุ้มสมองอักเสบ	1	2	2	1	3	3	4	5	1	2	2	3	29	1.41
ไตวาย	2	2	0	1	1	0	1	3	2	3	2	3	20	0.97
เบาหวาน	2	3	1	1	0	3	1	5	4	2	3	6	26	1.26
อื่นๆ	41	37	31	27	32	27	25	28	25	23	24	46	336	16.29
รวม	152	157	147	179	164	207	183	193	141	174	184	181	2062	100.00

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต (โรค) ประจำปี 2545

สาเหตุของโรค	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
ระบบ (ไหลเวียนโลหิต/ หายใจ/หัวใจ) สัมเหลว	58	32	43	42	41	39	39	36	41	40	41	40	492	23.05
ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	41	29	38	34	40	32	45	46	53	43	39	42	482	22.59
ปอด (อักเสบ/บวม/ติดเชื้อ/เป็นหนอง)	27	22	35	34	32	23	25	26	20	24	35	20	323	15.14
ติดเชื้อใน (กระแสเลือด/ร่างกาย)	9	14	12	20	9	13	12	17	10	16	28	13	173	8.11
มะเร็ง	2	7	2	7	10	4	5	6	2	5	2	5	57	2.67
วัณโรค	14	18	10	21	17	19	16	19	15	19	29	15	216	10.12
โรคเกี่ยวกับตับ	7	5	8	3	6	3	3	2	2	7	3	4	53	2.48
เยื่อหุ้มสมองอักเสบ	1	2	2	3	2	1	1	0	1	2	1	2	18	0.84
ไตวาย	3	2	3	0	0	1	1	1	4	3	1	1	20	0.94
เบาหวาน	3	3	1	2	5	3	3	2	2	2	1	2	29	1.36
อื่นๆ	27	20	29	26	18	17	34	22	38	25	13	22	271	12.7
รวม	192	154	187	192	180	155	184	177	168	186	193	166	2134	100.00

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต (โรค) ประจำปี 2546 (ม.ค. – ส.ค.)

เดือน	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
สาเหตุของโรค															
ระบบ (ไหลเวียนโลหิต/ หายใจ/หัวใจ) สัมเหลว	44	16	37	38	36	7	25	26	-	-	-	-	229	17.56	
ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	46	25	47	50	35	40	46	36	-	-	-	-	325	24.92	
ปอด (อักเสบ/บวม/ติดเชื้อ/ เป็นหนอง)	24	17	41	22	27	26	34	27	-	-	-	-	218	16.27	
ติดเชื้อใน (กระแส เลือด/ร่างกาย)	15	8	14	7	1	21	11	5	-	-	-	-	82	6.29	
มะเร็ง	7	0	4	7	4	4	5	1	-	-	-	-	32	2.45	
วัณโรค	19	14	17	23	24	21	18	18	-	-	-	-	154	11.81	
โรคเกี่ยวกับตับ	6	2	5	1	5	4	4	1	-	-	-	-	28	2.15	
เยื่อหุ้มสมองอักเสบ	3	1	1	3	9	2	1	7	-	-	-	-	27	2.10	
ไตวาย	2	2	0	3	1	1	1	0	-	-	-	-	10	0.77	
เบาหวาน	3	0	0	0	1	0	0	0	-	-	-	-	4	0.31	
อื่นๆ	29	18	37	22	30	17	24	18	-	-	-	-	195	14.95	
รวม	198	103	203	176	173	143	169	139	-	-	-	-	1304	100.00	

ตารางที่ 5 ตารางสรุปจำนวนผู้ต้องขังแยกตามสาเหตุการเสียชีวิต กรณี ป่วยตายภายใน
เรือนจำทั้งหมด

ปี	จำนวน (ราย)				รวม	ร้อยละ
	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2544	พ.ศ.2545	พ.ศ.2546		
สาเหตุการเสียชีวิต						
ระบบ (ไหลเวียนโลหิต/ หายใจ/หัวใจ) สัมเหลว	608	494	492	229	1823	22.99
ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	405	510	482	325	1722	21.76
ปอด (อักเสบ/บวม/ติดเชื้อ/เป็นหนอง)	435	287	323	218	1263	15.93
ติดเชื้อใน (กระแสเลือด/ ร่างกาย)	239	109	173	82	603	7.06
มะเร็ง	31	39	57	32	159	2.01
วัณโรค	162	165	216	154	697	8.79
โรคเกี่ยวกับตับ	32	47	53	28	160	2.02
เยื่อหุ้มสมองอักเสบ	31	29	18	27	105	1.32
ไตวาย	16	20	20	10	66	0.83
เบาหวาน	11	26	29	4	70	0.88
อื่นๆ	460	336	271	195	1262	15.91
รวม	2430	2062	2134	1304	7930	100.00

กรณีการตายผิดธรรมชาติ²

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต ประจำปี 2544

เดือน	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
ฆ่าตัวตาย (ผูกคอตาย กระโดดกำแพงหรือเรือนนอน)	4	3	3	1	2	0	1	1	0	2	0	0	17	56.67
ถูกทำร้ายตาย (ถูกแทง ถูก รุมทำร้าย)	0	0	2	0	2	1	1	0	0	0	1	0	7	23.33
ตายโดยอุบัติเหตุ (รถชน จมน้ำ สำลักอาหาร สิ้น ล้ม ไฟช็อต)	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	4	13.33
ตายโดยไม่ปรากฏสาเหตุ (รอผลตรวจพิสูจน์ศพ)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6.67
รวม	5	4	6	2	4	1	3	1	0	2	2	0	30	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต ประจำปี 2545

เดือน	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
ฆ่าตัวตาย (ผูกคอตาย กระโดดกำแพงหรือเรือนนอน)	5	2	1	2	2	1	4	2	2	2	5	2	30	68.18
ถูกทำร้ายตาย (ถูกแทง ถูก รุมทำร้าย)	1	0	0	1	0	1	0	1	1	2	0	0	7	15.91
ตายโดยอุบัติเหตุ (รถชน จมน้ำ สำลักอาหาร สิ้น ล้ม ไฟช็อต)	1	2	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	7	15.91
ตายโดยไม่ปรากฏสาเหตุ (รอผลตรวจพิสูจน์ศพ)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
รวม	7	4	1	5	3	2	4	3	3	5	5	2	44	100.00

² ข้อมูลจาก สำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง แยกตามสาเหตุการเสียชีวิต ประจำปี 2546

สาเหตุของโรค	จำนวน (ราย)												รวม	ร้อยละ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
ฆ่าตัวตาย (ผูกคอตาย กระโดดกำแพงหรือเรือนนอน)	1	3	3	2	2	0	0	0	-	-	-	-	11	28.95
ถูกทำร้ายตาย (ถูกแทง ถูกรุมทำร้าย)	0	0	0	1	0	0	2	1	-	-	-	-	4	10.53
ตายโดยอุบัติเหตุ (รถชน จมน้ำ สลัดอาหาร สิ้น ล้ม ไฟช็อต)	0	0	1	0	0	0	0	0	-	-	-	-	1	2.63
ตายโดยไม่ปรากฏสาเหตุ (รวมผลตรวจพิษสุรณศพ)	8	7	3	0	0	1	0	3	-	-	-	-	22	57.89
รวม	9	10	7	3	2	1	2	4	-	-	-	-	38	100.00

ตารางที่ 4 สรุปจำนวนผู้ต้องขังแยกตามสาเหตุการเสียชีวิต(ตายผิดธรรมชาติ)ภายในเรือนจำทั้งหมด

สาเหตุการเสียชีวิต	จำนวน (ราย)			รวม	ร้อยละ
	พ.ศ. 2544	พ.ศ.2545	พ.ศ.2546		
ฆ่าตัวตาย (ผูกคอตาย กระโดดกำแพงหรือเรือนนอน)	15	30	11	56	51.85
ถูกทำร้ายตาย (ถูกแทง ถูกรุมทำร้าย)	6	7	4	17	15.74
ตายโดยอุบัติเหตุ (รถชน จมน้ำ สลัดอาหาร สิ้น ล้ม ไฟช็อต)	3	7	1	11	10.19
ตายโดยไม่ปรากฏสาเหตุ (รวมผลตรวจพิษสุรณศพ)	2	0	22	24	22.22
รวม	26	44	38	108	100.00

ประวัติผู้เขียน

นายณรงค์ จ้อยเสย เกิดเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2507 ที่จังหวัดนครสวรรค์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา พ.ศ. 2534 รุ่นที่ 17 สำเร็จการศึกษาระดับเนติบัณฑิต จากสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อปี พ.ศ. 2541 รุ่นที่ 51

ประวัติการทำงาน ได้เข้าทำงานรับราชการครั้งแรกในตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ระดับ 1 สังกัดเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2530 ต่อมาได้ย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนิติกร 4 ว. กลุ่มงานวินัยและเสริมสร้างสมรรถภาพข้าราชการ กองการเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ เมื่อปี พ.ศ. 2537

ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์แรกเข้าทำงาน รุ่นที่ 65 เมื่อปี พ.ศ. 2533 จากสถาบันพัฒนาข้าราชการกรมราชทัณฑ์

ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร พศดี รุ่นที่ 30 เมื่อปี พ.ศ. 2543 จากสถาบันพัฒนาข้าราชการกรมราชทัณฑ์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง นิติกร 7 ว. ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวินัยสาย 2 กลุ่มงานวินัยและเสริมสร้างสมรรถภาพข้าราชการ กองการเจ้าหน้าที่ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม